

जिल्ला विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०७७

District Disaster Preparedness and Response Plan 2020

नेपाल रेडक्रस सोसाइटी

धनुषा

जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति

धनुषा

दुई शब्दः

धार्मिक एवं सस्कृतिका धनी यस धनुषा जिल्लामा पौराणिक ग्रन्थका अनुसार धेरै राम्रा कार्यहरु भएका प्रशस्तै उदाहरणहरु रहे तापनि वर्तमान समयमा आएर प्रतिकुल मौसमले गर्दा सोचे भन्दा छुट्टै किसिमको प्राकृतिक तथा मानवीय कारणहरुले गर्दा समाजमा विभिन्न किसिमका विपत्तिहरु आईरहेका हुन्छन् । यस्ता एक्कासी उत्पन्न हुने विपत्तिले जीवनलाई क्षत विक्षत बनाउन सक्दछ । वाढी, आगलागी, सुख्खा, खडेरी, भूकम्प, भूक्षय, महामारी जस्ता घटनाको पुनरावृत्तिले धनुषालाई विपत्तिको संवेदनशील जिल्ला मान्न सकिन्छ । समय सापेक्ष एउटै ठाँउ वाढीले समस्या ग्रस्त देखिन्छ भन्ने पछि, पानीको अभावले सुख्खा तथा खडेरीका समस्या आई परेका छन भने गर्मी याममा आगलागी, लु, र जाडो याममा शितलहरको विपद्बाट जन जिवन अस्त व्यस्त हुन जान्छ ।

शहरीकरण र जनसंख्या वृद्धिले अव्यवस्थित वसोवासको समस्या, सीमान्त र कमजोर क्षेत्रमा गरीबी बढनु, भुक्षय, चुरे वन जंगल विनास, अव्यवस्थित जमिनको उपयोग, कमजोर पूर्वाधार विकास, कमजोर विपद् व्यवस्थापन योजना, विपद् नियन्त्रण र वचावटका परम्परागत ज्ञान प्रति वेवस्ता जस्ता तत्वहरुले विपद्मा नकारात्मक योगदान गरेको हुन्छ ।

विपद् व्यवस्थापनकोलागि विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यवस्थापन ऐनले केन्द्र देखि प्रदेश, जिल्ला र स्थानीय तहसम्मका विपद् व्यवस्थापन समिति व्यवस्था गरेको छ । यस जिल्लाको विपद् व्यवस्थापनकोलागि पूर्व तयारी, विपत्ति आएपछि त्यसको तत्कालै उद्धारगर्ने व्यवस्था र भविष्यमा यस किसिमको अवस्था आउन नदिन वा आएमा त्यसकोलागि तयारी रहनको लागि विपद् व्यवस्थापन पूर्व तयारी योजना २०७७ तर्जुमा गर्न नेपाल रेडक्रस सोसाइटी जिल्ला शाखाका सभापति श्री नरेश प्रसाद सिंह ज्यू का साथै विभिन्न निकायहरुको प्रतिनिधिहरुको सकृय योगदानकालागि धन्यवाद दिदै कार्यान्वयनमा सकृय भूमिकाको अपेक्षा गरेका छौं ।

धनुषा जिल्लामा हुने विपद्को घटनाहरुको प्रभावलाई न्यूनीकरण तथा रोकथामको लागि विभिन्न गोष्ठीहरु, छलफल, अन्तक्रिया र त्यसका सुभावा र सल्लाह अनुसार कार्यान्वयन गर्नका निमित्त पुस्तक प्रकाशन कार्यमा सहयोग गर्नु भएको नेपाल रेडक्रस सोसाइटी जिल्ला शाखा धनुषा लगायत विभिन्न सरोकारवाला सरकारी एवं गैर सरकारी संघ संस्थाहरु प्रति हृदयदेखि आभार व्यक्त गर्दछु ।

मानवीय विपद् तथा प्राकृतिक विपद्को हिसावले धनुषा एउटा संवेदनशील जिल्ला भएकोले सरकारीतथा गैरसरकारी निकायहरु लगायत राजनीतिक दलहरु, उद्योगी, व्यापारी, पत्रकारहरु, नागरिक समाजका व्यक्तिहरुले धनुषा जिल्लामा हुने विपत्तिसंग सामना गर्न हमेसा तयार रहने प्रतिवद्धता जाहेर र विगतका विपद् व्यवस्थापनमा गर्नु भएको सहयोगकोलागि धन्यवाद व्यक्त गर्दछु । यस योजनाको सफल कार्यान्वयनबाट विपद् जोखिम न्यूनिकरण गर्न मद्दत पुग्ने विश्वास लिएको छु ।

बन्धु प्रसाद बास्तोला

प्रमुख जिल्ला अधिकारी, धनुषा

प्रकाशकीय

पूर्वमा कमला नदीको बाढीको विपद् भने दक्षिण तर्फ डुवान एवं water logging को विपद् भने गर्मी याममा धनुषाको उत्तरीभाग आगलगीवाट आक्रान्त समय समयमा हुँदै आएकोमा वर्तमान समयमा आएर वर्षेनीवाढी, आगलागी,हुरी वतास, शीतलहर, लु, एवं कहिले काही भूकम्प, खडेरी र पहिरोवाट प्रभावित हुनुको साथै सवारी दुर्घटना, महामारीवाट निकै जनधनको क्षति यस जिल्लामा भइरहेकोले यस्ता क्षतिको रोकथाम तथा न्यूनीकरण गर्न नेपाल रेडक्रस सासाइटी जिल्ला शाखा धनुषाले आफ्ना सञ्जालहरु मार्फत विभिन्न क्रियाकलापहरु गर्दै आइरहेको छ ।

जलवायु परिवर्तनहरुले गर्दा विपद्संग सम्बन्धित समस्याहरुमा दिनानुदिन वृद्धि हुदै गइरहेको अवस्थामा जनधनको क्षतिलाई न्यूनीकरण तथा रोकथाम गर्नको निम्ति विपद् व्यवस्थापन कार्यलाई अझ व्यवस्थित गर्नु पर्ने आवश्यकता महसुस गरि जिल्ला विपद् उद्धार समिति धनुषा र यस शाखा लगायत विभिन्न सरोकारवाला सरकारी एवं गैर सरकारी संघ संस्थाको संयुक्त प्रयासमा धनुषा जिल्लाको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा गरिएको छ ।

यस योजना तर्जुमा गर्न रेडक्रस कर्मीहरु, सरकारी तथा गैर सरकारी संघ संस्थाका प्रतिनिधिहरु, राजनैतिक दलका प्रतिनिधिहरु, संचारकर्मीहरु, उद्योगी, व्यापारी, विभिन्न क्षेत्रका व्यक्तिहरु, तथा सेवाग्राहीहरुले विभिन्न गोष्ठीवाट आएका व्यवहारिक सिप ज्ञान र स्थानीय स्तरमा लागु हुने खालका कुराहरुलाई समावेश गर्न दिनु भएको योगदानको सराहना गर्दै धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

अन्तमा यस पुस्तकलाई अन्तिम रुप दिन धनुषा जिल्लाका प्रमुख जिल्ला अधिकारी श्री प्रदिप राज कनेल ज्यू, जिल्ला समन्वय समिति अध्यक्ष रामदेव वनरैत यादव ज्यू, स्थानीय तहका पदाधिकारी ज्यूहरु धनुषा प्रहरी उपरीक्षक श्री शेखर खनाल, सशस्त्र प्रहरी बलका प्रहरी उपरीक्षक श्री राजु पाण्डे तथा नेपाली सेनाका गणपति अन्जन रुपाखेती ज्यू, विभिन्न सरोकारवाला निकाय, GO\NGO\INGO, राजनितिक दलका प्रमुखहरु, संचारकर्मीहरुलाई हार्दिक धन्यवाद दिदै यो पुस्तकले धनुषा जिल्लाको विपद् व्यवस्थापनको क्षेत्रमा अहम् भूमिका निर्वाह गर्न सफलता प्राप्त गर्ने छ, भनी मैले आशा एवं विश्वास लिएको छु ।

नरेश प्रसाद सिंह
सभापति
ने.रे.सो.जि.शा.धनुषा

“विपद् जोखिम न्यूनीकरण अरुकोलागि नभई हामी सबैको लागि”

नेपाल को नक्शा

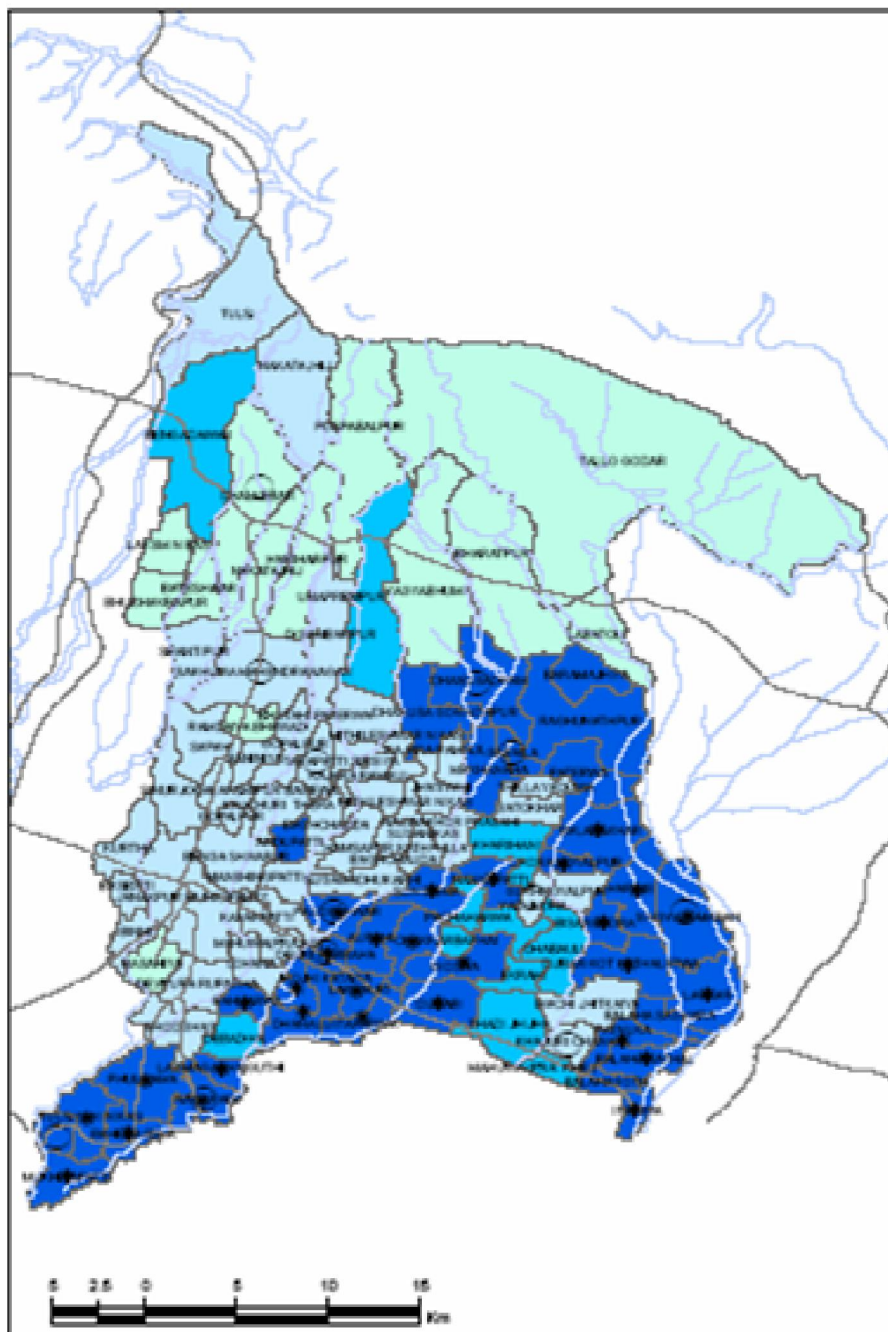

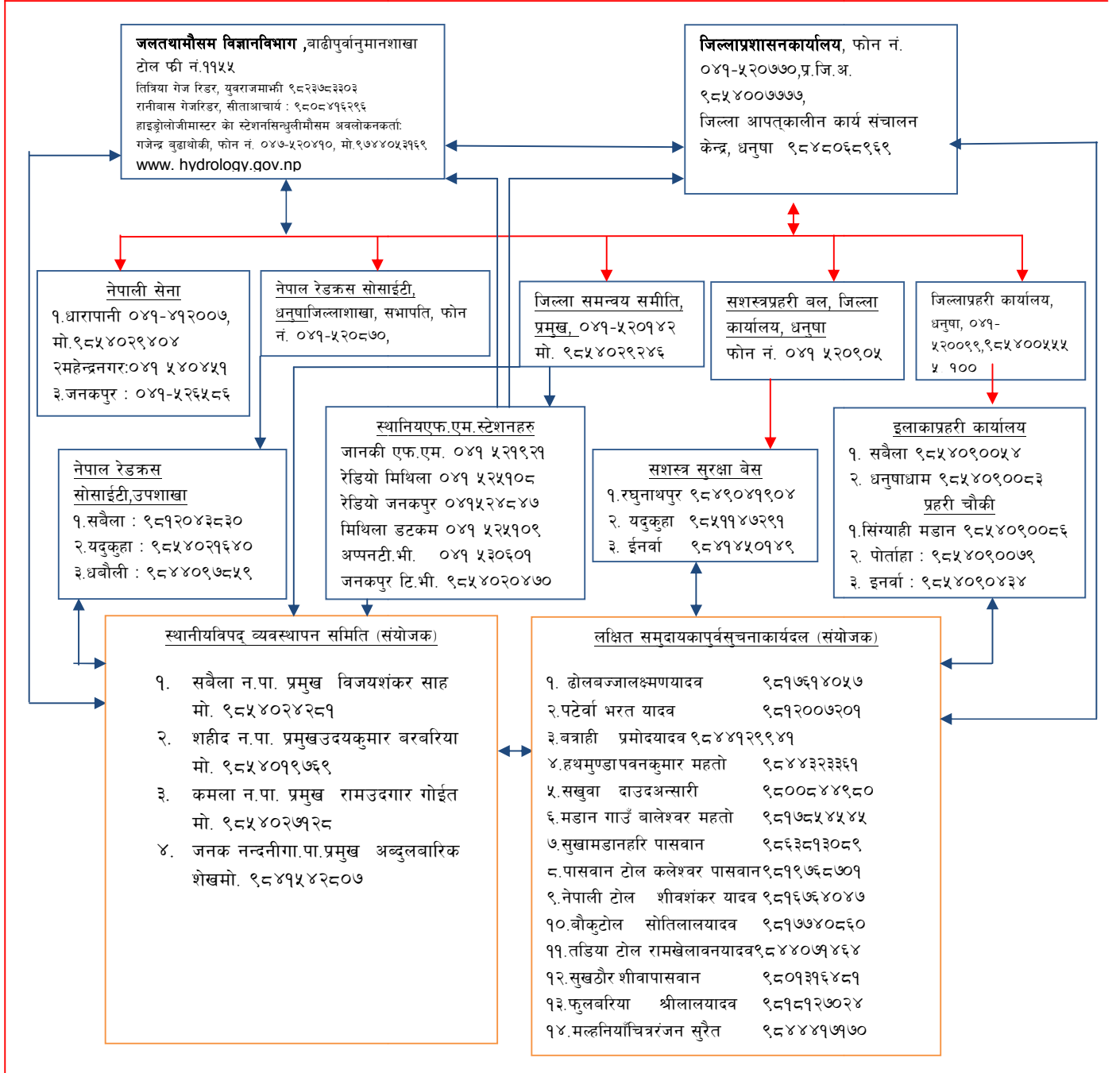

धनुषा : १८ स्थानीय तह

धनुषा : बाढी प्रभावित क्षेत्रगत नक्शा

कमलानदी बाढी पूर्व सूचना संचार संरचना, धनुषा

नेपाल सरकार

जिल्ला प्रशासन कार्यालय, धनुषा

Nepal Red Cross Society, Dhanusha

१. पृष्ठभूमि

१.१ धनुषा जिल्ला

१.१.१ परिचय

नेपालको प्रदेश नम्बर २ का ८ वटा जिल्ला मध्ये धनुषा र प्रदेश नम्बर २ को अस्थायी राजधानी जनकपुरधाम यसै जिल्लामा पर्दछ । यस जिल्लाले पूर्वमा सिरहा, पश्चिममा महोत्तरी, उत्तरमा सिन्धुली, उदयपुर र दक्षिण तर्फ भारतको विहार राज्यको मधुवनी जिल्लाको सिमानालाई छोएको छ । व्यापारिक र प्रशासनिक बाहेक धार्मिक महत्व ओगटेको यो जिल्लाको महत्व नेपालमा मात्र नभएर नेपाल बाहेक भारत लगायत विश्वका विभिन्न देशका हिन्दु धर्माबलम्बीको बीचमा रहेको छ ।

प्राचीन कालमा हालको जनपुर क्षेत्र मिथिलापुरीको सभ्यता उपनिषदकालको समयमा सर्वोच्च शिखरमा पुगेको पाइन्छ । त्यस समयका शासकहरु सभ्य र उदार भएको कारण मिथिलापुरीमा अध्यात्मिक शिक्षा दर्शन तथा उपनिषदहरुको अत्यन्त विकास भएको इतिहासमा पाइन्छ । सत्ययुगको अन्त्यतिर गएर बैष्णव भगवान विष्णुका अनुयायीहरुको प्रयासबाट मिथिलापुरीको खोज र पुनर्जागरण गरी मिथिलाराज्य जनकपुरको नाममा प्रतिस्थापित हुन पुगेको देखिन्छ । नेपालको एकीकरण पछि नेपालको तराई भुभागमा रहेको यो मिथिलापुरी क्षेत्रको महत्व पौराणिककालदेखि जुन रूपमा रही आएको थियो अझ त्यो भन्दा बढीरूपमा धार्मिक र पछि थप पर्यटकीय रूपमा समेत आज यो क्षेत्रको महत्वमा श्रीवृद्धि भई रहेको छ ।

जनकपुर नगरीले नेपालको ऐतिहासिक, धार्मिक र सांस्कृतिक महत्व बोकेको छ । त्रेतायुगका राजा महर्षि जनकको उत्कृष्ट राजधानी जनकपुर अहिले एक विशिष्ट धार्मिक र पर्यटकीय स्थलका रूपमा समेत विकसित हुँदै गईरहेको छ । त्रेतायुगमा मर्यादा पुरुषोत्तम श्रीरामसंग जानकीको विवाह पश्चात यस क्षेत्रको गरिमा अझ उत्कर्षमा पुगेको पाइन्छ । यहा भगवान राम र सीताको शुभबिवाह सम्पन्न भएको हुनाले देशका विभिन्न स्थानवाट वैवाहिक कार्यकोलागि यसै स्थानमा आउने गर्दछन । यस स्थानमा विवाह गर्नाले वर वधुको जीवन सफल हुने विश्वास सर्वत्र गरिन्छ । त्यस्तै श्रीरामचन्द्र भगवानले आफ्नो वाणवाट जमिनको पानी निकाली नुहाएको स्थान आज गंगासरको नामले प्रसिद्धि छ । यस स्थानमा नुहाउनाले मानिसको छाला सम्बन्धि रोगहरु र पानी खानाले पेट सम्बन्धिका रोगहरु निको हुने विश्वास गरिन्छ ।

धनुषा जिल्लाको हालको स्वरूप कोशी देखि गण्डकी र गंगा देखि हिमालय सम्म फैलिएको वृहद मिथिला प्रदेशको युगान्तरमा खुम्चिदै गइ सानो स्वरूप नै हो भन्नु अतिशयोक्ति नहोला । किंवदन्ती अनुसार पूर्व वैदिक युगमा जनविहीन रहेको यो क्षेत्रको अन्वेषण माथव विदेधले गरेका थिए मुखमा अग्नी लिई यस वनले ढाकिएको अनकन्टर प्रदेशमा आईपुग्दा उनको मुखमा रहेको अग्नी वाहिर आई सम्पूर्ण वनको विनाश भए पश्चात यहाँ मानव वसोवास शुरु भएको थियो । त्रेतायुगमा जनकवशका वाईसौं राजा शीरध्वजले प्रजाहरुलाई अनिकालवाट मुक्ति दिलाउन आफै हलो जोत्न थाल्दा भुमीवाट वालिका जानकी उत्पन्न भईन् जसको कारणवाट यस प्रदेशको गाथा पवित्र र विस्थापित भएको पाइन्छ । सर्वगुण सम्पन्न श्रीजानकी को विवाहका लागि स्वयंवर लिन ईच्छुक विभिन्न प्रदेशवाट आएका शक्तिसम्पन्न राजकुमारहरु मध्येवाट शिवधनुषमा तांदो

चढाउने लाई वरको रूपमा ग्रहण गर्ने राजा शीरध्वजको शर्तमा अयोध्यावाट आएका दशरथपुत्र श्रीराम वाहेक कोही उतिर्ण हुन सकेनन् । श्रीरामले सो धनुषमा तांदो चढाउन लाग्दा अत्यधिक वजनले सो धनुष खण्डीत हुन पुग्यो । सो धनुषको एक टुक्रा झरेको स्थानलाई धनुषाधाम भनिन्छ । यसै वाट जिल्लाको नाम धनुषा भनी नामाकरण भएको पुष्टि हुन्छ ।

रामजानकी मन्दिरमा मंसिर महिनाको पञ्चमी तिथिमा भगवान रामचन्द्र र सीताको बिबाहको स्मरण स्वरुप बिबाहपञ्चमी पर्व मनाउन नेपाल लगायत भारतका विभिन्न स्थानहरुबाट लाखौं धर्माबलम्बीहरु आई रामजानकी बिबाह महोत्सबमा भाग लिई रामजानकी मन्दिरको श्रद्धापूर्वक दर्शन गरी फर्किन्छन् । यस अबसरमा यो महोत्सब मनाउन गठित समिति र स्थानीय प्रशासनिक क्षेत्रको समेत सहयोगमा विवाह पञ्चमीको मध्यान्हमा राम बिबाह महोत्सबको कार्यक्रमहरु सम्पन्न गरिन्छ । यसको साथै प्रत्येक वर्ष तिहारपछिको षष्ठी तिथिमा यहाका पोखरीहरुमा गरिनेछठ पूजाको पनि आफ्नै किसिमको महत्व रहेकोछ । दशै तिहारको विदाको समयमा नआउने व्यक्तिहरु पनि देश वा बाहिर जहाँ रहेपनि यो छठ पर्वको अवरमा आई आ-आफ्नो परम्परा अनुसार पूजाआर्जा गर्ने गर्दछन् । रामजानकीको पवित्रस्थल जनकपुरको साथै यसै जिल्लाभित्र धनुषाधाम न.पा.मा स्थित धनुषाधामको पनि कम महत्व रहेको छैन । भगवान रामचन्द्रले सीताको कन्यार्थका समयमा महर्षि दधिचि ऋषिको हाडबाट निर्मित धनुष उठाएर भाचिदा ३ टुकामध्ये एउटा टुक्रा आई धनुषाधाममा रहेको भनाई रहेको छ । यस पवित्रस्थलमा नेपाल र भारत एवं विदेशका श्रद्धालु भक्तजनहरु रामजानकीको साथै यहाको पनि दर्शन गरी फर्किने गर्दछन् । यसको साथै यहाँको धार्मिक परम्पराअनुसार प्रत्येक वर्ष माघ महिनामा नेपाल लगायत विदेशका श्रद्धालुभक्तजनहरु आई १५ दिन यस क्षेत्रको कचुरी ठेराबाट मिथीला बिहारी भगवानको डोला सहित जनकपुरको वरिपरि भारतका केही भाग एवं महोतरीका केही भागको समेत परिक्रमा गरी फर्किने अर्को धार्मिक परम्परा पनि यस क्षेत्रको महत्वपूर्ण परम्पराको रूपमा रहेको छ ।

नेपालमा पशुपतिनाथ पछि सबै भन्दा बढी धार्मिक श्रद्धालु आउने स्थलहरुमध्येमा जनकपुरधामको स्थान दोस्रो रहेको छ । धार्मिक महत्वको साथै उद्योग व्यापार यातायात संचार र विकासका अन्य गतिविधिसमेतको आधारमा यस जिल्लाको महत्वपूर्ण स्थान रहेको छ । नेपालका पहिलो रेलवे सेवा यसै स्थानमा पर्दछ । नेपाल र भारतको सीमानालाई रेलवाट जोडने यातायात सेवा यसै जिल्लामा पर्दछ ।

धनुषा जिल्ला विभिन्न उद्योगहरु रहेका छन ती मध्ये नेपालको पहिलो चुरोट कारखाना जनकपुर चुरोट कारखाना यसै जिल्लामा रहेको छ । ती वाहेक एभरेष्ट कागज कारखाना, नोवेल ग्यास उद्योग र तेज सिमेन्ट उद्योग यसै जिल्लामा पर्दछन । यस जिल्लामा ठुला परियोजनाहरु हुलाकी सडक, रेवे जटही ढल्केबर ६ लेन सडक शहिद पथ परिक्रमा सडक अन्तर गृह र कृषि फर्महरु रहेका छन ती मध्ये हर्दिनाथ सिचाई आयोजना, कमला सिचाई आयोजना, मत्स्य विकास आयोजना, बागवानी फर्म , चरण विकास फार्म र कृषि विकास आयोजना नक्टाझिझ, कृषि अनुसन्धान केन्द्र बेलाचापी रहेका छन ।

यातायातको हिसाबमा पुर्व पश्चिम लोक मार्गछोएको र महेन्द्रराजमार्ग देखि जनकपुर हुदै जलेश्वर मटिहानीका साथै जनकपुरबाट हुलाकी सडक हुदै कमला नदी र सिरहा जिल्ला सँग सम्पक हुनु र विभिन्न क्षेत्रमा निर्मित उत्तर दक्षिण सडकहरुले पनि यस जिल्लाका एक ठाउँबाट अर्को क्षेत्रका जनताबीचमा नजिक बनाउन महत्वपूर्ण भुमिका निर्वाह गरेको छ ।

1.1.2 जनसांख्यिक विवरण :

२०६८ सालको जनगणना अनुसार धनुषा जिल्लामा १३८२४९ घरधुरीमा पुरुष ३७८५३८ र महिला ३७६२३९ गरी जम्मा ७५४७७७ जनसंख्या रहेको छ । जस अनुसार यस जिल्लामा पुरुष ५०.१५ प्रतिशत र महिला ४९.८४ प्रतिशत रहेको छ ।

1.1.3 भौगोलिक अवस्थिति :

नेपालको मानचित्रमा यो जिल्ला २५० ३५' देखि २७० ५' उत्तरी आक्षांश रेखा र ८५० ५' देखि ८६० २' पूर्वी देशान्तर रेखाको बीचमा रहेको छ । यस जिल्लाको कुल क्षेत्रफल ११९० वर्ग किलोमिटर रहेको छ । लगभग माप अनुसार उत्तर-दक्षिण औसत लम्बाई ४५.२७ कि.मी., पर्व-पश्चिम औसत चौडाई २७.४७ कि.मी., अधिकतम लम्बाई ५८ कि.मी., कम लम्बाई ३९ कि.मी., वढी चौडाई ३४ कि.मी., कम चौडाई २२ कि.मी. रहेको झण्डै चरा स्वरूपको यो जिल्ला नदीनाला र वनजंगल जस्ता प्राकृतिक श्रोत साधनमा पनि धनी नै मानिन्छ ।

1.1.4 राजनैतिक तथा प्रशासनिक विभाजन:

प्रदेश नम्बर : २

जिल्ला : धनुषा

भौगोलिक क्षेत्र : तराई

संघीयनिर्वाचन क्षेत्र : ४

प्रदेश सभा निर्वाचन क्षेत्र ८

गा.पा. संख्या : ६

उपमाहा नगरपालिका संख्या १

नगरपालिका संख्या : ११

सदरमुकाम : जनकपुरधाम

१.१.५ शैक्षिक विवरण :

क्र.स	विद्यालय	संख्या
१	प्राथमिक	११५
२	निम्न माध्यमिक	६२
३	माध्यमिक	८५
४	उच्च माध्यमिक	४७
५	कलेज	१०
६	संस्थागत विद्यालय संख्या	२४८
७	मदरसा विद्यालय संख्या	७१
८	गुरुकुल विद्यालय संख्या	४
९	गुम्बा संख्या	१
१०	बाल विकाश केन्द्र	६६३

श्रोत: शिक्षा समन्वय समिति धनुषा प्रतिवेदन

१.१.६ आर्थिक स्थिति

रोजगारीको खोजीमा विदेशिएका जिल्लावासीहरूको रेमिटान्स, कृषि उपज र सामान्य उद्योग धन्धाबाट आर्जित रकमहरूले गर्दा समग्रमा आर्थिक स्थिति सन्तोषजनक छ, तापनि वर्षाको समयमा डुवान बढी हुने क्षेत्रहरूको बाहुल्यता रहेकाले विपद् ले बढी क्षति गराउने ठुलठुला खालका उद्योगहरूका संख्या ज्यादै न्यून छ ।

१.१.७ धार्मिक विश्लेषण : यस जिल्लामा विभिन्न धर्मावलीहरूको बसोबास रहेतापनि एक अर्कासँग आपसी सदभाव कायम रहेको देखिन्छ, विरलै धार्मिक दंगाहरू यस जिल्लामा सुनिन पाउँछ । परम्परावादी समाज तथा धार्मिक अवधारणा अनुसार हरेक धर्म जातिहरूको आफ्नै धर्मस्थलहरू रहेका छन् । मन्दिर, मस्जिद, गुफा, चर्च, गहवर र गाउँ स्तरमा नगरदेवता (डिहीवार) रहेका छन् ।

१.७ पर्वहरू :

आ-आफ्नो रीति अनुसार दशैं (दशहरा), दिपावली, छठ, गणेश चतुर्थी, रामनवमी, कृष्णा अष्टमी, तीज, होली, ईदउद जोहा, मोहरम पर्वहरू प्रमुख हुन् । यी बाहेकका प्रत्येक गाँउ र वडामा जातीय रितिरिवाजका आ-आफ्नै पर्वहरू मनाउने चलन छ ।

१.१. ८ मुख्य पर्यटकीय स्थलहरू :

जनकपुरधाम	- जानकी मन्दिर
धनुषाधाम	- धनुष मन्दिर
गिरिजास्थान	- कल्पा बाबा मन्दिर
क्षिणेश्वर स्थान	- क्षिणेश्वर नाथ मन्दिर
मणि मण्डप	- मुजेलीया
महा गंगा आरती	- गंगा सागर जनकपुरधाम

१.२ योजनाको पृष्ठभूमि

वि.सं. २०६६ सालमा गृह मन्त्रालयले सबै जिल्ला तथा क्षेत्रीय तहमा विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यको गुणस्तर वृद्धि, सुदृढीकरण र संस्थागत गर्न बाढीको पूर्वतयारी योजना मार्गदर्शन तयार गरेको थियो । त्यसको परीक्षणका आधारमा सबै खालका प्रकोपहरू लक्षित गर्दै विपद् पूर्वतयारीका साथै प्रतिकार्य योजना समेत समावेश गरी “विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा मार्गदर्शन, २०६७” तयार गरी कार्यान्वयनका लागि सबै मन्त्रालय, विभाग, क्षेत्रीय निर्देशनालय तथा जिल्लाहरूमा कार्यान्वयनमा ल्याएको । उक्त मार्गदर्शनले जिल्ला तहमा विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा प्रकृत्यामा संलग्न सबै सरकारी निकायहरू, रेडक्रस, राष्ट्रिय/अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्थाहरू र संयुक्त राष्ट्रसंघीय निकायहरूलाई स्पष्ट जिम्मेवारी दिएको छ । यसको आधारमा सबै जिल्लाहरूमा विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा गरी लागू गरिएकोछ । योमार्गदर्शन दैवी प्रकोप (उद्धार) ऐन २०३९, स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन २०५५, विपद् जोखिम व्यवस्थापन राष्ट्रिय रणनीति, २०६६ आदि कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्थामा आधारित थियो। विपद्जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनको लागि कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्थापनका क्षेत्रमा नेपाल सरकारले समयानुकूल परिमार्जन गर्दै विपद्पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना राष्ट्रिय, प्रदेश र स्थानीय तहमा तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने व्यवस्थालाई अनिवार्य बनाएको छ । यस्ता कानूनी व्यवस्थाहरूमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ (प्रथम संशोधन, २०७५), स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४, विपद्जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन नियमावली, २०७६, विपद्जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय नीति, २०७५ र विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना, २०७५ लगायतका कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्थाहरू छन् । यसैगरी, अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि सेण्डाइ कार्यढाँचा (सन् २०१५-२०३०), दिगो विकासका लक्ष्यहरू, जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी पेरिस सम्झौता, आवधिक योजना, नीति तथा कार्यक्रम लगायतका सन्धि सम्झौतालाई समेत आत्मासात् गर्दै संघ, प्रदेश र स्थानीय तहहरूमा विपद् पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना बनाई विपद्बाट हुने मानवीय र भौतिक क्षति न्यूनीकरण गर्नु आवश्यक हुन्छ ।

संघीय संरचना अनुरूप विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापन गर्न नीति, ऐन तथा रणनीतिक कार्ययोजनाहरू तयार भएका सन्दर्भमा प्रदेश, जिल्ला, स्थानीय तहमा विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा र कार्यान्वयनलाई व्यवस्थित गर्न साथैयोजनाहरूमा एकरूपता र गुणस्तर कायम गर्न विपद्जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४ (प्रथम संशोधन, २०७५) को दफा ८ बमोजिम “विपद्पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा मार्गदर्शन, २०६७” लाई नेपाल सरकार, गृह मन्त्रालयले सम्बन्धित सरोकारवाला निकायहरूको राय सुझाव समेत लिई संशोधन गरेको छ । संशोधित मार्गदर्शन कार्यकारी समितिबाट मिति २०७६।०८।०३ मा स्वीकृत भई लागू भएको छ ।

२ . विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको उद्देश्य

विपद्मा परी प्रभावित हुनसक्ने तथा भएका समुदायलाई प्रभावकारी ढंगले समयमानै सुसुचित गर्ने तथा प्रभावित भएका समुदायलाई तत्काल राहत तथा उद्धार सेवा प्रदान गर्नु र सम्भावित क्षति हुनसक्ने अवस्थाबाट समुदायलाई जोगाउनु यस योजनाको मुख्य उद्देश्य रहेको छ ।

२.१ योजनाको विशिष्ट उद्देश्य

- जिल्ला विपद् व्यावस्थापन समिति र शरोकारवालाहरूलाई बाढी, पहिरो राहत तथा उद्धार सेवामा सहयोग पुर्याउनु ।
- क्षेत्रगत अगुवाहरू बीच प्रभावकारि समन्वय तथा द्रुत सुचना अदान प्रदान गराई बाढि, पहिरो राहत तथा उद्धार सेवामा सहयोग पुर्याउनु ।
- क्षेत्रगत अगुवाहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्नु
- क्षेत्रगत अगुवाहरू बीच रणनीतिक योजनाको खाका तयार गरी प्रभावकारी राहत तथा उद्धार सेवामा सहयोग पुर्याउनु ।

२.२ विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको अपेक्षित नतिजा

विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको समग्र उद्देश्य विपद् पूर्वतयारी सम्बन्धी क्रियाकलापहरूलाई संगठित, व्यवस्थित बनाई प्रभावकारी प्रतिकार्य मार्फत् सम्भावित क्षति, नोक्सानी न्यूनीकरण गर्नु हो । साथै विपद्को समयमा प्रभावितको खोज तथा उद्धार गरी स्थानीय स्रोत साधनको अधिकतम उपयोगद्वारा प्रभावित समुदायलाई व्यवस्थित, प्रभावकारी र जवाफदेहीयुक्त मानवीय सहयोग उपलब्ध गराउनु यस योजनाको मूल उद्देश्य रहेको छ । यस योजनाका विशिष्ट उद्देश्य निम्नअनुसार छन् ।

- विपद् पहिला गर्नुपर्ने आधारभुत जोखिम न्यूनीकरणका कार्य सुनिश्चित हुनेछन् ।
- विपद्का समयमा मानवीय सहयोगलाई व्यवस्थित गर्न सकिनेछ ।
- विपद् जोखिम कम गर्न सरोकारवाला र समुदायबीच सहकार्यको अभिवृद्धि हुनेछ
- उद्धार र राहत जस्ता कार्यमा पीडित समुदायको समान पहुँचको प्रत्याभुति हुनेछ ।
- सामाजिक, सांस्कृतिक मर्यादा तथा सद्भाव अभिवृद्धि भई विपद्को सामनामा एकजुट हुने वातावरण तयार हुनेछ ।
- क्षेत्रगत रूपमा कामको बाँडफाँड हुने हुँदा मानवीय सहयोग, पारदर्शी, प्रभावकारी र व्यवस्थित हुनुका साथै जवाफदेहीता र उत्तरदायित्वको भावना विकास हुनेछ ।
- सङ्गठित समुदाय एवं क्षेत्रहरू पहिचान भई प्रकोप जोखिम नक्षांकन तयार हुनेछ ।
- जिल्लामा मानवीय क्षेत्रमा कार्यरत संघ संस्थाहरू पहिचान भई स्रोत र साधनको आँकलन हुनेछ
- विषयगत क्षेत्रहरूको आकस्मिक योजना निर्माण भई प्रतिकार्यका लागि सरल दस्तावेज निर्माण हुनेछ ।
- विपद् प्रभावितहरूलाई तत्काल उद्धार तथा राहत सेवा पुर्याउन सरल उपायहरू अवलम्बन गर्न सजिलो पार्नेछ ।

- जिल्ला आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रमार्फत समुदाय र सरोकारवाला बीच द्रुत सूचना स्थापित गरि प्रतिकार्य प्रभावकारी हुने छ ।
- विपद् जोखिम न्यूनिकरण गर्न सरोकारवालाहरु बीच समन्वयात्मक संयन्त्रको निर्माण भई प्रकोपको समय र प्रकोप पश्चात तत्काल प्रतिकार्य गर्न सहज हुनेछ
- विपद्को समयमा स्थानीय निकाय तथा स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिको समन्वय र सहकार्यमा प्रभावकारी प्रतिकार्यका गतिविधीलाई अघि बढाइने छ ।
- स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिलाई जवाफदेही बनाउदै विपद् पुर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका लागि क्षमतावान बन्नलाई मद्दत गर्ने छन्

३.१ विपद् जोखिमको अवस्था

तराईमा अवस्थित रहेको यो जिल्लामा उष्ण मौसमी हावापानी पाइन्छ । गृष्म ऋतुमा तापक्रम अधिकतम ४४ सेन्टीग्रेड भन्दा बढी र न्यूनतम १७ सेन्टीग्रेड सम्म रहने गर्दछ । यसले गर्दा यस याममा हावा हुरी तथा आगलागीका विपद् धेरै हुन्छन् । यहा गर्मी महिनामा अति गर्मी र जाडोमा शितलहर परेकये बेला अति जाडो हुने गर्दछ । यहाको औषत वर्षा १,५७३ मीलीमीटर भए तापनि वर्षायामको समयमा अत्यधिक वर्षा हुने भएकोले यस जिल्लाका प्रमुख नदीहरु कमला, जलाद,जमुनी, चारनाथ, औरही, विग्ही, आदि जस्ता नदीहरुमा आउने बाढीले जनधनको निकै ठूलो क्षति गर्दछ । यसरी बाढी कटान, बाढीको विपद् र चुरेक्षेत्रमा हुने भूक्षय यस जिल्लामा प्राकृतिक र वातावरणीय विपद्लाई निम्त्याउने गर्दछ ।

यसरी यो जिल्ला प्रतिवर्ष बाढी-पहिरो, हुरी-वतास र आगलागीवाट एवं कहिले काही भूकम्प, खडेरी, असिना र पहिरोवाट पनि प्रभावित हुने गर्दछ । घना वस्ती, खरको छाना भएका घर तथा जनचेतनाको कमीले गर्दा प्राय गर्मी याममा हुने आगलागीका घटनाहरुले समुदायका व्यक्तिहरु प्रभावित हुने गर्दछ । भूकम्प जस्ता विपद्हरु केही वर्षको अन्तरालमा आउने गरेका देखिन्छन् । आगलागीका घटनाहरु बाहेक २०४४, २०४८, २०५९, २०६१ र २०६४, २०७४ सालमा आएका भिष्ण बाढी तथा १९९० , २०४५, तथा २०७२ सालको भूकम्प धनुषाका प्रमुख प्राकृतिक विपद्हरु हुन् ।

- **बाढी/ पहिरो (Flood & Landslide)** : हिम श्रृंखलाहरुवाट हिमस्खलन वा अतिवृष्टिका कारण नदी र नालाहरुमा सावीकको भन्दा बढी (प्रशस्त) मात्रामा पानी र सो को बहाव तीव्र रुपमा आउनुको साथै यस जिल्लाको पहाडी क्षेत्रमा भूस्खलन भइ आफ्नो स्थान छाडी अर्को स्थानमा भर्न र खस्न जान्छ । बाढी पहिरोको समस्या प्रायः प्रत्येक वर्ष जिल्लाको कुनै कुनै भेगमा भई निकै नै जनधनको क्षति गरिरहेको अवस्था छ । यस जिल्लाको उत्तर तर्फको भुभाग भावर र चुरे पर्वत श्रृंखलामा पर्ने भएको कारणले दक्षिण तर्फको समथर भूमिभन्दा फरक अथवा भिरालो छ । भिरालो भएको कारणले वर्षा याममा खरै खोलाले एकातिर यस क्षेत्रको माटोलाइ वगाएर लैजान्छ भने अर्कातिर चुरे पहाडवाट वगाइ ल्याएको बालुवा गिटी समथर क्षेत्रको भूमिमा थुपारी दिने गर्दछ, जसले गर्दा उब्जाउ भूमिहरु दिन प्रतिदिन मरुभूमिमा परिणत हुदै गइ रहेको छ ।

- **आगलागी (Fire) :** यस जिल्लाका प्रायः घरहरु आपसमा जोडी बनाउनु, खर वा फुसको घर छाना हुनु, घना वस्ती,जिल्लाको उत्तरी भेगमा उखुको सुकेको पात आगो बाल्ने कार्यमा प्रयोग हुनु आदि कारणले खास गरि चैत्र वैशाखमा वढी र अन्य महिनामा फाटफुट रुपमा आगलागीका घटनाहरु हुने भएको हुँदा हरेक वर्ष आगलागीको चपेटमा परेर जनधनको क्षति हुनु र जीवन अस्त व्यस्त हुनुको साथै मानवीय क्षति पनि हुने गरेको अवस्था छ ।
- **भूकम्प (Earthquake) :** पृथ्वीभित्र भइरहने हलचलले गर्दा पृथ्वीवाहिर कुनै भागमा जमीनको सतह चर्किदा अनुभव गरिने धक्का भूकम्प पनि यस जिल्लामा पटक पटक आएको इतिहास अन्तर्गत वि.सं १९९०, २०४५ तथा २०७२ सालको भूकम्पमा यस जिल्लामा निकै नै जनधनको क्षति भएको पाइन्छ ।
- **महामारी(Epidemic) :** धेरै व्यक्तिहरुलाई एकै समय एकै किसिमको रोग लागेमा हुने महामारी अन्तर्गत भ्रूडापखाला, हैजा, रुघा र निमोनिया, जनडीस जस्ता रोगहरु खास गरि वर्षा याम पछाडि जनचेतना र उचित व्यवस्थापनको कमीले हुने र भई रहेको अवस्था छ ।
- **यातायात दुर्घटना (Road Accident) :** बढ्दो शहरीकरण तथा यातायातका साधनहरुको वृद्धि र अनियन्त्रित सवारी साधनको कारणले यस जिल्लामा स-साना यातायात दुर्घटनाहरु वाट कहिलेकाही धेरै जनाको ज्यान जाने घाइते हुने घटनाहरु यस जिल्लामा वर्षेनी हुदै आइरहेको अवस्था छ ।
- **खडेरी र अनिकाल (Drought & Famine) :** अनावृष्टिको कारण पटक पटक यस जिल्लाले खडेरीको समस्या सामना गर्नु परेको साथै कहिले काही अनिकालको पनि सामना गर्नु परेको इतिहास यस जिल्लाको रहेको छ ।
- **तातो हावा :** खास गरि चैत्रदेखि जेष्ठ महिना बीच अत्यधिक गर्मीको कारणले मान्छेहरु वेहोश र मृत्यु भएको पाइन्छ ।
- **आँधीवेहरी :** चैत्र वैशाखको समयमा आँधीवेहरीवाट निकै मानिसहरु घर विहिन, मृत्यु र समाजिक संस्थाहरुमा क्षति हुने गरेको पाइन्छ ।
- **शीतलहर :** चिसो मौसममा शीतलहर हुने भई मानिस र पशु चौपाया मर्ने गरेको पाइन्छ ।
- **चट्याङ्ग :** वर्षा यामको समयमा चट्याङ्गवाट निकै जनधनको क्षति भइरहेको र हुने गरेको पाइन्छ ।
- **अन्य :** वर्तमान अवस्थामा युद्ध, सम्प्रदायिक दङ्गा र वातावरणीय प्रदुषण हुनाले विभिन्न किसिमका घटना तथा रोगहरुवाट मानिसहरु पिडित भई मानवीय क्षतिहरुको सामना गरि राख्नु परेको छ ।

३.२ कानूनी, नीतिगत तथा संस्थागत व्यवस्थापन

विद्यमान कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्था नेपालको संविधानले प्राकृतिक साधन स्रोतको संरक्षण, संवर्द्धन र उपयोग सम्बन्धी नीति अन्तर्गत जलउत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण र नदीको व्यवस्थापन गर्दै दिगो र भरपर्दो सिंचाईको विकास गर्ने तथा प्राकृतिक प्रकोपबाट हुने जोखिम न्यूनीकरण गर्न पूर्वसूचना, तयारी, उद्धार, राहत एवं पुनर्स्थापना गर्ने नीति अवलम्बन गरेको छ । संविधानको अनुसूची ७ मा प्राकृतिक तथा गैर प्राकृतिक विपद् पूर्वतयारी, उद्धार तथा राहत र पुनर्लाभ कार्यलाई

संघ र प्रदेशको साभ्का अधिकारको सूचीमा सूचीकृत गरेको छ । यसै गरी विपद् व्यवस्थापनलाई अनुसूची ८ मा स्थानीय तहको एकल अधिकारको सूचीमा समेटेको छ भने अनुसूची ९ मा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको साभ्का अधिकारको सूचीमा राखेको छ ।

दैवी प्रकोप (उद्धार) ऐन, २०३९ कार्यान्वयन भए सँगै नेपालमा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी संस्थागत कार्यको थालनी भया । यस ऐनले गृह मन्त्रालयलाई विपद् पश्चातको उद्धार तथा राहत मार्फत जनधनको सुरक्षा गर्ने कार्यको समन्वय गर्न केन्द्रीय निकायको रूपमा स्थापित गर्‍यो । यसै गरी अन्य मन्त्रालय, विभाग, प्रतिष्ठान, विकास साभ्केदार, संयुक्त राष्ट्र संघीय निकाय, अन्तर्राष्ट्रिय मानवीय सहयोग निकायहरू, गैर सरकारी संस्थाहरू र नागरिक समाजलाई सहयोगीको रूपमा तय गर्‍यो । ऐनले नीति निर्माण र कार्यान्वयन गर्न केन्द्रीय स्तरमा केन्द्रीय दैवी प्रकोप उद्धार समिति र समन्वय एवं कार्यान्वयनका लागि क्षेत्रीय, जिल्ला र स्थानीय स्तरमा दैवी प्रकोप उद्धार समितिहरू गठनका लागि अधिकार प्रदान गरेको थियो ।

अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा गरिएका पहलहरूको परिमाण स्वरूप सन् २००५ मा आत्मसात गरिएको ह्योगो कार्यढाँचा सँगै नेपालको विपद् व्यवस्थापनको अवधारणा "विपद् जोखिम न्यूनीकरण" तर्फ विकसित भइरहेको छ । यसै सन्दर्भमा विपद् जोखिम व्यवस्थापन राष्ट्रिय रणनीति, २०६६ ले विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि पाँच वटा प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रहरू पहिचान गरी उत्थानशील समुदायको विकास गर्ने उद्देश्य लिएको छ । यस रणनीतिले ह्योगो कार्यढाँचा २००५(२०१५) मा अपेक्षा गरिए जस्तै विपद् उत्थानशील नेपाल बनाउने सोच प्रस्तुत गर्‍यो । यसले क्षेत्रगत विकास योजना निर्माण र कार्यान्वयन प्रक्रियामा विपद् जोखिम न्यूनीकरणलाई मूलप्रवाहीकरण गर्न अभिप्रेरित गर्नुका साथै संस्थागत संयन्त्र विकास र सुदृढीकरण गर्न, क्षमता अभिवृद्धि गर्न, आपत्कालीन पूर्वतयारी, प्रतिकार्य तथा पुनर्लाभ कार्यक्रमलाई प्रभावकारी बनाउन प्रोत्साहित गरेको छ ।

सेन्डाई कार्यढाँचा २०१५ ले चार वटा प्राथमिकता क्षेत्रहरू तोकी विपद् व्यवस्थापनमा समाजका सबै तहको सहभागितालाई सुनिश्चित गर्दै विपद् उत्थानशील समुदाय र राष्ट्रको विकास गर्ने लक्ष्य लिएको छ । नेपालले पनि अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिबद्धता, विगतका विपद्हरूको अनुभवहरू एवं नेपालको संविधान बमोजिम विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ कार्यान्वयनमा ल्याएको छ । यस ऐनले विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका समग्र पक्षहरूलाई समेटेको छ । विपद् व्यवस्थापनका लागि एक विशिष्टीकृत निकायको रूपमा राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरणको व्यवस्था गर्नुका साथै संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको कार्य एवं जिम्मेवारीलाई स्पष्ट गरेको छ ।

भू तथा जलाधार संरक्षण ऐन, २०३९ मा बाढी, पहिरो, भू-क्षय जस्ता प्राकृतिक प्रकोपको नियन्त्रण गरी भू तथा जलाधार संरक्षण गर्ने सम्बन्धमा कानूनी व्यवस्था गरिएको छ । जलस्रोत ऐन, २०४९ मा जलस्रोतको उपयोग गर्दा भू-क्षय, बाढी, पहिरो वा यस्तै अरू कारणद्वारा वातावरणमा उल्लेखनीय प्रतिकूल असर नपर्ने गरी गर्नुपर्ने व्यवस्था छ ।

स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन, २०५५ लाई स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ ले प्रतिस्थापन गरेको छ । स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ को उपदफा २ (न) ले गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकार भित्र विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी सबै चरणका कार्यहरू समावेश गरेको छ । यस ऐनले राष्ट्रिय भवन संहिता तथा मापदण्ड बमोजिम भवन निर्माण अनुमति, अनुगमन र नियमनका सम्बन्धी कार्यहरूका साथै सुरक्षित बस्ती विकास

सम्बन्धी नीति, योजना, कार्यक्रम तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन, नियमन र मूल्याङ्कन आदि कार्यलाई समेत गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकार भित्र समेटेको छ । यसै गरी भवन ऐन, २०५५ ले भूकम्प, आगलागी तथा अन्य दैवी प्रकोपबाट भवनहरूमा पर्न सक्ने क्षतिलाई यथासम्भव कम गर्न भवन निर्माण कार्यलाई नियमित गराउन भवन निर्माण व्यवस्था सुदृढीकरण समिति गठनको व्यवस्था गरेको छ ।

राष्ट्रिय कृषि नीति, २०६१ ले प्राकृतिक श्रोत, वातावरण र जैविक विविधताको संरक्षण, सम्बर्द्धन एवं सदुपयोग गर्ने उद्देश्य लिएको थियो । यसमा प्राकृतिक प्रकोप, अतिवृष्टि, अनावृष्टि, रोग, कीरा एवं अन्य दैवी प्रकोपहरूको आंकलन र कृषि राहत परिचालनका लागि निगरानी प्रणाली स्थापित गरी क्रियाशील राखिने उल्लेख गरिएको थियो । हाल कार्यान्वयनमा रहेको कृषि विकास रणनीति (२०७२-२०९२) ले किसानहरूलाई जलवायु परिवर्तन र विपद् उत्थानशिल बनाउन मौसम तथा जलवायु पूर्वसूचना प्रणालीको स्थापना, सुख्खा र पानी खप्न सक्ने जातको अनुसन्धान, किसान कल्याणकारी कोषको स्थापना, कृषि बीमाको प्रवर्द्धन, खाद्य, विउ र स्याउलाको भण्डारण व्यवस्था, पूर्वतयारी र प्रतिकार्य कोषको स्थापना आदि क्रियाकलापहरूलाई प्राथमिकतामा राखेको छ ।

उद्योग नीति, २०६७ ले उद्योग व्यवसायमा आगलागीबाट हुने जोखिम कम गर्न स्थानीय गाउँ/नगरपालिकासँगको समन्वयमा औद्योगिक क्षेत्र र कोरिडोरमा आधुनिक बारूण यन्त्रको व्यवस्था गर्ने तथा कुनै प्राकृतिक विपत्ति र सामाजिक सेवामा उद्योगले दिने अनुदान वा सहयोगमा आय कर छुट दिने व्यवस्था गरेको छ ।

जिल्ला विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा मार्गदर्शन, २०६७ ले जिल्ला तहमा विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा प्रकृत्यामा संलग्न सबै सरकारी निकायहरू, रेडक्रस, राष्ट्रिय/अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्थाहरू र संयुक्त राष्ट्रसंघीय निकायहरूलाई स्पष्ट जिम्मेवारी दिएको छ । यसको आधारमा सबै जिल्लाहरूमा विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा गरी लागू गरी सकिएको छ । नेपाल सडक सुरक्षा कार्ययोजना (२०७०-२०७७) ले सुरक्षित सडक पूर्वाधार र सेवाहरूको व्यवस्था तथा दुर्घटना पश्चात प्रभावकारी प्रतिकार्य मार्फत जनधन तथा आर्थिक क्षति कम गर्ने सौँच राखेको छ । यस कार्ययोजनाले सडक सुरक्षा व्यवस्थापन, सुरक्षित सडक तथा आवागमन, सुरक्षित सवारी साधन, सुरक्षित सडक प्रयोगकर्ता र दुर्घटना पश्चात प्रतिकार्य जस्ता पाँच आधार स्तम्भहरू अन्तर्गत विभिन्न क्रियाकलापहरू तय गरेको छ ।

राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्य कार्यढाँचा, २०७० ले विपद् पूर्वतयारी र विपद् पछिको खोज, उद्धार र राहत लाई व्यवस्थित तुल्याउन, जिम्मेवारीको बाँडफाँड गर्न र समन्वयलाई प्रभावकारी बनाउन स्पष्ट व्यवस्था गरेको छ । यस अन्तर्गत प्रतिकार्यका लागि अन्तर राष्ट्रिय सहयोगको अपिल गर्ने प्रक्रिया र त्यसको जिम्मेवारी, त्यसका लागि ध्यान दिनु पर्ने पक्ष, अन्तर्राष्ट्रिय सहायताको समन्वयका कुराहरूलाई पनि उक्त कार्यढाँचाले व्यवस्थित गरेको छ । उक्त कार्यढाँचाले आपत्कालीन समयमा निकायगत समन्वयका लागि विषय क्षेत्रगत समूहको प्रावधान, विपद् सूचना संकलन र प्रभावको संयन्त्र र त्यसको परिचालनको पक्षमा पनि स्पष्ट व्यवस्था गरेको छ । विपद् पछिका विभिन्न समय अवधिको प्राथमिकता युक्त कामको पहिचान गर्दै विपद् पछि गर्नुपर्ने कामको पहिचान र जिम्मेवारीको विभाजन पनि गरेको छ ।

यसका अलावा पूर्व तयारी, प्रतिकार्य र पुनर्लाभका कामलाई निर्देशित गर्न अन्य केही नियमावली वा निर्देशिकाहरू पनि प्रयोगमा छन् । ती मध्ये खोज तथा उद्धारका लागि राष्ट्रिय रणनीतिक

कार्ययोजना, २०७१, प्रकोप पीडित उद्धार र राहतसम्बन्धी मापदण्ड, २०६४, विपद् पीडित पुनर्वास संचालन कार्यविधि, २०७१, प्रधानमन्त्री दैवी प्रकोप उद्धार कोष सञ्चालन नियमावली, २०६३, विपद् पश्चात्को शव व्यवस्थापन सम्बन्धी मार्गदर्शन, २०६८, प्रकोप पीडित उद्धार र राहत सम्बन्धी मापदण्ड, २०६४, काठमाण्डौ उपत्यकामा ८३ वटा खुल्ला क्षेत्र कायम गर्ने नेपाल सरकारको निर्णय, २०६९, विपद् पीडित पुनर्वास संचालन कार्यविधि, २०७१, र बारूणयन्त्र सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०६७ मुख्य कानूनी व्यवस्थाका रूपमा रहेका छन् ।

राष्ट्रिय स्वास्थ्य नीति, २०७१ ले जलवायु परिवर्तनबाट पर्ने स्वास्थ्य सम्बन्धी नकारात्मक असरको सम्बोधनका लागि समष्टिगत व्यवस्थापन गर्न राष्ट्रिय संजाल तथा संयन्त्र एवं अवसरको समुचित प्रयोग गर्दै बहुपक्षीय कार्ययोजना बनाई सरोकारवाला सम्पूर्ण निकायसँग सहकार्य गर्ने एवं पशुपक्षी तथा कीटहरूबाट मानिसमा सर्ने रोगहरूको व्यवस्थापनका लागि सरोकारवाला निकायहरूसँग प्रभावकारी समन्वय र सहकार्यको समुचित व्यवस्था गर्ने नीति तय गरेको छ ।

राष्ट्रिय पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापना नीति, २०७२ ले विपद् पश्चात्को पुनर्लाभ, पुनर्निर्माण र पुनर्स्थापना कार्यको लागि नीतिगत मार्गदर्शन गर्दछ । २०७२ साल बैशाखको भूकम्पले क्षति पुऱ्याएका भौतिक संरचनाहरू र बस्तीहरू पुनर्निर्माण गर्न, पुनर्निर्माण तथा पुनःस्थापना कार्यक्रमको कार्यान्वयन योजना निर्माण र समन्वय गर्न राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्राधिकरण स्थापना भएको छ ।

जल उत्पन्न प्रकोप व्यवस्थापन नीति, २०७२ ले बाढी, पहिरो जस्ता जल उत्पन्न प्रकोपहरूको संरचनागत तथा गैर संरचनागत प्रविधिबाट रोकथाम गरी सो बाट हुन सक्ने जनधनको क्षति न्यूनीकरण गर्न र नदी, जलाधार क्षेत्र तथा जलजन्य पर्यावरणको संरक्षण गरी प्राकृतिक श्रोत साधन एवं खानेपानी, जल परिवहन, सिंचाई, स्थल यातायात आदि जस्ता पूर्वाधारका उपयोगितालाई दिगो बनाउन विभिन्न नीतिहरू प्रस्तुत गरेको छ ।

राष्ट्रिय शहरी विकास रणनीति, २०७३ ले सन्तुलित र समृद्ध शहरी भविष्यको लागि उत्थानशीलतालाई पाँच मार्गदर्शक सिद्धान्तहरू मध्ये एक मानेको छ । यस रणनीतिले विपद् जोखिम अनुकूलित शहर र समुदाय निर्माणका लागि उत्थानशीलतालाई शहरी प्रणाली र समुदायको योजना निर्माण तथा विकासमा एकीकृत गर्न जोड दिएको छ ।

सन् २०१५ सेप्टेम्बरमा संयुक्त राष्ट्र संघका १९३ सदस्य राष्ट्रहरूले सन् २०३० सम्मका लागि दिगो विकास लक्ष्यहरू पारित गरेका छन् । नेपाल सरकारले देशको समावेशी दीर्घकालीन विकासका लागि उक्त लक्ष्यहरूलाई आत्मासात गरेको छ । विपद् जोखिम न्यूनीकरणका कार्यहरूले दिगो विकास लक्ष्यहरू २, ३, ६, ९, ११, १३ र १५ हासिल गर्न प्रत्यक्ष सहयोग पुऱ्याउने छन् ।

नेपाल सरकारले चरम जलवायु घटना र जलवायु परिवर्तनको असरलाई सम्बोधन गर्न अनुकूलनका कार्यहरू कार्यान्वयन गर्न र जलवायु परिवर्तनलाई स्थानीय विकास योजनाहरूसँग एकीकृत गर्न जलवायु परिवर्तन नीति, २०६७, राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम, २०६७ तथा स्थानीय अनुकूलन कार्य योजनाको राष्ट्रिय संरचना, २०६८ तयार गरी लागू गरेको छ । जलवायु परिवर्तन नीतिमा हिमनदी तथा हिमतालहरूको अद्यावधिक स्थिति अध्ययन गरी जोखिमपूर्ण हिमतालहरूमा प्राथमिकताको आधारमा प्रतिकूल प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरूको अवलम्बन गर्ने गराउने, जलवायु परिवर्तनबाट सिर्जित जल- उत्पन्न प्रकोप एवम् जोखिमको पूर्वानुमान गर्दै पूर्व सूचना दिन तथा रोकथामका उपायहरूको अवलम्बन गर्न आवश्यक संयन्त्रको विकास तथा कार्यान्वयन गरी तिनको नियमित निरीक्षण तथा कार्य क्षमता सुदृढ गर्ने विषयहरू समावेश छन् ।

सन् २०१६ अक्टोबरमा आवास र दिगो शहरी विकासको लागि संयुक्त राष्ट्र सम्मेलन (Habitat III) मा अवलम्बन गरिएको नयाँ शहरी एजेन्डाले पनि विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन अपनाउने र कार्यान्वयन गर्ने, सडुटको अवस्था कम गर्ने, प्राकृतिक तथा मानव सिर्जित प्रकोपमा उत्थानशीलता एवं प्रतिकार्य क्षमता निर्माण गर्ने र जलवायु परिवर्तन न्यूनीकरण तथा अनुकूलनलाई बढावा दिने शहरहरूको परिकल्पना गरेको छ ।

सन् २०१५ मार्चमा संयुक्त राष्ट्र संघका १८७ सदस्य राष्ट्रहरूले तेस्रो विश्व विपद् न्यूनीकरण सम्मेलनमा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि सेन्डाइ कार्यढाँचा २०१५ - २०३० अवलम्बन गरेका छन् । यसले विपद् जोखिम तथा क्षतिको न्यूनीकरणका लागि चारवटा प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रहरू तथा सात विश्वव्यापी लक्ष्यहरू निर्धारण गरेको छ । नेपालले पनि विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि सेन्डाइ कार्य ढाँचाको पक्ष राष्ट्र भएकोले यस विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना २०१८-२०३० तयार गरेको छ ।

३.५ विद्यमान संरचना

विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ (प्रथम संशोधन, २०७५) ले विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका लागि राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरणको व्यवस्था गरेको छ । यो ऐनले संघ, प्रदेश र स्थानीय तहमा देहायका संरचनाको व्यवस्था गरेको छ ।

- विपद्जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन राष्ट्रिय परिषद्
- विपद्जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन कार्यकारी समिति
- राष्ट्रिय विपद्जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण
- प्रदेश विपद्व्यवस्थापन परिषद्
- प्रदेश विपद्व्यवस्थापन कार्यकारी समिति
- जिल्ला विपद्व्यवस्थापन समिति
- स्थानीय विपद्व्यवस्थापन समिति

यसका साथै उक्त ऐनले राष्ट्रिय आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र, प्रदेश आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र, जिल्ला आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र र स्थानीय आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्रकोसमेत व्यवस्था गरेको छ । स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ तथा संवैधानिक व्यवस्था अनुसार प्रदेश तथा स्थानीय तहका सरकारहरूले पनि विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कानुनी तथा संस्थागत संरचना तयार गरेका संदर्भमा समेत यी मार्गदर्शनहरू उपयोगी हुने अपेक्षा गरिएको छ ।

प्रकोप श्रेणीकरण

प्रकोप	बाढी	आगलागी	सडक दुर्घटना	शितलहर	चट्याङ्ग
बाढी	*	बाढी	बाढी	बाढी	बाढी
आगलागी	*	*	आगलागी	आगलागी	आगलागी
सडक दुर्घटना	*	*	*	शितलहर	सडक दुर्घटना
शितलहर	*	*	*	*	शितलहर
चट्याङ्ग	*	*	*	*	चट्याङ्ग

१. बाढी २. आगलागी ३. शितलहर ४. सडक दुर्घटना ५. चट्याङ्ग

विगतका बाढीको विश्लेषण

धनुषा जिल्लामा बाढीवाट वढी प्रभावित हुने भएकोले बाढीलाई प्रमुख प्राथमिकता दिई विगत ४ पटक सम्म ठूलो रूपमा आएको बाढीपहिरोको तथ्याङ्कलाई आधार मानी योजना तर्जुमाको पूर्वानुमानको लागि तपसील अनुसारको तथ्याङ्क प्रस्तुत गरिएको छ ।

क्र.सं.	क्षतिको विवरण	२०५९	२०६१	२०६४	२०७४
१	विपद् भएको समय	२०५९ श्रावण ५ देखी ७ सम्मको अविरल वर्षाको पानी र बाढीवाट	२०६१ आषाढ २२ देखी २८ सम्मको अविरल वर्षाको पानी र बाढीवाट	२०६४ श्रावण १ देखी १६ सम्मको अविरल वर्षाको पानी र बाढीवाट	२०६४ श्रावण २७ देखी ३० गते सम्म परेको अविरल वर्षको कारण आएको बाढी
२	प्रभावित स्थानीय तह/ न.पा.	३४ स्थानीय तहर २ न.पा.	७० स्थानीय तहर २ न.पा.	८१ स्थानीय तहर २ न.पा.	
३	मृत्यु	१ जना	११ जना	४ जना	३ जना

४	घाइते	५ जना	३३ जना	१५ जना	छैन
५	पूर्ण रुपमा प्रभावित घर परिवार	१,०९५ परिवार	२,७११ परिवार	४,२८६ परिवार	९०० घर
६	आंशिक रुपमा प्रभावित घर परिवार	२,२२० परिवार	७,२८२ परिवार	५,७१८ परिवार	८०५ घर
७	कूल प्रभावित घर परिवार	३,३१५ परिवार	९,९९३ परिवार	१०,००४ परिवार	१७०५ घरपरिवार
८	प्रभावित जनसंख्या	१८,७२९ जना	५७,२८९ जना	५७,०३७ जना	८५२५ जना
९	जग्गाको अन्दाजी क्षति	३० हजार विगहा	५० हजार विगहा	५० हजार विगहा	२० विगा
१०	क्षतिको कूल अनुमानित रकम	रु. ७ करोड	रु. १० करोड	रु. १० करोड	रु २ करोड

माथिको विवरण बाहेक सडक, विद्यालय, सामाजिक संरचनाहरू, स्वास्थ्य संस्थाहरू, कुलोकुलेसो, पुलपुलेसो, तटवन्ध, व्यक्तिगत घरहरू, खानेपानीको साधनहरू, सरकारी तथा गैर सरकारी संस्थाको घरहरूको क्षति हुनुको साथै विभिन्न किसिमका पानी जन्य तथा सरुवा रोगहरू समेत देखा परेको थियो ।२०७४ जेष्ठ १९ गतेको गोष्ठीवाट वाढीको दृष्टीकोणले अति प्रभावित, मध्यम प्रभावित र कम प्रभावित स्थानीय तह तथा न.पा.हरूको गरिएको वर्गिकरण निम्नानुसारको छ

३.१३बाढी, आगलगी र अन्य बाट प्रभावीत स्थानीय तह तथा न.पा हरुको नामावली

	न.पा तथा स्थानीय तह	बाढी	आगलागी
1	जनकन्दनी स्थानीय तह.	★ ★ ★	★ ★
2	मुखियापट्टी मुसहरनीया	★ ★ ★	★ ★
3	औरही गाउपालीका	★ ★	★ ★
4	धनौजी गाउपालीका	★ ★ ★	★ ★
5	कमला नगरपालीका	★ ★ ★	★ ★
6	सबैला नगरपालीका	★ ★ ★	★ ★
7	शहीद नगर नगरपालीका	★ ★ ★	★ ★
8	नगराइन नगरपालीका	★ ★ ★	★ ★
9	धनुषाधाम नगरपालीका	★ ★	★ ★ ★
10	गणेश मान चारनाथ नगरपालीका	★ ★	★ ★ ★
11	जनकपुरधाम उप महानगरपालीका	★ ★	★ ★

12	विदेह नगरपालीका	★★	★★
13	मिथिला नगरपालीका	★	★★★
14	मिथिला विहारी नगरपालीका	★	★★
15	हसपुर नगरपालीका	★	★★
16	वटेश्वर नगरपालीका	★	★★★
17	क्षिणेश्वरनाथ नगरपालीका	★	★★★
18	लक्ष्मीनिया गाउँपालीका	★	★★

★★★ (उच्च जोखिम) ★★ (मध्यम जोखिम) ★ न्यून जोखिम

१. बाढी डुवान क्षेत्रको पहिचान

डुवान प्रभावित हुन सक्ने				
सि.न.	पालिका	वडा नं. र बस्ति/टोल	अनुमानित क्षेत्रफल (हेक्टरमा)	घरधुरी संख्या
१.	सबैला नगरपालिका	सबैला न.पा. १३, किरतपुर, ढोलबजार, मुसरी,	-	९७५
		सबैला न.पा. ४, पटेर्वा, कोटिया बल्लिया	-	८००
		सबैला न.पा. १०, निसरपट्टी टोल र गेरुवाही	-	३२५
२.	शहिदनगर	शहिद न.पा. २, बत्राही,	-	६००
३.	कमला न.पा.	कमला न.पा ६ सखुवा मडान	-	१५०
		कमला न.पा. ८ सोनापरा, हरिने र डेरा	-	६००
		कमला न.पा. ७ हथमुन्डा	-	१००
		कमला न.पा. ५ लक्कड	-	२००
		कमला न.पा. ४ बडेरवा	-	४०
४.	जनकनन्दनी	जनकनन्दनी गा.पा. १ फुलवरीया	-	३०
५.	धनौजी गा.पा.	धनौजी, गा.पा. २ गोर्दाह	-	१५०
		धनौजी गा.पा. ४, तरी र भडरिया	-	१००
६.	मुखियापट्टी मुसरनिया गा.पा.	मुखियापट्टी मुसरनिया गा.पा. १, मुखियापट्टि,	-	३००
		मुखियापट्टी मुसरनिया गा.पा. २, मुसरनिया	-	४५०
		मुखियापट्टी मुसरनिया गा.पा. ५, बहेडाबेला	-	२५०
		मुखियापट्टी गा.पा. ४, तुल्सिहायी	-	२००
७.	नगराइन न.पा.	नगराइन न.पा. ५, फुलगामा	-	२५०
		नगराइन न.पा. २, राघवपुर, नगराइन र जटही	-	६००
		नगराइन न.पा. ६ लम्मा	-	३००
८.	मिथिला न.पा.	मिथिला न.पा. ४, पुष्पलपुर	-	२०
		मिथिला न.पा. ४, श्रिखण्डेटोल फुलबारीय टोल	-	१००
		मिथिला न.पा. ३, पर्वता टोल र हरिहरपुर	-	६००
		मिथिला न.पा. २, नक्टाझिज	-	३००
९.	गणेशमान चारनाथ	गणेशमान चारनाथ न.पा. ५, बफर गाउ र भोटे गाउ	-	८३५

	न.पा.			
--	-------	--	--	--

श्रोत : जिल्ला प्रहरी कार्यालय , धनुषा

विषयगत क्षेत्रहरु

धनुषा जिल्लामा विपद् व्यवस्थापन कार्यलाई सुव्यवस्थित पार्नको निमित्त जिल्ला भरिको सरकारी तथा गैर सरकारी निकायहरुको भुमिका सरकारी नीति निर्देशन अनुसार जिल्लामा क्षेत्रगत रुपमा नेतृत्व प्रदान गर्न सम्बन्धित निकायहरु (Cluster Leads) संग मिली मानवीय गतिविधि संचालन गर्नकालागि निम्नलिखित क्षेत्रहरु (Cluster) गठन गरिएको छ ।

क्र.सं.	क्षेत्र (Cluster)	नेतृत्व प्रदान गर्ने निकाय (Cluster Leads)	जिम्मेवार व्यक्ति	कैफियत
१	खोज तलास तथा उद्धार	नेपाल प्रहरी	प्रहरी उपरीक्षक	
२	अस्थायी आश्रय स्थाल तथा गैर खाद्य सामग्री	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	सभापति	
३	यातायात तथा सडक	सडक डिभिजन कार्यालय	प्रमुख डिभिजन सडक	
४	स्वास्थ्य तथा पोषण	जिल्ला जन स्वास्थ्य कार्यालय	जिल्ला जन स्वास्थ्य प्रमुख	
५	खानेपानी र सरसफाइ	जिल्ला खानेपानी कार्यालय	कार्यालय प्रमुख	
६	खाद्य तथा जीविकोपार्जन	जिल्ला कृषि ज्ञान केन्द्र	कार्यालय प्रमुख	
७	बन्दोबस्त	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	प्र.जि.अ	
८	सूचना तथा संचार व्यवस्थापन	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	प्रमुख जिल्ला अधिकारी	
९	सरक्षण	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	प्रमुख जिल्ला अधिकारी सहयोगी निकाय जि.स.स. र स्थानीय तह	
१०	राहत तथा तयारी खाना	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	प्र जि अ	
११	आपत्कालिन शिक्षा	शिक्षा विकास तथा समन्वय समिति	जि.शि.अ	

विषयक्षेत्रको अगुवा तथा सहयोगी संस्थाको विवरण

क्षेत्रगत रूपमा नेतृत्व प्रदान गर्ने जिल्लास्थित सम्बन्धित निकायहरू **(Cluster Leads)**सँग मिली मानवीय गतिविधि सञ्चालन गर्नका लागि निम्नलिखित क्षेत्रहरू **(Clusters)** गठन गरिएको छ। साथै ती क्षेत्रसँग सम्बन्धित सहयोगी निकायहरूको विवरण निम्नानुसार रहेको छ।

तालिका : विषयगत क्षेत्रहरू, अगुवा संस्था र सदस्यहरू

क्र.सं.	क्षेत्र (Cluster)	नेतृत्व प्रदान गर्ने निकाय (Cluster Leads)	सहयोगी निकाय
१	खोज तलास तथा उद्धार	नेपाल प्रहरी	<ul style="list-style-type: none"> ●नेपाली सेना ●सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल ●नेपाल रेडक्रस सोसाईटी ●स्थानीय स्वयंसेवीहरू
२	अस्थायी आश्रय स्थाल तथा गैर खाध्य सामग्री	नेपाल रेडक्रस सोसाईटी	<ul style="list-style-type: none"> ●रेडक्रसको अन्तर्राष्ट्रिय महासंघ ●शि.स.स. ●जि.स.स. ●स्थानीय तहसचिव हकहित संरक्षण ●ज.उप. म. न.पा ●केयर नेपाल ●भौतिक पूर्वधार विकास कार्यालय ●उद्योग वाणिज्य संघ ● Action Aid/SDRC ● R R N
३	यातायात तथा सडक	सडक डिविजन कार्यालय	<ol style="list-style-type: none"> १. जि.स.स २. स्थानीय तह ३. रेडक्रस ४. भौतिक विकास कार्यालय ५. स्थानिय यातायात कम्पनीहरू
४	स्वास्थ्य तथा पोषण	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	<ul style="list-style-type: none"> ●नेपाल रेडक्रस सोसाईटी ●अञ्चल अस्पताल ●ज. उप. न.पा. ●जि.स.स. ● Action Aid/SDRC

			<ul style="list-style-type: none"> ● ●केयर नेपाल
५	खानेपानी सरसफाइ	जिल्ला खानेपानी कार्यालय	<ul style="list-style-type: none"> ●युनिसेफ ●नेपाल रेडक्रस सोसाइटी ●जिल्ला समन्वय समिति ●जि.भु.संरक्षण ●ज.उप.न.पा. ●न.पा तथा गा.पा
६	खाध्य जीविकोपार्जन तथा	जिल्ला कृषि ज्ञान केन्द्र	<ul style="list-style-type: none"> ●जिल्ला पशु सेवा कार्यालय ●जिल्ला सिचाई कार्यालय ●नेपाल रेडक्रस सोसाइटी ●नेपाल पाराभेट एण्ड लाइभ स्टक एसोसिएशन सिरहा
७	वन्दोवस्ति (Logistics)	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	<ul style="list-style-type: none"> ●जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति ●नेपाल रेडक्रस सोसाइटी ●सडक डिभिजन कार्यालय ●नेपाल प्रहरी ●सशस्त्र प्रहरी ●विद्युत प्राधीकरण ●नेपाल टेलिकम ●स्थानीय तह ●जिल्ला वन कार्यालय ●जिल्ला भु संरक्षण कार्यालय ●जल उत्पन्न तथा विपद् नियन्त्रण कार्यालय
८	सूचना तथा संचार व्यवस्थापन	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	<ul style="list-style-type: none"> ●जिल्ला समन्वय समिति ●नेपाल रेडक्रस सोसाइटी ●नेपाली सेना ●नेपाल प्रहरी ●स.प्र.व. नेपाल ●पत्रकार महासंघ ●सरकारी संचार माध्यम
९	संरक्षण	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	<ul style="list-style-type: none"> ●युनिसेफ ●नेपाल रेडक्रस सोसाइटी ●सेभ द चिल्डेन ●नेपाल प्रहरी महिला सेल

			<ul style="list-style-type: none"> ●नेपाली सेना ●प्रत्रकार महासघं ●नेपाल टेलिकम ●स्थानीय तह/ न.पा.
१०	राहत तथा तयारी खाना	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	<ul style="list-style-type: none"> ●जिल्ला विकास ●नेपाल रेडक्रस सोसाइटी ●WFP ●नेपाल प्रहरी ●सशस्त्र प्रहरी ●उद्योग वाणिज्य संघ ●स्थानीय तह.न.पा., ज.उ.म.न.पा ● युनिसेफ ●खाद्य सस्थान ●साल्ट टेनिड कार्पोरेशन ● Action Aid/SDRC
११	आपत्कालिन शिक्षा	शिक्षा विकास तथा समन्वय समिति	<ul style="list-style-type: none"> ●रेडक्रसको अन्तर्राष्ट्रिय महासंघ ●जि.स.स. ●सचिव हकहित संरक्षण ●स्थानीय तह. ●केयर नेपाल ●शहरी विकास तथा भवन निर्माण ●उद्योग वाणिज्य संघ ● Action Aid/SDRC ●R R N

३.१५. निकायगत भूमिका तथा जिम्मेवारी

क्र.सं.	निकायको नाम	जिम्मेवार व्यक्ति	जिम्मेवारी
१	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	प्रमुख जिल्ला अधिकारी	<ul style="list-style-type: none"> ● समन्वयात्मक र नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गर्ने ● खोज तथा उद्धार कार्यमा सुरक्षा निकाय समन्वयमा परिचालन गर्ने । ● आवश्यकता अनुसार क्षेत्रिय तथा केन्द्रिय स्तरमा सहयोग (मानवीय, आर्थिक, भौतिक को लागि समन्वय)

२	जिल्ला समन्वय समिति	जिल्ला समन्वय प्रमुख	<ul style="list-style-type: none"> ● समन्वयात्मक कार्यमा सहयोग गर्ने ● आवास तथा पुनःस्थापना कार्य गर्ने ● स्रोत (आर्थिक, भौतिक, मानविय श्रोत) परिचालन तथा समन्वय गर्ने
३	सुरक्षा निकाय	प्रमुख तथा प्रतिनिधि	<ul style="list-style-type: none"> ● मुख्यतः खोज तथा उद्धार कार्यको नेतृत्व तथा उद्धारकार्य गर्ने । ● सुरक्षा व्यवस्था गर्ने ● विषयगत समितीमा रहि सहयोग गर्ने
४	राजनैतिक दलहरू	दलका प्रमुखहरू	<ul style="list-style-type: none"> ● समन्वय ● स्रोत संकलनमा सहयोग ● जनपरिचालन गर्ने
५	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	सभापति	<ul style="list-style-type: none"> ● प्रबन्धकारी भूमिका निर्वाह गर्ने ● खाद्य गैर खाद्यसामग्री तथा अस्थाइ आवासको व्यवस्थापन ● सूचना सङ्कलन तथा सवर्क्षणमा स्वयंसेवक परिचालन गर्ने ● विपद्को समयमा आपत्कालीन आवास तथा बन्दोबस्ती (Logistic) व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने
६	विषयगत सरकारी कार्यालय	कार्यालय प्रमुखहरू	<ul style="list-style-type: none"> ● विषयगत समितीमा रहि क्षेत्रगत अगुवा भूमिका निर्वाह गर्ने ● सम्बन्धित कार्यालयको आपत्कालिन योजना निर्माण गर्ने
७	उद्योग वाणिज्य सङ्घ	अध्यक्ष	<ul style="list-style-type: none"> ● सुख्खा तथा तयारी खाना RTE जस्तै चिउरा, भुजा, विस्कट आदि, खाद्यसामग्री संकलन वितरण र व्यवस्थापनमा सघाउने
८	यातायात व्यवसायी	सञ्चालक	<ul style="list-style-type: none"> ● राहत तथा उद्धार कार्यका लागि यातायातका साधनहरू र जन शक्ति उपलब्ध गराउने ।
९	संचार माध्यम	नेपाल पत्रकार महासंघ, सञ्चारकर्मीहरू	<ul style="list-style-type: none"> ● सहि सूचना संकलन तथा सम्प्रेषण
१०	नागरिक समाज	संयोजक	<ul style="list-style-type: none"> ● राहत तथा उद्धार कार्यमा सहयोग तथा समन्वय ● मानव अधिकारको संरक्षण तथा सम्बर्द्धनमा सहयोग
११	पेशागत व्यवसायी (निर्माण व्यवसायी, काष्ठ व्यवसायी तथा जल उपभोक्ता महासंघ, समिति, सामुदायीक वन समितिहरू)	अध्यक्ष	<ul style="list-style-type: none"> ● राहत, उद्धार तथा संरक्षण कार्यमा सहयोग

१२	गै.स.स.महासंघ, राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय गै.स.स.	प्रमुख तथा प्रतिनिधि	<ul style="list-style-type: none"> ● मानवस्रोत परिचालन गर्ने ● स्रोत संकलनमा सहयोग गर्ने ● गै.स.स. बीच समन्वय ● क्षमता विकास तथा सहजिकरण कार्य गर्ने
----	--	----------------------	---

श्रोतको आकलन

ख. नेपाल प्रहरी :

सि.नं.	युनिटको नाम र रहेको स्थान	सि.नं.	युनिटको नाम र रहेको स्थान
१	जिल्ला प्रहरी कार्यालय धनुषा, जनकपुर		
२	ईलाका प्रहरी कार्यालय यदुकूहा	१५	प्रहरी चौकी मुजेलिया
३	ईलाका प्रहरी कार्यालय खजुरी	१६	जानकी प्रहरी चौकी, जनकपुर
४	ईलाका प्रहरी कार्यालय सबैला	१७	अस्थायी नगर प्रहरी कार्यालय जिरोमाइल
५	ईलाका प्रहरी कार्यालय महेन्द्रनगर		
६	ईलाका प्रहरी कार्यालय ढल्केवर		
७	ईलाका प्रहरी कार्यालय नगराइन		
८	ईलाका प्रहरी कार्यालय धनुषाधाम		
९	ईलाका प्रहरी कार्यालय १२ वटा		
१०	प्रहरी चौकी २४ वटा		
११	सि.प्रहरी चौकी २ वटा		
१२	वडा प्रहरी कार्यालय २ वटा		
१३	अस्थायी प्रहरी चौकी ४ वटा		
१४	अस्थायी नगर प्रहरी कार्यालय रेल्वे स्टेशन		

विपद् जोखिम उदार तथा न्युनिकरणका लागि यस कार्यालय तथा मातहत समेतमा राखिएका स्टेनवाई टोलीको दर्जागत विवरण :-

सि.नं.	कार्यालयको नाम	दर्जागत जनशक्ति					जम्मा	कै.
		सि.प्र.अ.	प्र.ना.नि	प्र.स.नि.	प्र.ह.	प्र.ज.		
१.	जि.प्र.का .धनुषा	१	१	१	४	१८	२५	
२.	ई.प्र.का .ढल्केवर	-	१	-	२	७	१०	
३.	ई.प्र.का .महेन्द्रनगर	-	१	-	२	७	१०	
४.	ई.प्र.का .धनुषाधाम	-	१	-	२	७	१०	
५.	ई.प्र.का .खजुरी	-	१	-	२	७	१०	
६.	ई.प्र.का .सबैला	-	१	-	२	७	१०	
७.	ई.प्र.का .यदुकुवा	-	१	-	२	७	१०	

८.	ई.प्र.का .फुलगामा	-	-	१	१	३	५	
९.	ई.प्र.का .औरही	-	-	१	१	३	५	
१०.	ई.प्र.का .भरतपुर	-	-	१	१	३	५	
११.	ई.प्र.का .यज्ञभुमी	-	-	१	१	३	५	
१२.	ई.प्र.का . सुगानिकास	-	-	१	१	३	५	
१३.	ई.प्र.का .तारापट्टी	-	-	१	१	३	५	
जम्मा		१	७	७	२२	७८	११५	

यस कार्यालय मातहत समेतमा रहेको उद्धार सामाग्रीहरु:-

सि.न.	रहेको स्थान	उद्धार सामाग्रीहरु तथा सवारी साधनको विवरण
१.	जिल्ला प्रहरी कार्यालय धनुषा	लाईफ ज्याकेट १७ थान, स्टेचर १०, साबेल ६, ट्युब ३, कोदालो ५, गल २, गैची ५, लाईन डोरी ७x१०० मी, सेफ्टि बेल्ट १०, पानी बुट १५ जोडी, बाइनाकुलर ६, त्रिपाल २, हाते माईक २ थान र वानटन-१, स्कार्पियो -१, माजदा पिकप-१, पिकप सवारी- २
२.	ईलाका प्रहरी कार्यालय खजुरी	लाईफ ज्याकेट २ थान, ट्युब २, डोरी २ थान, गैची २, कोदालो २, साबेल २, फरुवा २, र पिकप सवारी -१
३.	ईलाका प्रहरी कार्यालय यदुकुहा	लाईफ ज्याकेट २ थान, साबेल २, ट्युब ३, कोदालो २, लाईन डोरी १०० मी, र पिकप सवारी -१
४.	ईलाका प्रहरी कार्यालय सबैला	लाईफ ज्याकेट २ थान, ट्युब ४, डोरी २ रोल, साबेल १२ थान, कोदालो ५ थान, त्रिपाल ४ थान, बोरा २०० थान र पिकप सवारी -१
५.	ईलाका प्रहरी कार्यालय ढल्केवर	लाईफ ज्याकेट २ थान, ट्युब ४, डोरी २ रोल, साबेल १२ थान, कोदालो ५ थान, त्रिपाल ४ थान, बोरा २०० थान र स्कारपियो पिकप-१
६.	ईलाका प्रहरी कार्यालय	लाईफ ज्याकेट २ थान, ट्युब ४, डोरी २ रोल, साबेल १२ थान, कोदालो ५ थान, त्रिपाल ४ थान, बोरा २०० थान र पिकप सवारी -१
७.	ईलाका प्रहरी कार्यालय	लाईफ ज्याकेट २ थान, ट्युब ४, डोरी २ रोल, साबेल १२ थान, कोदालो ५ थान, त्रिपाल ४ थान, बोरा २०० थान र स्कारपियो पिकप-१
८.	ईलाका प्रहरी कार्यालय औरही	लाईफ ज्याकेट ३ थान, लाईन डोरी २x१०० मी, र पिकप सवारी -१
९.	ईलाका प्रहरी कार्यालय फुलगामा	लाईफ ज्याकेट २ थान, साबेल २, ट्युब २, कोदालो २, लाईन डोरी २x१०० मी, र पिकप सवारी -१
१०.	ईलाका प्रहरी कार्यालय भरतपुर	लाईफ ज्याकेट २ थान, साबेल २, ट्युब २, कोदालो २, लाईन डोरी २x१०० मी,
११.	ईलाका प्रहरी कार्यालय तारापट्टी	लाईफ ज्याकेट २ थान, साबेल २, ट्युब २, कोदालो २, लाईन डोरी २x१०० मी,
१२.	ईलाका प्रहरी कार्यालय यज्ञभुमी	लाईफ ज्याकेट २ थान, साबेल २, ट्युब २, कोदालो २, लाईन डोरी २x१०० मी, र पिकप सवारी -१
१३.	ईलाका प्रहरी कार्यालय सुगानिकास	लाईफ ज्याकेट २ थान, साबेल २, ट्युब २, कोदालो २, लाईन डोरी २x१०० मी,

ख. सशस्त्र प्रहरी बल :

सि.नं.	युनिटको नाम र रहेको स्थान	जनशक्ति - जना	नम्बर
१	न ट गण हे क्वा धनुषा	३५	९८५१२७२१०६
२	वि.ओ.पि. फुलगामा	१३	९८४१२१२०६९
३	वि.ओ.पि. नगराईन	१३	९८५१२७२३३७
४	वि.आ.पि देवडिया	१३	९८५१०५०६६२
५	वि.ओ.पि. ठाडिभिजा	१३	९८५१२७२३३६
६	वि.ओ.पि. मैनाथपुर	१३	९८५१२७२३६८
७	वि.ओ.पि. खजुरी	१३	९८५१२७२३३५
८	रा.भ.सु.वेश जनकपुर	१३	९८५१२५८२५३
९	सु. वेश नक्टाभिज	१३	९८५१०६७७६५
१०	सु. वेश धनुषाधाम	१३	९८५१२६०२८८
११	सु. वेश यदुकुवा	१३	९८५१२५८०६९
१२	सु. वेश दुवरकोट	१३	९८५१२५८७८५
१३	सु. वेश सपही	१३	९८५२०५२७६६
१४	सु. वेश सोनिगामा	१३	९८५१२५९३६८
१५	सु. वेश रघुनाथपुर	१३	९८५१२६०२८७

नोट : यस पुस्तकमा उल्लेखित तथाङ्कहरुसंबन्धित कार्यालयबाट प्राप्त पछिल्लो तथ्यङ्कहरु अनुसार

सशस्त्र प्रहरी बल नेपाल नं.८ गणधनुषाविपदउद्धारकासामानहरुकोविवरण

सि.नं.	सामानकोविवरण	परिमाण
1	Mega Phone	5 Pc
2	Safety Helmate	30 Pc
3	Rubber Gamboot	15 Pair
4	Rescue Vest	25 Pc
5	Life Jacket	35 Pc
6	Shovel	20 Pc
7	Pick Axe	20 Pc
8	Crowbar 22 m.m	20 Pc
9	Metal Bucket	20 Pc
10	Waist Bag	1. c
11	Strecher	10 Pc
12	Cap	50 Pc
13	Gloves	50 Pair
14	Throw Bag	5 Pc
15	Tarpaulin	25 Pc
16	Blanket	20 Pc
17	First Aid Kid	10 Set
18	Head Light	35 Pc
19	Water Purifire Liquid	25 Dozen
20	Rubber Matters (PU FOAM)	100 Pc
21	Emergency Light	10 Pc
22	Rubber Tube	20 Pc
23	Foot Pump	3 Pc
24	Metal Trunk	2 Pc
25	Bolt Cutter	3 Pc
26	Iron Pick	3 Pc
27	Static Rope	10 Role

28	Screw Gate Carbineers (Heavy)	10 Pc
29	Figurebn of 8 Carabineers	10 Pc
30	Fire Rope Ladder	2 Pc

सशस्त्रप्रहरीबलनेपालनं .८गणहे.क्वाधनुषा

विपदउद्धारकासामानहरुकोविवरण

सि.नं.	सामानकोविवरण	एकाई	परिमाण	प्राप्तमिति	कैफियत
१	OBM(Out boat mortar) Raft/Rubber Boat	PCS	1	(Approx date)मितिखुलेको	
२	Safety helmet	PCS	5		
३	Mask (filter type)	PCS	15		
४	whistle	PCS	5		
५	Megaphone	PCS	1		

बि.ओ.पि.फलगामा

सि.नं.	सामानकोविवरण	परिमाण	कै.
१.	लाईफज्याकेट	१थान	
२.	नाईलनडोरी	५०मिटर	
३.	गल	१थान	
४.	पिग	१थान	
५.	फरुवा	१थान	
६.	साबेल	२थान	
७.	स्टीलबाल्टीन	२थान	

बि.ओ.पि.नगराईन

सि.नं.	सामानकोविवरण	परिमाण	कै.
१.	स्टीलबाल्टीन	२थान	
२.	गल	१थान	
३.	फरुवा	१थान	
४.	साबेल	२थान	
५.	पिग	२थान	
६.	नाईलनडोरी	२००मिटर	

बि.ओ.पि.देवडिया

सि.नं.	सामानकोविवरण	परिमाण	कै.
१.	स्टीलबाल्टीन	२थान	
२.	गल	१थान	
३.	फरुवा	२थान	
४.	साबेल	३थान	
५.	पिग	२थान	
६.	नाईलनडोरी	३०मिटर	
७.	ट्युव	१थान	

बि.ओ.पि.ठाडिङ्गिजा

सि.नं.	सामानकोविवरण	परिमाण	कै.
१.	रवरटियुव	२गोटा	
२.	फलामेगल	१गोटा	
३.	फोरुवा	२गोटा	
४.	पिग	२गोटा	
५.	सावेल	३गोटा	
६.	नाईनलडोरी	१थान	
७.	बाल्टिन	२गोटा	
८.	स्ट्रेचर	१थान	

बि.ओ.पि.मैनाथपुर

सि.नं.	सामानकोविवरण	परिमाण	कै.
१.	रवरटियुव	२गोटा	
२.	फलामेगल	१गोटा	
३.	फोरुवा	१गोटा	
४.	पिग	२गोटा	
५.	सावेल	२गोटा	
६.	नाईनलडोरी	१रोल	

बि.ओ.पि.खजुरी

सि.नं.	सामानकोविवरण	परिमाण	कै.
१.	प्लाष्टिकत्रिपाल	१५थान	
२.	कराई	१५थान	
३.	कोदालोबिडसहित	१५थान	
४.	साबेलबेल्या	७थान	
५.	लाईफज्याकेट	१०थान	
६.	स्ट्रेचरफोल्डिङग	२थान	
७.	गमबुठ	१५थान	
८.	सेफटीबेल्ट	१५थान	
९.	हेलमेट	१५थान	
१०.	टर्चलाईट	३थान	
११.	Life boy ring	३थान	
१२.	प्लाष्टिकडोरी	३३०मिटर	

रा.भ.सु.बेशजनकपुर

सि.नं.	सामानकोविवरण	परिमाण	कै.
१.	साबेलबेल्या	२थान	
२.	बाल्टी	२थान	
३.	प्लाष्टिकडोरी	३५मिटर	

सु.बेशनकटाञ्जिज

सि.नं.	सामानकोविवरण	परिमाण	कै.
1.	सावेल	३थान	
2.	फरुवा	१थान	

सु.बेशधनुषाधाम

सि.नं.	सामानकोविवरण	परिमाण	कै.
१	फरुवा	२थान	
२	बाल्टिन	२थान	
३	बेल्या	२थान	
४	पिक	२थान	
५	हेल्मेट	६थान	
६	पाल	१थान	
७	लाईफज्याकेट	६थान	
८	क्याविन	४थान	

सु.बेशयदुकुवा

सि.नं.	सामानकोविवरण	परिमाण	कै.
15	पलाष्टिकबाल्टिन	१थान	
16	पिग	१थान	
17	सावेल	१थान	
18	फरुवा	१थान	

सु.बेशदुवरकोट

सि.नं.	सामानकोविवरण	परिमाण	कै.
१.	हेल्मेट	५थान	
२.	लाईफज्याकेट	६थान	

सु.बेशसपही

सि.नं.	सामानकोविवरण	परिमाण	कै.
१.	ट्युव	१थान	
२.	डोरी	२०मिटर	
३.	पलाष्टिकबाल्टिन	३थान	
४.	पिग	३थान	
५.	सावेल	३थान	

सु.बेशसोनिगामा

सि.नं.	सामानकोविवरण	परिमाण	कै.
१.	पलाष्टिकबाल्टिन	३थान	
२.	सावेल	३थान	

सु.बेशरघुनाथपुर

सि.नं.	सामानकोविवरण	परिमाण	कै.
1.	पलाष्टिकबाल्टिन	२थान	
2.	पिग	१थान	
3.	सावेल	३थान	
4.	फरुवा	१थान	

ग) नेपाल रेडक्रस सोसाइटी धनुषा संबन्धित विवरण :

१. जिल्ला शाखामा रहेका NFRI SET मौज्दात
  - क. जिल्ला गोदाम घर जनकपुर-मौज्दात ३०० परिवार
  - ख. उपशाखा गोदाम घर यदुकुहा - मौज्दात १०० परिवार
  - ग. उपशाखा गोदाम घर तुल्सियाही -मौज्दात १०० परिवार
  - घ. जिल्ला गोदाम घर बडहरी मौज्दात १०० परिवार
- २.ट्रयाक्टर -१ थान
- ३.मोटरसाइकल -२ थान
- ४.उपशाखाहरु
- ५.जु/यु सर्कलहरु
- ६.RCAT
७. प्रशिक्षित स्वयंसेवक र कर्मचारीहरु
- ८.Hot Line १०२ (०४१५२४१०२) मोबाइल वा अन्य फोनबाट
९. खोज तथा उद्धार सामाग्री

नेपाल रेडक्रस सोसाइटी धनुषा जिल्ला शाखा जनकपुर				
धनुषा जिल्लाको विभिन्न पालिकाहरुमा बाढी जोखिम रहेका समुदायहरुमा विपद् पूर्वतयारी सामग्री स्थानिय समुदायमा तत्काल प्रयोगमा आउने गरी निम्न सामग्रीहरु वितरण गरिएको छ ।				
क्र.स	सामग्री विवरण	स्थान	सम्पर्क व्यक्ति	सम्पर्क नम्बर
१	लाइफ ज्याकेट (३० थान)	जिल्ला शाखा जनकपुर	आशाराम यादव	९८४४११०६६१
२	CADRE KIT SET (१ थान) साइरन १ थान, मेगाफेन १, लाइफ ज्याकेट ६ थान, हेलमेट ६ थान, त्रिपाल ४ थान, बाल्टीन १० लिटर , गैती १ थान , स्ट्रेचर १ थान, प्राथमिक उपचार सामग्री, हेड टर्च २ थान , गेल्या १ थान, डेरी १ केजी, ग्यालेन १० लि २ थान, बेल्या १, केदाले हेक्से १, कम्बल ४ थान, सिटी २ थान प्लास्टिक सिट २ केजी , हथैडा १, बाक्स १	बडहरी , मिथिला	कपिल देव ठाकूर	९८५४०२२६१०
३	लाइफ ज्याकेट १० थान	मिथिला न.पा	लक्ष्मी थपलीया	९८४९४३३१४१
४	लाइफ ज्याकेट १० थान	कमला न.पा ४	पल्टु कवाडी	९८१७८९२३७४
५	लाइफ ज्याकेट १० थान	मुखियापटी गा.पा ३	बैजु महासेठ	९८५४०२७२०८
६	उद्धार सामग्री १ सेट साइरन १ थान, मेगाफेन १, लाइफ ज्याकेट ६ थान, हेलमेट ६ थान, त्रिपाल ४ थान, बाल्टीन १० लिटर , गैती १ थान , स्ट्रेचर १ थान, प्राथमिक उपचार सामग्री, हेड टर्च २ थान , गेल्या १ थान, डेरी १ केजी, ग्यालेन १० लि २ थान, बेल्या १, केदाले हेक्से १, कम्बल ४ थान, सिटी २ थान प्लास्टिक सिट २ केजी , हथैडा १, बाक्स १	मुखियापटी गा.पा वडा १	कैशल किशोर यादव	९८५४०२७३०१
७	उद्धार सामग्री १ सेट साइरन १ थान, मेगाफेन १, लाइफ ज्याकेट ६ थान, हेलमेट ६ थान, त्रिपाल ४ थान, बाल्टीन १० लिटर ,	मुखियापटी गा.पा वडा २	नरेश प्रसाद यादव	९८१२०८३८७०

	<p>गैती १ थान , स्ट्रेचर १ थान, प्राथमिक उपचार सामागी, हेड टर्च २ थान , गेल्या १ थान, डेरी १ केजी, ग्यालेन १० लि २ थान, बेल्या १, केदाले हेक्से १, कम्बल ४ थान, सिटी २ थान प्लास्टीक सिट २ केजी , हथैडा १, बाक्स १</p>			
८	<p>उद्धार सामागी १ सेट साइरन १ थान, मेगाफेन १, लाइफ ज्याकेट ६ थान, हेलमेट ६ थान, त्रिपाल ४ थान, बाल्टीन १० लिटर , गैती १ थान , स्ट्रेचर १ थान, प्राथमिक उपचार सामागी, हेड टर्च २ थान , गेल्या १ थान, डेरी १ केजी, ग्यालेन १० लि २ थान, बेल्या १, केदाले हेक्से १, कम्बल ४ थान, सिटी २ थान प्लास्टीक सिट २ केजी , हथैडा १, बाक्स १</p>	कमला न.पा वडा ४	पल्लु कवाडी	९८१७८९२३७४
९	<p>उद्धार सामागी १ सेट साइरन १ थान, मेगाफेन १, लाइफ ज्याकेट ६ थान, हेलमेट ६ थान, त्रिपाल ४ थान, बाल्टीन १० लिटर , गैती १ थान , स्ट्रेचर १ थान, प्राथमिक उपचार सामागी, हेड टर्च २ थान , गेल्या १ थान, डेरी १ केजी, ग्यालेन १० लि २ थान, बेल्या १, केदाले हेक्से १, कम्बल ४ थान, सिटी २ थान प्लास्टीक सिट २ केजी , हथैडा १, बाक्स १</p>	मिथिला न.पा २	विहारी महतो	९८०४८३८८६३
१०	<p>उद्धार सामागी १ सेट साइरन १ थान, मेगाफेन १, लाइफ ज्याकेट ४ थान, हेलमेट ६ थान, त्रिपाल ४ थान, बाल्टीन १० लिटर ,</p>	मिथिला न. पा ५	श्याम बाबु यादव	९८०७८२४७८०

	गैती १ थान , स्ट्रेचर १ थान, प्राथमिक उपचार सामाग्री, हेड टर्च २ थान , गेलचा १ थान			
११	प्राथमिक उपचार बाक्स १ थान, लाइफ ज्याकेट ३ थान, मेघा फोन १ थान, साइरन १ थान	ढोलवज्जा, सबैला	लक्ष्मण यादव	९८१७६१४०५७
	प्राथमिक उपचार बाक्स १ थान, लाइफ ज्याकेट ३ थान, मेघा फोन १ थान, साइरन १ थान	बत्राही, शहीद नगर न.पा.	प्रमोद यादव	९८४४१२९९४१
	प्राथमिक उपचार बाक्स १ थान, लाइफ ज्याकेट ३ थान, मेघा फोन १ थान, साइरन १ थान	हथमुण्डा, कमला	पवन कुमार महतो	९८४४३२३३६१
	प्राथमिक उपचार बाक्स १ थान, लाइफ ज्याकेट ३ थान, मेघा फोन १ थान, साइरन १ थान	सखुवा, कमला	दाउद अन्सारी	९८००८४४९८०
	प्राथमिक उपचार बाक्स १ थान, लाइफ ज्याकेट ३ थान, मेघा फोन १ थान, साइरन १ थान	बौकु टोल, कमला	सोती लाल यादव	९८१७७४०८६०
	प्राथमिक उपचार बाक्स १ थान, लाइफ ज्याकेट ३ थान, मेघा फोन १ थान, साइरन १ थान	तडिया टोल, कमला	राम खेलावन यादव	९८४४०७१४६४
	प्राथमिक उपचार बाक्स १ थान, लाइफ ज्याकेट ३ थान, मेघा फोन १ थान, साइरन १ थान	फुल बरिया, जनक नन्दनी	श्री लाल यादव	९८१८१२७०२४
	प्राथमिक उपचार बाक्स १ थान, लाइफ ज्याकेट ३ थान, मेघा फोन १ थान	मुसलमान टोल, सबैला	राम खेलावन यादव	९८४४०७१४६४
	प्राथमिक उपचार बाक्स १ थान, लाइफ ज्याकेट ३ थान, मेघा फोन १ थान,	मडान गाँउ, कमला	बालेश्वर महतो	९८१७८५४५४५
	प्राथमिक उपचार बाक्स १ थान, लाइफ ज्याकेट ३ थान, मेघा फोन १ थान,	सखुवा मडान, कमला	हरी पासवान	९८६३८१३०८९
	प्राथमिक उपचार बाक्स १ थान, लाइफ ज्याकेट ३ थान, मेघा फोन १ थान,	पासवान टोल, कमला	कलेश्वर पासवान	९८१९७६८७०१
	प्राथमिक उपचार बाक्स १ थान, लाइफ ज्याकेट ३ थान, मेघा फोन १ थान,	नेपाली टोल, कमला	शिवशंकर यादव	९८१६७६४०४७
	प्राथमिक उपचार बाक्स १ थान, लाइफ ज्याकेट ३ थान, मेघा फोन १ थान,	सुखठौर, कमला	शिवा पासवान	९८०१३१६४८१
	प्राथमिक उपचार बाक्स १ थान, लाइफ ज्याकेट ३ थान, मेघा फोन १ थान,	मल्हानिया, जनक नन्दनी	चित्र रंजन सुरैत	९८४४४१७१७०

	प्राथमिक उपचार बाक्स १ थान, लाइफ ज्याकेट ३ थान, मेघा फोन १ थान,	प्रहरी चौकी सखुवामडान, कमला		
	प्राथमिक उपचार बाक्स १ थान, लाइफ ज्याकेट ३ थान, मेघा फोन १ थान,	प्रहरी चौकी बनरभुला, जनक नन्दनी		

प्रतिकार्यमा सहयोग गर्ने साभेदारहरुको क्षमता र सहयोग सामग्री आँकलन

क्र.स.	विवरण/संस्था	रहेको स्थान/संस्था	सम्पर्क व्यक्ति	फोन.न.	कैफियत
1	बारुण/दमकल ४ थान	जनकपुर उपमहा नगरपालिका ,जनकपुर धाम	नर वहादुर मगर	९८४४०९७१५६	
		धनुषाधाम,न.पा,	वालेश्वर मण्डल	9819898417	
		सवैला न.पा	विजय शंकर साह	9854024281	
2	एम्बुलेश १५वटा	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी ,धनुषा	नरेश प्रसाद सिंह	102,,041524102,041 520870,9854020160	
		जनकपुर अञ्चल अस्पताल	डा.नागेन्द्र यादव	0411520133,,520165 ,,9844020181	
		जनकपुर उपमहा नगरपालिका ,जनकपुर धाम	लाल विशोर साह	9854021720	
		स्वास्थ्य चौकि,ढल्केवर	अशोक भण्डारी	9801624821	
		स्वास्थ्य चौकि,गोदार	सुन्दर सादा	9825755789	
		लालगढ अस्पताल	डम्बर आले	9854020961	
		स्वास्थ्य चौकि,फुलामा	दिपेश यादव	9844187140	
		स्वास्थ्य चौकि,रघुनाथपुर	उमेश कुमार यादव	9844099377	
		स्वास्थ्य चौकि,सवैला	डा.राकेश मिश्रा	9847542772	
		स्वास्थ्य चौकि,बहेरावेला	जय कुमार सिंह	9844191575	
	स्वास्थ्य चौकि,घोडघास	नसरुदिन राईन	9800858146		
3	स्काभेटर/डोजर २ वटा	जनकपुर उपमहा नगरपालिका ,जनकपुर धाम	लाल विशोर साह	9854021720	
4	क्रेन २ वटा सानो	निजि क्षेत्र	कमल सिंह/भोला नाथ महतो	9854021008,,985402 0338	
5	लोडर १ वटा	सडक डिभिजन कार्यलय ,मुजेलिया	कुवेर नेपाली	9841653325	
6	ट्रक/बस				

7	Metal Cutter १ थान Small	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी ,धनुषा	नरेश प्रसाद सिंह	102,,041524102,,041 520870,,9854020160	
8	Wood Cutter १ थान	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी ,धनुषा	नरेश प्रसाद सिंह	9854020160	
9	Water Tanker २ थान	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी ,उपशाखा नक्टाभिज	राज शरण महतो	9844559192	
10	Deep Tube Well १ थान	जनकपुर धाम,२			
11	अस्पताल र क्षमता १वटा,२०० वेड	जनकपुर अञ्चल अस्पताल	डा.नागेन्द्र यादव	0411520133,,520165 ,,9844020181	
12	खुल्ला स्थान / क्षेत्र	बाह्रविगहा मैदान(रंग भूमि),तिहुतिया गाछी,जिल्ला भरि रहेका विद्यालय तथा खेल मैदानहरु			
13	आश्रय स्थलहरु	गोपाल धर्मशाला,धनुषाधाम धर्मशाला,मठ मन्दिर			
14	गोदामहरु (Live समेत) ३ वटा	ने.रे.सो धनुषा,जनकपुर,यदुकोहा,तुलसियाही	नरेश प्रसाद सिंह	9854020160	
15	आपत्कालिन सामग्रीहरु				
क	तार जाली	जल उत्पन्न विपद् नियन्त्रण कार्यालय,जनकपुर	आन्नद गौतम	9854029970	
ख	डोरी	जल उत्पन्न विपद् नियन्त्रण कार्यालय,जनकपुर	आन्नद गौतम	9854029970	
ग	ढुङ्गा ४ वटा र रबर बोट ५	मुखियापटी,धनौजी(भडरीया),हथमुण्डा,बतराही,गगा सागर, शसस्त्र प्रहरी,नेपाली सेना			
घ	Life Jacket १५० थान	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी ,उपशाखाहरुमा र १७ वटा समुदाय ,नेपाली सेना ५० वटा	नरेश प्रसाद सिंह,भोला पाण्डेय	9854020160,,,,98412 07730	
ङ	LSAR Tool Box २२ थान	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी ,उपशाखाहरुमा र १७ वटा समुदाय कमला नदि तिर			
च	Rescue Headlight २२ थान	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी ,उपशाखाहरुमा र १४ वटा समुदाय कमला नदि तिर			
छ	सवारी साधन १० वटा	रेडक्रस ,नगरपालीका र सरकारी कार्यालयहरुमा			

16	विपद् व्यवस्थापनमा काम गर्ने गैरसरकारी संस्थाहरु	नेपाल रेडकस सोसाइटी ,धनुषा र RNN संस्था			
17	पाल/त्रिपाल/तारपोलीन ५०० थान	नेपाल रेडकस सोसाइटी ,धनुषा			
18	खाद्य/Replenish	स्थानीयबजार उपलब्धता			
	अन्य				
19	सञ्चार कक्ष	जि.प्रसाशन कार्यालय,ने.रे.सो.धनुषा , नेपाल प्रहरी		100, 102, 041-420424	
20	Doc कार्यावयन	जिल्ला प्रसाशन कार्यालय,धनुषा			
21	पूर्व सुचना प्रणाली	जिल्ला प्रसाशन कार्यालय/नेपाल रेडकस सोसाइटी ,धनुषा			
22	मेघा फोन सञ्चालनमा	जिल्ला प्रसाशन कार्यालय,धनुषा			
23	विपद् व्यवस्थापन तालिम	नेपाल रेडकस सोसाइटी ,धनुषा			
25	दक्ष जन शक्ति	नेपाली सेना,सशत्रु प्रहरी,नेपाल प्रहरी,नेपाल रेडकस सोसाइटी			
26	रक्त सञ्चार सेवा	नेपाल रेडकस सोसाइटी ,धनुषा			
27	First Aid Team	नेपाली सेना,नेपाल रेडकस सोसाइटी			

४ पूर्वतयारीका गतिविधिहरु:

४.१ विपद्को प्रकृतिमा आधारित पूर्वतयारी कार्य योजना

४.१.१:विषयगत क्षेत्र: सूचना तथा संचार

अगुवाई गर्ने निकाय : जिल्ला प्रशासन कार्यालय /जिल्ला आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र(DEOC)

कार्यान्वयन योजना सहितको प्राथमिकता प्राप्त पूर्वतयारी कार्य:

क्र.सं.	प्राथमिकता प्राप्त पूर्वतयारी कार्यको सूची	मुख्य जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	कार्यान्वयन गर्ने तरिका (वैठक, कार्यशाला, तालिम...आदि)	समय सिमा (कार्य तालिका)
१.	जलमापन केन्द्रहरुको सम्पर्क व्यक्तिहरुको नाम र फोन नम्बर अद्यावधिक गर्ने ।	जिल्ला आपतकालिन कार्य संचालन केन्द्र	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	सम्पर्क गरि नम्बर संकलन गर्ने	मनसुन पूर्व
२.	बाढी प्रभावित समुदायहरुलाई सूचना गर्न सम्पर्क व्यक्तिहरुको नाम र फोन नम्बर सङ्कलन गर्ने ।	जिल्ला आपतकालिन कार्य संचालन केन्द्र	स्थानीयतह	महत्वपूर्ण टेलिफोन सूचि तयार गरी वितरण गर्ने	मनसुन पूर्व
३.	रेडियो एफ एम स्टेसनको फोन नम्बर र सम्पर्क व्यक्तिहरुको नामावली सूचि तयार गर्ने र वितरण गर्ने ।	जिल्ला आपतकालिन कार्य संचालन केन्द्र	स्थानीयतह, स्थानीयसंचार माध्यम	प्रत्येक भेटघाट, टेलिफोन सम्पर्क	मनसून पूर्व
४.	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, नगरपालिका तथा गाउँपालिका, जिल्ला समन्वय समिति, सुरक्षा निकायहरु, रेडक्रसमा सूचना सम्पर्क व्यक्ति पहिचान गर्ने ।	जिल्ला आपतकालिन कार्य संचालन केन्द्र	स्थानीयतह	विपद्मा कार्यरत संस्था तथा अन्य स्रोतहरु मार्फत	मनसुन पूर्व
५.	प्रत्येक नगरपालिका तथा गाउँपालिकामा सूचना सम्पर्क व्यक्तिहरुलाई अभिमुखिकरण गर्ने र जलमापकहरुको फोन नम्बरहरु उपलब्ध गराउने ।	स्थानीय तह	रेडक्रस	वैठक, कार्यशाला	मनसून पूर्व

६.	सञ्चारकर्मीहरूलाई www.hydrology.gov.np , www.mfd.gov.np , www.drrportal.gov.np , काबारे जानकारी गराउने ।	जिल्ला आपतकालिन कार्य संचालन केन्द्र,	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, जल तथा मौसम विज्ञान कमला वेसिन	बैठक, कार्यशाला	मनसुन पूर्व
७	प्रारम्भिक दुर्त सर्वेक्षण कय लागी जनशक्ति तयारी	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति ,	स्थानीयतह, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	तालिम तथा अभिमुखि संचालन	मनसुन पुर्व
८	LEOC स्थापना तथा कार्य संचालन	स्थानीयतह,	जिल्ला आपतकालिन कार्य संचालन केन्द्र, जिल्ला विपत् व्यवस्थापन समिति, केन्द्रीय आपत्कालिन कार्य संचालन केन्द्र , प्रदेश सरकार , सहयोगी निकाय	स्थापना तथा संचालन	मनसुन पुर्व
९	साभ्ना फ्रिक्वेन्सी प्रयोग	सुरक्षा निकाय	जिल्ला आपतकालिन कार्य संचालन केन्द्र, केन्द्रीय आपत्कालिन कार्य संचालन केन्द्र , प्रदेश आपत्कालिन केन्द्र	समन्वय	विपद् को समयमा
१०	SMS को माध्यम बाट बाढी पुर्व सुचना प्रदान गर्ने	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	नेपाल टेलीकम, एनसेल	समन्वय	विपद्को समयमा

४.१.२: विषयगत क्षेत्र: खोज तलास तथा उद्धार

अगुवाइ गर्ने निकाय: जिल्ला प्रहरी कार्यालय

कार्यान्वयन योजना सहितको प्राथमिकता प्राप्त पूर्वतयारी कार्य

क्र.सं.	प्राथमिकता प्राप्त पूर्वतयारी कार्यको सूची	मुख्य जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	कार्यान्वयन गर्ने तरिका (बैठक, कार्यशाला, तालिम आदि)	समय सिमा (कार्य तालिका)
१.	जोखिममा रहेका व्यक्ति वा समूहको, वस्ती पहिचान गर्ने	जि समन्वय समिति	सम्बन्धित उ.मा.न. पा., गा पा., न पा, ने.रे.सा	घरधरी सर्वेक्षण, जि.स.स., गापा., नपा कये प्रोफाईल	हरेक वर्ष
२	क्षेत्रगत नेतृत्व गर्ने निकायहरूसंग समन्वय बैठक गर्ने ।	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	,DEOC	बैठक	जेठ मसान्त सम्म
३	विपद् व्यवस्थापन कार्यसंग सम्बन्धी कृत्रिम अभ्यास गराई फौजलाई तयारी राख्ने ।	नेपाल प्रहरी	नेपाली सेना, सशस्त्र प्रहरी बल ,NRCS , DEOC	तालिम तथा कृत्रिम घटना अभ्यास	असार मसान्त सम्ममा
४	उद्धार सामग्रीहरूकय संकलन ।	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी बल, रेडक्रस	समन्वय	जेष्ठको अन्त्य सम्ममा
५	सुरक्षा निकायका इकाईहरू तथा समुदाय स्तरकय तालिम प्राप्त स्वयम सेवकहरूको सम्पर्क सुचि तयार गर्ने	जिल्ला प्रशासन कार्यालय,	रेडक्रस, स्थानीय निकाय	फोन, इमेल, संकलन गरी राख्ने	जेष्ठको अन्त्य सम्ममा
६	सुरक्षा निकाय तथा समुदाय स्तरमा रहेकय उद्धार टिमलाई अभिमुखिकरण	DDMC	रेडक्रस, स्थानीय तह	अभिमुखिकरण	असार दोश्रो हप्ता
८	खोज तथा उद्धार टोलीलाई पौडी सम्बन्धि व्यवहारिक अभ्यास (Simulation) गर्ने	DDMC	सुरक्षा निकाय,	तालिम दिने	”
९	मौजुदा सामग्रीहरूको जांच/परिक्षण गर्ने ।	DDMC	DEOC ,सुरक्षा निकाय र स्थानीय समुदाय	अनुगमन गर्ने, पूर्व अभ्यास गर्ने ।	निरन्तर
१०	आवश्यकता अनुसारकये सामग्रीहरूको पुग/नपुग	DEOC	सुरक्षा निकाय, खोज तथा	संकलन, ढुवानी र	

	आँकलन गर्ने		उद्धार विषयगत क्षेत्र	आवश्यकता पहिचान गर्ने ।	
११	अपुग सामग्री खरिद गर्ने	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीयतह	स्थानीयतह, जिल्ला समन्वय समिति	खरिद तथा भण्डारण	असार पहिलो हप्ता सम्म
१२	जिल्ला आपत्कालिन केन्द्र लाई सचेत अवस्थामा राख्ने	जिल्ला आपत्कालिन कार्य संचालन केन्द्र	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	निर्देशन दिने	असार पहिलो हप्ता देखी
१३	विपद् व्यवस्थापन कोष मा न्यूनतम रकम राख्ने	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	स्थानीयतह		निरन्तर
१४	खोज तथा उद्धार कार्य योजना तयारी	सुरक्षा निकाय	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	कार्ययोजना तयारी	असार पहिलो हप्ता
१५	सुरक्षा निकायलाई तैनाथी अवस्थामा राख्ने	सुरक्षा निकाय	जिल्ला प्रसासन कार्यालय		असार पहिलो हप्ता देखी

४.१.३: विषयगत क्षेत्र: खाद्य तथा जिविकोपार्जन

अगुवाइ गर्ने निकाय: स्थानीयतहका कृषि विकास शाखाहरु

क्रस	गतिविधि	मुख्य जिम्मेवार	सहयोगी	समय अवधि
१	खाद्य सामग्रीको मौज्जात विवरण अध्यावधिक गर्ने	स्थानीयतहका कृषि विकास शाखा	• खाद्य संस्थान डिपो कार्यालय, विश्व खाद्य कार्यक्रम	जेठको तेश्रो हप्ता
२	विपद्को समयका लागी बफर स्टक राख्ने (कम्तीमा १ महिनाको लागी)	स्थानीयतहका कृषि विकास शाखा	• खाद्य संस्थान डिपो कार्यालय • विश्व खाद्य कार्यक्रम	जेठको अन्तिम हप्ता

३	आयोडिन युक्त नुनको आपूर्ती व्यवस्थापन गर्ने (कम्तीमा १ महिनाको लागी)	स्थानीयतहका कृषि विकास शाखा	<ul style="list-style-type: none"> खाद्य संस्थान डिपो कार्यालय साल्ट ट्रेडिङ डिपो 	निरन्तर
४	आफ्नो मातहतमा रहेको सवारी साधन, कृषि प्राविधिकहरुलाई तयारी अबस्थामा राख्ने	स्थानीयतहका कृषि विकास शाखा		निरन्तर
५	मनसुनको समयमा हुनसक्ने सम्भावित क्षती तथा विपद्का बारेमा सामुदायीक संचार माध्यमबाट प्रचार प्रसारको व्यवस्था मिलाउने	स्थानीयतहका कृषि विकास शाखा	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति विश्व खाद्य कार्यक्रम	मनसुन शुरु हुनु पुर्वको समय देखी निरन्तर
६	पशुपंक्षीबाट हुन सक्ने संक्रामण विरुद्ध खोप कार्यक्रम	पशु सेवा कार्यालय	सेवा केन्द्रहरु	नियमित
७	पशुपंक्षीबाट हुन सक्ने संक्रामक रोग नियन्त्रण	पशु सेवा कार्यालय	सेवा केन्द्रहरु , क्वारेन्टाईन चेकपोष्ट, पशुपंक्षी व्यवसायी	नियमित
८	वर्ड फ्लु नियन्त्रण	पशु सेवा कार्यालय	सेवा केन्द्रहरु , क्वारेन्टाईन चेकपोष्ट, पशुपंक्षी व्यवसायी	नियमित
९	मृत पशुपंक्षी व्यवस्थापन	पशु सेवा कार्यालय	सेवा केन्द्रहरु , नेपाल प्रहरी, पशुपंक्षी व्यवसायी	विपद पश्चात
१०	राहत बितरण	पशु सेवा कार्यालय	DDMC, जिसस,उ.मा.न.पा, न.पा, स्थानीय तह, सेवा केन्द्रहरु	विपद पश्चात
११	टोल फ्रि टेलीफोन संचालन	पशु सेवा कार्यालय	पशु सेवा कार्यालय	नियमित
१२	जनशक्ति परिचालन	पशु सेवा कार्यालय	DDMC, जिससा, उ.मा.न.पा, नपा, गापा सेवा केन्द्रहरु	आवश्यकतानुसार
१३	छिटो उत्पादन हुने खाल विउविजन छनौट गरी राख्ने र वाली विमा गर्न प्रोत्साहन गर्ने	जिल्ला समन्वय समिति, कृषी विकास कार्यालय	छलफल र निर्णय	मनसुन पूर्व

४.१.४: विषयगत क्षेत्र: अस्थायी आश्रय स्थल तथा गैरखाद्य सामाग्री

अगुवाइ गर्ने निकाय: नेपाल रेडक्रस सोसाइटी जिल्ला शाखा धनुषा कार्यान्वयन योजना सहितको प्राथमिकता प्राप्त पूर्वतयारी कार्य

क्र.सं.	प्राथमिकता प्राप्त पूर्वतयारी कार्यको सूची	मुख्य जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	कार्यान्वयन गर्ने तरिका (बैठक, कार्यशाला, तालिम आदि)	समय सिमा(कार्य तालिका)
१.	साभेदार संस्थाहरु संग भएको राहत सामाग्रीहरुको परिमाण तयार गर्ने नगद र जिन्सी	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	बैठक तथा छलफल	मनसूनपूर्व
२	१००० घर परिवारलाई पुग्ने गैह्र सामाग्रीहरु व्यवस्था गरी राख्ने र रणनीतिक स्थानमा तयारी अवस्थामा राख्ने	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	नेरेसो	गोदाम व्यवस्थापन सम्बन्धि तालिम	मनसूनपूर्व
३	राहत सामाग्रीहरु वितरण प्रकृया एकद्वार प्रणाली मार्फत गर्न सहमति जुटाई राख्ने ।	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	नेरेसो	बैठक तथा छलफल	मनसूनपूर्व
४.	गैह्र खाद्य सामाग्री उपलब्ध गराउन सक्ने विक्रेताहरु पहिचान गरी उनीहरूसंग आपतकालिन अवस्थामा सामान उपलब्ध गराउने सम्झौत गर्ने	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	नेपाल रेडक्रस	बजार सर्वेक्षण र लिखित सम्झौता	मनसूनपूर्व
५	गैह्र खाद्य सामाग्रीको वितरणको प्रक्रिया तयार गर्ने	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	नेपाल रेडक्रस	छलफल	मनसूनपूर्व
६	१०० वटा टेन्ट खरिद गरी राख्ने अथवा भण्डार संग सम्झौता गर्ने	शहरी विकास डिभिजन कार्यालय,	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	बजार सर्वेक्षण र लिखित सम्झौता	मनसूनपूर्व
७	शिविर व्यवस्थापनकोलागि आवश्यक ठाउंहरु पहिचान गरी राख्ने	शहरी विकास डिभिजन कार्यालय,	जिल्ला प्राविधिक कार्यालय	समुदायमा छलफल	मनसूनपूर्व
१०	वन तथा सामुदायिक वन संग काठदाउरा सहयोग वारे छलफल गर्ने	जिल्ला समन्वय समिति		छलफल र बैठक	मनसुन पूर्व

४.१.५: विषयगत क्षेत्र: खानेपानी तथा सरसफाई

अगुवाई गर्ने : जिल्ला खानेपानी तथा सरसफाई सब डिभिजन कार्यालय

विपद्को समयमा गरिने क्रियाकलापहरु: (खानेपानी तथा सरसफाई कलस्टर)

क्रस	गतिविधि	मुख्य जिम्मेवार	सहयोगी	समय अवधि
१	जिल्लामा विपद् जोखिम क्षेत्रको पहिचान गर्ने	<ul style="list-style-type: none"> जिल्ला खानेपानी तथा सरसफाई सब डिभिजन कार्यालय 	<ul style="list-style-type: none"> Cluster Members 	जेठको पहिलो हप्ता
२	विपद्को समयमा सुरक्षित खानेपानीका लागि आवश्यक व्यवस्थापन गर्ने	<ul style="list-style-type: none"> जिल्ला खानेपानी तथा सरसफाई सब डिभिजन कार्यालय 	<ul style="list-style-type: none"> DDMC Cluster Members 	नियमित
३	आपत्कालीन अवस्थामा अस्थायी शौचालय निर्माणका लागि प्राविधिक सहयोग गर्ने (आवास व्यवस्थापन क्षेत्रसँग सन्वय गर्ने)	<ul style="list-style-type: none"> जिल्ला खानेपानी तथा सरसफाई सब डिभिजन कार्यालय 	<ul style="list-style-type: none"> शहरी विकास तथा भवन डिभिजन कार्यालय जिल्ला प्राविधिक कार्यालय 	विपद् पश्चात
४	वैकल्पिक खानेपानीको स्रोतको पहिचान गर्ने	<ul style="list-style-type: none"> जिल्ला खानेपानी तथा सरसफाई सब डिभिजन कार्यालय 	<ul style="list-style-type: none"> जिसस, जिल्ला प्राविधिक कार्यालय खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समिति स्थानीयतहका खा. पा उ. स. 	जेठको पहिलो हप्ता
५	अस्पताल,विद्यालय, सुरक्षा निकाय तथा मानविय आवास क्षेत्रमा WASH KIT व्यवस्था गर्ने	<ul style="list-style-type: none"> जिल्ला खानेपानी तथा सरसफाई सब डिभिजन कार्यालय 	<ul style="list-style-type: none"> जिल्ला खानेपानी, स्वच्छता तथा सरसफाई समन्वय समिति, नेरेसो, UNCEF 	जेठको पहिलो हप्ता
६	प्रत्येक घना बस्तीको लागि एउटा खुल्ला क्षेत्रमा खानेपानी तथा सरसफाईका लागि निर्देशिका तयार गर्ने	<ul style="list-style-type: none"> जिल्ला खानेपानी तथा सरसफाई सब डिभिजन कार्यालय 	<ul style="list-style-type: none"> जिल्ला खानेपानी, स्वच्छता तथा सरसफाई समन्वय समिति, क्वष्टर सदस्यहरु जिसस,उमनपा,नपा, गापा 	जेठको पहिलो हप्ता

७	WASH प्रतिकार्य योजना अनुरूप तयारी अवस्थामा रहने गरी पुर्वतयारी बैठक बस्ने	• जिल्ला खानेपानी तथा सरसपफाई कार्यालय	• WASH क्षेत्रगतसमुह सदस्यहरु	जेठको पहिलो हप्ता
८	मनसुनको समयमा हुनसक्ने सम्भावित क्षती तथा विपद्का बारेमा सामुदायीक संचार माध्यमबाट प्रचार प्रसारको ब्यवस्था मिलाउने	• जिल्ला जिल्ला खानेपानी तथा सरसपफाई सव डिभिजन कार्यालय	• DDMC	मनसुन शुरुहुनु भन्दा १ हप्ता पहिले
९	ठोस फोहोर ब्यवस्थापनका लागी स्थान छनौट तथा फोहोर राख्ने भाँडाको ब्यवस्थापन गर्ने	• जिल्ला खानेपानी तथा सरसपफाई सव डिभिजन कार्यालय	• DPHO/UNICEF/NRCS, • स्थानीयतहसमेतको समन्वयमा	मनसुन शुरुहुनु भन्दा १ हप्ता पहिले
१०	अत्यावश्यक अवस्थामा खानेपानीका लागी टैंकर ब्यवस्था गर्ने	• जिल्ला खानेपानी तथा सरसपफाई सव डिभिजन कार्यालय	• खानेपानी उपभोक्ता समिति, उद्योग बाणिज्य संघ,	जेठको दोश्रो हप्ता

४.१. ६: विषयगत क्षेत्र: स्वास्थ्य तथा पोषण

क्षेत्रगत अगुवा : जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, धनुषा

क्रस	गतिविधि	मुख्य जिम्मेवार	सहयोगी	समय अवधि
१	स्वास्थ्य सम्वन्धि रोष्टर ब्यवस्थापन	• जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय • अस्पतालहरु	• क्लष्टर सदस्यहरु सदस्यहरु	जेठको पहिलो हप्ता
२	सरुवा रोग फैलन नदी तयारी अवस्थामा रहने तथा सतर्कता अपनाउने	• जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय • अस्पतालहरु	• स्थानीयस्वास्थ्य संस्था • महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका	निरन्तर
३	अत्यावश्यक औषधी तथा औषधीजन्य सामाग्री ब्यवस्थापन (बफर स्टक राखिएको)	• जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय • अस्पतालहरु	• स्वास्थ्य सेवा विभाग • अस्पतालहरु	जेठको पहिलो हप्ता
४	रक्त संचार सेवा केन्द्रको अनुगमन तथा रगत	• नेरेसो	• जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	निरन्तर

	भण्डारणको व्यवस्था मिलाउने		• अस्पतालहरु	
५	Health contingency plan निर्माण	• जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	• क्लष्टर सदस्यहरु सदस्यहरु	जेठको दोश्रो हप्ता

४.१. ७. विषयगत क्षेत्र: संरक्षण

अगुवाइ गर्ने निकाय: जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति

क्रस	गतिविधि	मुख्य जिम्मेवार	सहयोगी	समय अवधि
१	मनसुनबाट हुनसक्ने महिला बालबालीका, जेष्ठ नागरीक तथा अपांगता भएका ब्यक्तिहरुको संरक्षणको लागी क्लष्टर बैठक बसी पुर्वतयारी योजना निर्माण गर्ने	• जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	• cluster Members • स्थानीयतहका महिला तथा बालबालिका शाखा	जेठको पहिलो हप्ता
२	संरक्षण विषयगत क्षेत्रको रणनितिक योजना निर्माण गर्ने	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	• cluster Members • स्थानीयतहका महिला तथा बालबालिका शाखा	जेठको पहिलो हप्ता
३	Dignity Kit तयारी अवस्थामा राख्ने	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	स्थानीयतहका महिला तथा बालबालिका शाखा • cluster Members	जेठको पहिलो हप्ता
४	Children kit स्थानीयस्तरबाट नै वितरणको व्यवस्था मिलाईने	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	• cluster Members • स्थानीयतहका महिला तथा बालबालिका शाखा	विपद् पश्चात
५	परीवारबाट बिछोडिएका, अभिभावक गुमाउन सक्ने बालबालीकाका लागी तत्काल राहत तथा बन्दोबस्ती उपलब्ध गराउन सक्ने गरी रकमको व्यवस्था गर्ने	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	स्थानीयतहका महिला तथा बालबालिका शाखा • cluster Members	जेठको पहिलो हप्ता

४.१. ८ : विषयगत क्षेत्र: आपत्कालिन शिक्षा

अगुवाइ गर्ने शिक्षाविकास तथा समन्वय कार्यालय

शिक्षा क्लष्टरको विपद् व्यवस्थापन कार्यान्वयन योजना सहितको पूर्व तयारी कार्यको विवरण

क्र.सं.	प्राथमिकता प्राप्त पूर्वतयारी कार्यको सूची	मुख्य जिम्मेवार निकाय	सहयोगी	कार्यान्वयन गर्ने तरिका (बैठक, कार्यशाला, तालिम आदि)	समय सिमा (कार्य तालिका)
१.	विपद्बाट प्रभावित हुने सम्भावित विद्यालय र विद्यार्थीहरूको विवरण अद्यावधिक गर्ने ।	शिक्षाविकास तथा समन्वय कार्यालय,	स्रोतकेन्द्र र संघसंस्थाहरू	बैठक एवम् कार्यशाला	शैक्षिक सत्रको आरम्भमा ।
२	सङ्कटासन्न विद्यालयका शिक्षक एवम् विव्यसका पदाधिकारीहरूको सम्पर्क नं अद्यावधिक गर्ने ।	शिक्षाविकास तथा समन्वय कार्यालय	स्रोतकेन्द्र र संघसंस्थाहरू	बैठक एवम् कार्यशाला	शैक्षिक सत्रको आरम्भमा ।
३	बाढीको मुहान एवम् स्रोतको रूपमा रहेका जिल्लासँग नियमित सम्पर्कमा रही सूचना एवम् जानकारी लिने ।	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिका	शिक्षा क्लष्टरका सदस्यहरू, स्रोतकेन्द्र, विद्यालय र संघसंस्थाहरू	कुराकानी र सञ्चार सम्पर्क	बाढी आउन सक्ने सम्भाव समयमा ।
४	विद्यालयमा शिक्षक, विद्यार्थी र अभिभावकहरूलाई पूर्व सूचना प्रणालीबारे अभिमुखिकरण गर्ने ।	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिका सदस्यहरू	शिक्षा क्लष्टरका सदस्यहरू, स्रोतकेन्द्र, विद्यालय र संघसंस्थाहरू	बैठक र कार्यशाला	शैक्षिक सत्रको आरम्भमा ।
५.	सङ्कटासन्न विद्यालयका शिक्षक तथा विद्यार्थीहरूलाई बाढी पूर्वसूचना अभिमुखिकरण, विपद् व्यवस्थापन र प्राथमिक उपचार आधारभूत तालिम दिने ।	शिक्षाविकास तथा समन्वय कार्यालय	नेपाल रेड्क्रस सोसाइटी, जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय अर्न्तगतका स्वास्थ्य संस्थाहरू, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिका आदि	अभिमुखिकरण र तालिम	मनसुन पूर्व

४. १. ९ :विषयगत क्षेत्र: यातायात तथा सडक

अगुवाई गर्ने संस्था: सडक डिभिजन कार्यालय

कार्यान्वयन योजना सहितको प्राथमिकता प्राप्त पूर्वतयारी कार्य

क्र.सं.	प्राथमिकता प्राप्त पूर्वतयारी कार्यको सूची	मुख्य जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	कार्यान्वयन गर्ने तरिका (वैठक, कार्यशाला, तालिम आदि)	समय (कार्य तालिका)	सिमा
१.	पुर्ननिर्माणका सामाग्रीहरु स्टकमा राख्ने (बेल्चा, गैटी, डोरी, गल, हयुम पाइप, डोजर, इस्काभेटर)	सडक डिभिजन कार्यालय	जिल्ला समन्वय समिति नगरपालिका तथा गाउँपालिका, जिल्ला प्रशासन कार्यालय	सामाग्री खरिद गरी स्टकमा राख्ने र सम्वन्धित व्यापारी संग समन्वय	मनसुन पूर्व	
३	प्राविधिकको टोलीलाई स्थलगत अध्ययनका लागि अभिमुखिकरण तथा प्रभावित स्थानमा परिचालन	सडक डिभिजन कार्यालय	जिल्ला समन्वय समिति जिल्ला प्राविधिक	वैठक	मनसुन पूर्व	
४	समन्वय, स्रोत पहिचान र पुन निर्माणको कार्ययोजना बनाउने	सडक डिभिजन कार्यालय	जिल्ला समन्वय समिति	वैठक	मनसुन पूर्व	
५	पुन निर्माण कोष व्यवस्थापन	सडक डिभिजन कार्यालय	जिल्ला समन्वय समिति	छलफल र निर्णय	मनसुन पूर्व	

४.१ १०:विषयगत क्षेत्र: राहत तथा तैयारी खाना

अगुवाई गर्ने संस्था: जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति

कार्यान्वयन योजना सहितको प्राथमिकता प्राप्त पूर्वतयारी कार्य

क्र.सं.	प्राथमिकता प्राप्त पूर्वतयारी कार्यको सूची	मुख्य जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	कार्यान्वयन गर्ने तरिका (वैठक, कार्यशाला, तालिम आदि)	समय (कार्य तालिका)	सिमा
१.	श्रोतको आकलन तथा समन्वय बैठक	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	स्थानीयतह	बैठक	जेष्ठ पहिलो हप्ता भित्र	
२	जिल्ला तथा स्थानीयस्तरमा कोष निर्माण	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	स्थानीयतह	कोष निर्माण	जेष्ठ दोश्रो हप्ता भित्र	
३	जोखिम स्तरकय आधारमा तैयारी खाना का लागी आवश्यक सामग्री खरीद गरी भण्डारण	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	स्थानीयतह	खरिद तथा भण्डारण	अषार पहिलो हप्ता भित्र	
४	आवश्यक जनशक्तिको पहिचान	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	स्थानीयतह	बैठक	अषार पहिलो हप्ता भित्र	
५	आपत्कालिन राहत सामग्रीको खरिद	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	स्थानीयतह	खरिद तथा भण्डार	अषार पहिलो हप्ता भित्र	
६	२४ घण्टा भित्र राहत वितरण	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	स्थानीयतह	राहत वितरण	आवश्यकता का आधारमा	

४.१.११: विषयगत क्षेत्र: बन्दोबस्ती

अगुवाई गर्ने संस्था: जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति

कार्यान्वयन योजना सहितको प्राथमिकता प्राप्त पूर्वतयारी कार्य

क्र.सं.	पूर्वतयारीसम्बन्धी गतिविधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समय अवधि
१	सवारी साधनको तथा गोदाम आंकलन <ul style="list-style-type: none"> ● आवश्यक सङ्ख्या ● प्रकार ● रहेको स्थान 	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	स्थानीयतह , सरकारी कार्यालय तथा गैर सरकारी निकाय	जेष्ठ को दोश्रो हप्ता
२	इन्धन र भाडा व्यवस्था	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	स्थानीयतह , सरकारी कार्यालय तथा गैर सरकारी निकाय	जेष्ठ को दोश्रो हप्ता
३	भण्डारण तथा गोदामघरको व्यवस्था	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	स्थानीयतह , सरकारी कार्यालय तथा गैर सरकारी निकाय	जेष्ठ को दोश्रो हप्ता
४	मानव स्रोतको लागि खानाको तयारी	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	स्थानीयतह , सरकारी कार्यालय तथा गैर सरकारी निकाय	जेष्ठ को दोश्रो हप्ता

४.४ विपद्को प्रकृतिमा आधारीत प्रतिकार्य योजना

४.२.१ सूचना तथा संचार व्यवस्थापन क्षेत्रको नेतृत्व र सदस्य

नेतृत्व प्रदान गर्ने निकाय (**Cluster Leads**): जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति

क्षेत्रगत अन्य सदस्यहरू (**Cluster members**)को सूची :

क्र.सं	जिल्लाका क्षेत्रगत साभेदारहरूको नाम	सम्पर्क व्यक्ति	टेलिफोन नम्बर, ई-मेल ठेगाना
१	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	प्र.जि.अ	041-520075
२	नेपाल प्रहरी	प्रहरी उपरीक्षक	041-526099,520099
३	सशस्त्र प्रहरी बल	प्रहरी उपरीक्षक	041-520905, 9851272106
४	नेपाली सेना	प्रमुख सेनानी	041-412007
५	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	सभापति	041-520870,421660
६	जिल्ला समन्वय समिति	अध्यक्ष	041-520142
७	पत्रकार महासंघ, धनुषा	सभापति	9844020059

समन्वय तथा सूचना व्यवस्थापन क्षेत्रको लागि निम्नअनुसारका संस्था र तिनका प्रतिनिधि रहेको समिति निर्माण गरिएको छ, जसको सम्पर्क ठेगाना निम्नअनुसार छ :**बाढी पछिको सम्भावित परिदृश्य**

- सूचना प्रसारण प्रविधिहरू अवरुद्ध वा नष्ट हुने,
- सडक, पुल, विद्युत् आपूर्ति, सञ्चार आदि सार्वजनिक पूर्वाधारहरू क्षतिग्रस्त हुने,
- आवागमन अवरुद्ध भएर प्रभावित क्षेत्रमा पहुँचको कठिनाई हुने,
- आवास तथा व्यक्तिगत सम्पत्ति अस्थायी रूपमा क्षति, बालबालिका, महिला, वृद्ध-वृद्धा तथा फरक किसिमले सक्षम (अपाङ्ग) मुख्य रूपमा प्रभावित हुने,
- ठूलो सङ्ख्यामा मानिस विस्थापित हुने,
- उद्धार, सुरक्षा, राहत वितरणजस्ता मानवीय कार्यका लागि आवश्यक सूचना सङ्कलन गर्न र सबै क्षेत्र तथा सरोकारवालासँग समन्वयकारी भूमिका निर्वाह गर्न कठिन हुने ।

क्षेत्रगत उद्देश्य

समन्वय, सूचना सङ्कलन, विश्लेषण र प्रवाहका वैकल्पिक उपायहरू पहिचान गरी सम्बन्धित क्षेत्र र सरोकारवालालाई सही सूचना उपलब्ध गराई विपद् प्रतिकार्यलाई समन्वयात्मक बनाउन सुनिश्चितता प्रदान गर्नु यस क्षेत्रको प्रमुख उद्देश्य हुनेछ। योजनाका समष्टिगत उद्देश्य निम्नअनुसार हुनेछन् :

- विपद्को समयमा सरकार, दातृ निकाय, सबै क्षेत्र (Cluster), सहयोगी संस्था तथा नागरिक समाजबीच समन्वय कायम गर्नु ।
- निर्धारित समयभित्र “बहुक्षेत्र द्रुत लेखाजोखा विश्लेषण (Multy Cluster Initial Rapid Assessement- MIRA)” गर्न आवश्यक समन्वय गर्नु र मीरा कार्यदललाई सहयोगको व्यवस्था मिलाउनु ।
- सूचना प्रवाहको वैकल्पिक उपाय पहिचान गरी सूचना प्रवाहलाई सुनिश्चित गर्नु ।
- नियमित रूपमा अनुगमन गरी क्षेत्रहरूलाई पृष्ठपोषण दिनु ।
- प्रतिकार्यका सन्दर्भमा आवश्यकताअनुसार क्षेत्र र केन्द्रमा सम्पर्क र समन्वय गर्नु ।

आपत्कालीन कार्ययोजना

विपद् आएको अवस्था र त्यसपछि स्थिति सामान्य नभएसम्मको लागि मानवीय सहयोग उपलब्ध गराउने प्रक्रियामा समन्वय तथा सूचना क्षेत्रले निम्नअनुसार कार्य गर्नु पर्ने व्यवस्था गरिएको छ :

विपद्को घटना पश्यातको अवधि	विपद्को अवस्थामा गरीने आपत्कालीन कार्य (विपद्को प्रकृतिमा आधारीत)	आपत्कालीन अवस्था संवोधन गर्न गरीने पुर्वतयारी कार्य	पुर्वतयारी कार्य संवोधन गर्न खाडलको पहिचान	मुख्य जिम्मेवारी	प्रत्येक पुर्वतयारीका लागी अनुमानीत लागत
० - ७ दिन सम्म	<p>जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिको समन्वय बैठक आयोजना गर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> जानकारी तथा सूचना सङ्कलन गरी परिस्थितिको विश्लेषण गर्ने सबै क्षेत्र र तिनका सदस्यलाई सक्रिय पार्ने, परिस्थितिअनुसार कार्यविभाजन समीक्षा गर्ने 	<p>सबै क्षेत्र प्रमुखको सहभागितामा पुर्वतयारी बैठक र कार्यशालाको आयोजना :</p> <ul style="list-style-type: none"> सम्भावित विपद् पर्नु अघि पुर्वतयारी बैठक गर्ने क्षेत्रगत कार्ययोजनाको समीक्षा र पुनरावलोकन गर्ने जिल्लास्थित सरोकारवालाबीच समन्वय गरी कार्यशाला गर्ने सङ्कटासन्नता तथा स्रोतको पुनरावलोकन गर्ने सङ्कटासन्न स्थानीय तहर जिल्लास्तरमा गठन भएका पुर्वचेतावनी प्रणाली सुचना संरचना अध्यावधिक गरी र पुर्व सुचना कार्यदलहरुलाई तयारी अवस्थामा राख्ने साभेदार तथा सहयोगी निकायको सूची तयार गर्ने 		क्षेत्र प्रमुख	

<ul style="list-style-type: none"> ● नेपाल रेडक्रस सोसाइटीको द्रुत लेखाजोखा सम्बन्धी (Rapid assessment tool) को प्रयोग गरी तत्कालीन मानवीय सहयोगको लागि सूचना सङ्कलन गर्ने ● एक भन्दा बढी क्षेत्रमा सहयोग गर्नु पर्ने भए विषय-क्षेत्रगत विस्तृत लेखाजोखा (Cluster Specific Detailed Assessment - CSDA) 	<ul style="list-style-type: none"> ● Assessment का लागी जनशक्ति तयार गर्ने ● Assessment तालिम संचालन गर्ने ● Assessment Team formation गर्ने ● Rapid Assessment Tool फारम छपाइ तयारी अवस्थामा राख्ने ● लाभान्वीत परिचय पत्र छपाई तयारी अवस्थामा राख्ने 		क्षेत्र प्रमुख (निमित्त प्रमुख)	
<p>बहुक्षेत्रगत प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा सञ्चालन गर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> ● आवश्यकता भएमा मन्त्र को निर्णय द्वारा मीरा (MIRA)कार्यदल परिचालन गरी बाढीबाट भएको क्षति तथा प्रभावको सूचना सङ्कलन गर्ने, ● मीरा (MIRA) का लागि सबै क्षेत्रका अगुवा संस्थालाई फाराम उपलब्ध गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> ● सबै क्षेत्रका एक-एक सदस्य रहेको मीरा कार्यदल गठन गर्ने ● मीरा सम्बन्धी अभिमुखीकरण तालिम सञ्चालन गर्ने ● मीराको लागि फाराम र निर्देशिका तयार गरी एक-एक हजार प्रति तयार गर्ने ● मीराको कार्यान्वयनको लागि सम्पर्क व्यक्ति तोक्ने 		क्षेत्र प्रमुख	
<p>प्रारम्भिक जानकारी तथा तयार प्रतिवेदनका आधारमा आपत्कालीन मानवीय सहयोग उपलब्ध गराउन निम्न प्रक्रिया पूरा गर्ने :</p> <p>क. तत्काल उपलब्ध गराउनु पर्ने मानवीय सहयोगको प्राथमिकता निर्धारण,</p> <p>ख. प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नको लागि सम्बन्धित क्षेत्रहरू (Clusters) लाई सल्लाह र सुझाव दिने</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● खोज तथा उद्धार का लागी स्थानीय तह/ स्तरमा टोली निर्माण गर्ने ● स्थानीयस्तरका टोलीहरु लाई तालिमको व्यवस्था गर्ने ● खोज तथा उद्धारका लागी आवश्यक सामग्री को व्यवस्था गर्ने ● NFRI set को स्थानीय तह.पा मा व्यवस्थित गर्ने ● Ready to eat food तयारी खानाहरुको व्यवस्थागर्ने ● जिल्ला आपत्कालिन कार्य संचालन केन्द्र (DEOC) 		क्षेत्र प्रमुख	

	<p>।</p> <p>ग. बाढी आउनासाथ उपकरणसहित खोज तथा उद्धार कार्यदल परिचालन गराउने</p> <p>घ. सुरक्षा क्षेत्रसँग समन्वय गरी शान्ती सुरक्षा को व्यवस्था गर्ने</p>	को क्षमता वृद्धि गर्ने			
	स्रोतहरूको परिचालन गर्नका लागि क्षेत्रगत आकस्मिक योजना को समीक्षा गर्ने	Cluster हरुले आफ्नो cluster meeting बाट श्रोतको आकलन गरी तथ्याङ्क अध्यावधिक गर्ने		जि.वि.व्य.स	
	राहत वितरणलाई विवाद रहित बनाउन राजनीतिक दलहरू सुरक्षा निकाय र स्थानीयतह सहभागितलाई अनिवार्य गराउने	राहत वितरण राजनैतिक दल सहितको बैठक सम्पन्न गर्ने तथा Assessment report share गर्ने		जि.वि.व्य.स	
	विस्थापितहरूलाई परिचयपत्र वितरण गर्ने	विस्थापितहरूको पहिचानका लागि १५०० थान परिचय पत्र छपाई तयारी अवस्थामा राख्ने ।		जि.वि.व्य.स	
	<p>सङ्कलित सूचना तथा तथ्याङ्कको आधारमा प्रतिवेदन तयार पार्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> ● आधार रेखा (Base Line) का तथ्याङ्कको समीक्षा गर्ने ● प्रभावित परिवारको सङ्ख्या प्रक्षेपण गर्न प्रभावित स्थानीय तहसँग तथ्याङ्क प्राप्त गरी तुलनात्मक समीक्षा गर्ने ● प्रभावित क्षेत्रमा विद्यमान सार्वजनिक सेवा उपलब्ध 	जनशक्ति र निकायको पहिचान गरी तयारी अवस्थामा रहने		<p>क्षेत्र प्रमुख</p> <ul style="list-style-type: none"> ● मीरा कार्यदल, ● सुरक्षा निकाय ● दातृ निकाय ● अ/गैसस, ● ने.रे.सो. ● नेपाल सरकार 	

<p>गराउने संस्थाहरूको अवस्था र स्रोतको समीक्षा गर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> ● जिल्लामा उपलब्ध उद्धार तथा अन्य प्रतिकार्य सम्बन्धी सेवा, क्षमता र उद्धार सामग्रीको अवस्थाको समीक्षा गर्ने, ● नपुग स्रोत तथा साधनको यकीन गर्न प्रतिवेदन माफत सबै क्षेत्रलाई उत्प्रेरित गर्ने 					
<p>सहयोगको कार्यतालिक अध्यावधिक गर्न निम्न कार्य गर्ने:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● IRA वा मीरा (MIRA) बाट प्राप्त सूचना तथा तथ्याङ्कको विश्लेषण ● क्षेत्रगत समूह को लागि सहयोगको थप कार्यतालिका तयारी, ● क्षेत्रका सदस्य, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति तथा अन्य सरोकारवालालाई अध्यावधिक कार्यतालिका उपलब्ध गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> ● Cluster Meeting आयोजना गर्ने ● Cluster Meeting मा प्राप्त तथ्याङ्क विश्लेषण गर्ने ● Cluster meeting मा Work plan निर्माण गर्ने 			<p>क्षेत्र प्रमुख</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ने.रे.सो. <p>अ/गैसस</p> <p>दातृ निकाय</p>	
<p>नियमित पुर्व सूचना प्रवाहका लागि वर्षा र जल मापन केन्द्र को सुचना जिल्ला आपत्कालिन कार्य संचालन केन्द्र र स्थानीय तह नपातहको सूचना तथा समन्वय समितिसँग नियमित रुपामा आदन प्रदान गर्ने ।</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● स्थानीय तह न.पा, ज.उ.न.मा स्तरीय सुचना तथा समन्वय संयन्त्रको निर्माण गर्ने ● कमला तटिय क्षेत्रका स्थानीय तह, न.पा हरुमा पुर्व सुचना प्रणाली केन्द्र सगँ link गर्ने ● सडकटासन्न स्थानीय तह न.पा का सचिवहरूलाई विपद्सम्बन्धी अभिमुखीकरण तालिम दिने 			<p>जि.स.स.</p> <p>स्थानीय तह नपाप्रमुख</p>	

	<p>आवश्यकताको विस्तृत लेखाजोखा र विश्लेषण गरी आवश्यकता अनुसार प्रतिकार्य गर्ने</p> <p>निर्धारित अवधिको लागि स्रोतहरूको पहिचान, विश्लेषण र परिचालन गर्ने :</p> <p>अन्तरिम अवधिका लागि मानवीय सहयोगसम्बन्धी गतिविधि पहिचान गरी काम गर्ने क्षेत्रहरू परिचालन गर्न समन्वय गर्ने</p>	<ul style="list-style-type: none"> टोली निर्माण अभिमुखिकरण कार्यक्षेत्रको जिम्मेवारी निर्धारण 		<p>जि.वि.व्य.स</p> <p>क्षेत्रका प्रमुख सरोकारवाला निकाय तथा संस्था</p>	
	प्रतिवेदनलाई अद्यावधिक पार्ने	अभिलेख अध्यावधिक गर्ने व्यक्ति पहिचान गर्ने		<p>क्षेत्र प्रमुख</p> <p>जि.वि.व्य.समिति</p>	
	<p>सञ्चारमाध्यमका लागि हरेक दिन सूचना तथा समाचार उपलब्ध गराउने</p> <p>सूचना एकद्वार प्रणाली लागु गर्ने (प्रवाह गर्ने)</p>	<ul style="list-style-type: none"> सूचना Focal Point को निर्माण हरेक दिन Press Meet गर्ने Pres meet को समय स्थान तोक्ने 		<p>क्षेत्र प्रमुख</p> <p>सबै क्षेत्र प्रमुख</p>	
नियमित	<p>तयार प्रतिवेदन जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिअन्य क्षेत्र, नेपाल सरकार र अन्य सरोकारवाला लाई उपलब्ध गराउने</p> <p>मानवीय सहयोगको अनुगमन गर्ने र सुधारका लागि पृष्ठपोषण (Feedback) लिने तथा दिने</p>	नियमित			
	<ul style="list-style-type: none"> आपत्कालीन सूचना प्राप्त गर्न र प्रवाह गर्न जि.स.स.को सूचना केन्द्रको प्रयोग गर्ने 	जि.स.स. भित्र विपद्सम्बन्धी सूचना तथा अभिलेख केन्द्रको स्थापना गर्ने । केन्द्रको लागि निम्न सुविधाहरू		जि.वि.व्य.समिति	

	<ul style="list-style-type: none"> ● वर्ष र बाढीको नियमित रूपमा सूचना प्राप्त गर्न वर्षा मापन केन्द्र का data observer र जलमापन केन्द्रका गेज रिडर लाई प्रोत्साहन को व्यवस्था मिलाउने 	<p>उपलब्ध गराउने</p> <ul style="list-style-type: none"> ● जनशक्ति ३ जना कम्तीमा ३ महिनाका लागि ● कम्प्युटर, स्क्यानर, प्रिन्टर, डिजिटल क्यामेरा, भिडियो क्यामेरा, ● इमेल, इन्टरनेट सेवा, ● टोल फ्री टेलिफोन, ● जेनेरेटर, फोटोकपी मेसिन, ● मोटरसाइकल ● फर्निचर 			
३० दिन पछि	अवस्थाको विश्लेषण गरी क्षेत्र र सरकारसँग समन्वय गर्दै आवश्यक निर्णय गर्ने	बैठक बसी समिक्षा गर्ने		क्षेत्र प्रमुख जि.वि.व्य.स सरकार	

थप पुर्व तयारीका कार्य

समन्वय तथा सुचना व्यवस्थापन क्षेत्रले आपत्कालीन समयमा गर्ने उल्लिखित कार्यका लागि निम्नअनुसार पूर्वतयारी गनु पर्नेछ :

क्र.सं.	पूर्वतयारी गतिविधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	कैफियत
१	सबै स्थानीय तहर विशेषगरी सङ्कटासन्न स्थानीय तहले सञ्चार सुविधाको व्यवस्था मिलाउने व्यवस्थागर्ने सङ्कटासन्न स्थानीय तहनपाहरूको बाढी पूर्वको समग्र अवस्था प्रष्ट्याउने वृत्तचित्र तयार गर्ने	क्षेत्र प्रमुख	स्थानीय तहनपासञ्चार सेवा प्रदायक निकाय जि.स.स., जि.वि.व्य.स दातृ निकाय	
२	<ul style="list-style-type: none"> जोखिमयूक्त स्थानीय तहन.पा हरूमा पूर्व चेतावनी (Early Warning) का लागि माइक, साइरन तथा साइकल १ थानका दरले उपलब्ध गराउने वा अघिल्लो वर्षको व्यवस्थालाई अध्यावधिक गर्ने पुर्वसूचना तथा चेतावनी प्रणालीलाई निर्वाध रूपमा सञ्चालन गर्न कोषको स्थापना गर्ने 	क्षेत्र प्रमुख वा तोकिएको सदस्य	जि.वि.व्य.स जि.स.स., दातृ निकाय, स्थानीय तह,	
३	जनचेतना अभिवृद्धिका गतिविधि सञ्चालन गर्ने <ul style="list-style-type: none"> विपद्सम्बन्धी जनचेतना अभिवृद्धि गर्न पम्प्लेट, पोस्टर, पर्चा तयार गरी विशेषगरी सङ्कटासन्न स्थानीय तहन.पा हरूमा वितरण गर्ने । एफ.एम. रेडियो तथा पत्र पत्रिकामार्फत विपद्सम्बन्धी ज्ञान तथा जानकारी प्रचारप्रसार गराउने 	क्षेत्र प्रमुख वा तोकिएको सदस्य	जि.स.स., दातृ निकाय, अ/गैसस सञ्चार माध्यम	

४	मसलन्द सामान तयारी अवस्थामा राख्ने सबै सरोकारवालाहरुको नाम ठेगाना र सम्पर्क नम्बर सहितको डाइरेक्टरी तयार गरि सम्भावित विपद् हुन सक्ने सबै क्षेत्रमा वितरण गर्ने	क्षेत्र प्रमुख वा तोकिएको सदस्य	जि.स.स., दातृ निकाय, , अ/गैसस	
५	बाढी र यसबाट बच्ने उपाय बारे जनचेतनाको लागि सुचना प्रवाह गर्ने	क्षेत्र प्रमुख	क्षेत्रका सदस्य, सञ्चार माध्यम ।	
६	पुर्व सुचना प्रणाली को कार्य विधि तयार गरि कार्यान्वयन गर्ने	सम्बन्धित क्षेत्र	जि.वि.व्य. समिति	

अतिरिक्त गतिविधि

सूचना तथा समन्वय क्षेत्रले गर्नु पर्ने उपरोक्त कार्यहरुको साथै निम्न कार्यहरु नियमित रूपमा सञ्चालन गर्नेछः

- क्षतिग्रस्त स्थानहरुको स्थलगत अध्ययन गरी क्षति भएको भौतिक संरचना, कृषि बाली, पशुपक्षी, मानवीय क्षतिको सम्भव भएसम्म तस्वीरसहित विवरण सङ्कलन गर्ने, गराउने ।
- समय समयमा क्षेत्रहरुको संयुक्त बैठकको आयोजना गरी विपद्को अवस्थाबारे समीक्षा गर्ने ।
- विपद् पीडितहरु को को हुन् ? पहिचान गरी अस्थायी प्रमाणपत्र उपलब्ध गराउन पहल गर्ने ।
- स्थानीय तहनापास्तरमा गठन हुने विपद् व्यवस्थापन समिति र पुर्वसूचना प्रणाली समन्वय समितिलाई सक्रिय बनाउने ।
- सत्य तथ्य सूचनाहरु समय समयमा सार्वजनिक गर्न पत्रकार सम्मेलन तथा प्रेस विज्ञप्ती जारी गर्ने ।

- सूचना सङ्कलन तथा प्रसारण कार्यलाई व्यवस्थित गर्न जि.स.स. को हाता भित्र छुट्टै आकस्मिक सूचना सङ्कलन तथा प्रसारण केन्द्रको व्यवस्था गर्ने ।

विपद्को कारण सञ्चार माध्यम अवरुद्ध वा क्षतिग्रस्त भएमा वैकल्पिक सञ्चार माध्यमको व्यवस्था गर्ने ।

४.४.२ विषयगत क्षेत्र: खोज तलास तथा उद्धार

अगुवाइ गर्ने निकाय : नेपाल प्रहरी

क्र.सं	जिल्लाका क्षेत्रगत साभेदारहरूको नाम	सम्पर्क व्यक्ति	टेलिफोन नम्बर, ई-मेल ठेगाना
१	नेपाल प्रहरी	प्रहरी उपरीक्षक	041-526099,520099
२	सशस्त्र प्रहरी बल	प्रहरी उपरीक्षक	041-520905, 9851272106
३	नेपाली सेना	प्रमुख सेनानी	041-412007
४	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	सभापति	041-520870,421660
५	जिल्ला समन्वय समिति	अध्यक्ष	041-520142
६	उद्योग वाणिज्य संघ	सभापति	041-520221
७	पत्रकार महासंघ, धनुषा	सभापति	9844020679

मुख्य विपद्को किसिमः बाढी, भूकम्प , आगलागी, शीतलहर, लु

विपद्को अनुमानित अवस्थाः

१. बाढीबाट प्रभावित मध्ये १,००० परिवारलाई उद्धार गर्नु पर्ने अवस्था ।
२. भूकम्प तथा बाढीबाट भौतिक संरचनाहरू, घर, बाटो, कलभर्ट, आदि भत्किन सक्छ साथै यातायात अवरुद्ध हुन सक्ने ।
३. मानिसहरू बेपत्ता हुने, पुरिने, वगाउने , नदि विचमा फस्ने , घाइते हुने तथा मानवीय क्षति हुन सक्ने ।
४. धनुषा जिल्लाका स्थानीय तहर न.पा.का जोखिम उक्त क्षेत्र हरुमा डुवान, कटान र पटान हुन सक्ने ।
५. सहर उन्मुख वस्तीहरू भूकम्पिय जोखिममा पर्ने
६. सूचना सम्पर्क बिच्छेद हुने र कायम गर्न कठिन हुने ।
७. आवास तथा व्यक्तिगत सम्पत्ति अस्थायी रूपमा क्षति, बाल-बालिका, महिला, वृद्ध-वृद्धा तथा फरक क्षमता (अपाङ्ग) भएका मानिसहरू मुख्य रूपमा प्रभावित हुने,
८. विद्यालयमा कक्षा कोठा, प्रहरी चौकी र स्वास्थ्य केन्द्र जस्ता उपलब्ध सार्वजनिक संस्थाहरू माथी चाप पर्ने,
९. सामुदायिक संस्थागत ठाउँहरूमा अस्थायी आवासमा बसेको समयमा सामुदायिक स्वास्थ्य सम्बन्धी प्रचलनहरूमा

विषयगत उद्देश्यः

१०. विपद्को समयमा प्रभावित समुदाय तथा सुरक्षा पोष्टहरूमा खोज तथा उद्धारका लागि आवश्यक सामग्रीहरूको प्रबन्ध मिलाउने ।
११. विपद्मा परेको व्यक्तिहरूको यथाशिघ्र खोज तथा उद्धार कार्य गरि जीउधनको सुरक्षा गर्ने ।
१२. विपद्मा परेका समुदायलाई उद्धार गरी सुरक्षित आश्रय स्थलमा राख्ने ।
१३. विपद्को कारणले जीवन जोखिममा परेका व्यक्तिहरूको क्रमश प्राथमिकतानुसार उद्धार गर्ने ।
१४. विपद्मा परेकालाई समयमै आधारभूत आवश्यकताका राहत सामग्री वितरण गर्ने ।

रणनीति :

१५. सुरक्षा निकायको समन्वयमा समुदायका तालिम प्राप्त जनशक्तिहरूलाई परिचालन गराउने ।
१६. समन्वय बैठक र प्रतिवेदनका बारेमा जानकारी गराउने
१७. उद्धार सामग्रीहरूको थप आपूर्तीका लागि सम्बन्धीत निकायहरूमा समन्वय गरि व्यवस्थाका लागि पहल गर्ने ।
१८. DEOCमार्फत विभिन्न गैर सरकारी संस्थाहरूसँग समन्वय गरी खोज तथा उद्धार कार्यको लागि थप आवश्यक पर्ने साधान (सवारी साधान समेत) को प्रबन्ध मिलाउने

उद्धारको सामग्री राखिनु पर्ने स्थानहरु :

१) नेपाली सेना/सशस्त्र बेश क्याम्प/जि.प्र.का./रेडक्रस उपशाखा गोदाम घर

विपद् अवस्थामा आधारित आपतकालीन प्रतिकार्य योजना

विपद्को घटना पश्चातको अवधि	विपद्को अवस्थामा गरीने आपतकालीन कार्य (विपद्को प्रकृतिमा आधारित)	संवोधन गर्न गरीने पूर्वतयारी कार्य	पूर्वतयारी कार्य संवोधन गर्न खाडलको पहिचान	मुख्य जिम्मेवार निकाय	अनुमानित लागत
०-१घण्टा	<ul style="list-style-type: none"> ▪ सुचना प्राप्त गर्न साथ आपत्कालिन बैठक बस्ने । ▪ खोज तथा उद्धार टोलीको परिचालन र खोज तथा उद्धार कार्यको थालनी । ▪ स्वयम् सेवकहरु परिचालन गर्ने ▪ DDRC का सदस्यलाई जानकारी । 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ सम्बद्ध व्यक्तिहरूसंग सम्पर्क गर्ने नम्वर राख्ने । ▪ खोज तथा उद्धार टोलीको लागि आवश्यक वन्दो वस्तीको सामग्रीहरुको तथा सामग्रीहरुको तयारी गर्ने ▪ खोज तथा उद्धार टोली तथा स्वयंसेवकहरु परिचालन गर्ने ▪ प्राथमिक उपचारको टोली परिचालन गर्ने ▪ रेकर्ड तयारी गर्ने । ▪ स्वयंसेवकहरुलाई अभिमुखिकरण 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ उद्धार सामग्रीहरु प्रयाप्त मात्रामा नभएको, जस्तै लाईफ ज्याकेट, Climbing rope, Rafting Boat ▪ जोखिम क्षेत्रमा रहेका सुरक्षा निकायका पोष्टरुमा थप उद्धार सामग्रीको व्वस्था गर्नु पर्ने । 	DEOC जिल्ला स्थित सुरक्षा निकायहरु र रेडक्रस सोसाइटी	
१-७ घण्टा	<ul style="list-style-type: none"> ▪ घटनाको द्रुत लेखाजोखा गर्ने । ▪ हराएकाहरुको खोजी र खोज तथा उद्धारका कार्य जारी राख्ने । ▪ आवश्यकता अनुसार मोटरबोट, हेलिकप्टर, रवर बोट आदिको प्रयोग गरी खोज तथा उद्धारका कार्य गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ खोज तथा उद्धार टोलीको लागि आवश्यक वन्दो वस्तीको सामग्रीहरुको तयारी अवस्थामा विभिन्न ६ स्थानमा राख्ने ▪ खोज तथा उद्धार टोली तथा स्वयंसेवकहरु परिचालन गर्ने । ▪ प्राथमिक उपचारको टोली परिचालन गर्ने 	जोखिम क्षेत्रमा रहेका सुरक्षा निकायका पोष्टरुमा थप उद्धार सामग्रीको व्वस्था गर्नु पर्ने ।	DEOC , जिल्ला स्थित सुरक्षा निकायहरु र रेडक्रस सोसाइटी	

		<ul style="list-style-type: none"> रेकर्ड तयारी गर्ने । हेलिकप्टर विपदको समयकोलागि तयारी अवस्थामा राख्न समन्वय गर्ने 			
७-२४घण्टा	<ul style="list-style-type: none"> जोखिममा रहेकालाई स्थानान्तरण गर्ने घाईतेहरुलाई प्राथमिक उपचार गर्ने प्राथमिक उपचार गरि थप उपचारको लागि अस्पताल पठाउने । घटना मुचुल्का तयार गर्ने, मृत अवस्थामा फेला परेमा पोष्टमार्टमको लागि अस्पताल पठाउने । खोजी तथा उद्धार कार्यको निरन्तरता 	<ul style="list-style-type: none"> सम्बद्ध व्यक्तिहरूसंग सम्पर्क गरि रहने । स्वयंसेवकहरुलाई परिचालनमा निरन्तरता । प्राथमिक उपचारको टोली परिचालनमा निरन्तरता । सुरक्षा निकाय र तालिम प्राप्त स्वयम सेवकहरुलाई तयारी अवस्थामा राख्ने रेकर्ड तयारी गर्ने । 		नेपाली सेना नेपाल प्रहरी सशस्त्र प्रहरी नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
दोस्रो दिन	<ul style="list-style-type: none"> खोज तलासको क्रममा भेटिएका व्यक्ति तथा सम्पत्तीहरु सम्बन्धित परिवारहरुलाई जिम्मा लगाउने । घटनाको द्रुत लेखाजोखालाई निरन्तरता दिने थप भेटिएका घाईतेहरुलाई प्राथमिक उपचार गर्ने प्राथमिक उपचार गरि थप उपचारको लागि अस्पताल पठाउने घटनाको बारेमा मन्त्र मा प्रतिवेदन दिने 	<ul style="list-style-type: none"> सम्बद्ध व्यक्तिहरूसंग सम्पर्क गरि रहने । स्वयंसेवकहरुलाई परिचालनमा निरन्तरता । प्राथमिक उपचारको टोली परिचालनमा तयारी अवस्थामा राख्ने। सुरक्षा निकाय र तालिम प्राप्त स्वयम सेवकहरुलाई तयारी अवस्थामा राख्ने रेकर्ड तयारी गर्ने । 		नेपाली सेना नेपाल प्रहरी सशस्त्र प्रहरी नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
२४-४८घण्टा	<ul style="list-style-type: none"> बेपत्ता व्यक्ति, व्यक्तिगत सम्पति, पशु चौपाय खोजी दुर्गन्ध व्यवस्थापन गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> खोजी तथा उद्धार कार्यलाई निरन्तरता प्रदान गर्ने । शिविर व्यवस्थापन गर्ने । 			

कार्यान्वयन योजना सहितको प्राथमिकता प्राप्त पूर्वतयारी कार्य

क्र.सं.	प्राथमिकता प्राप्त पूर्वतयारी कार्यको सूची	मुख्य जिम्मेवार निकाय	कार्यान्वयन गर्ने तरिका (बैठक, कार्यशाला, तालिम आदि)	समय सिमा (कार्य तालिका)
१.	जोखिममा रहेका व्यक्ति वा समूहको पहिचान गर्ने	जि स स र सम्बन्धित स्थानीय तह, नपा, ने.रे.सो.	घरघरी सर्वेक्षण, जि.वि.स., स्थानीय तह, नपा को प्रोफाईल	हरेक वर्षको पुष मसान्त सम्ममा
२	क्षेत्रगत नेतृत्व गर्ने निकायहरूसंग समन्वय बैठक गर्ने ।	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, DEOC	बैठक	जेठ मसान्त सम्म
३	विपद व्यवस्थापन कार्यसंग सम्बन्धी कृत्रिम अभ्यास गरी फौजलाई तयारी राख्ने ।	नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी बल ,NRCS DEOC	तालिम तथा कृत्रिम घटना अभ्यास	असार मसान्त सम्ममा
४	उद्धार सामग्रीहरूको संकलन ।	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी बल	समन्वय	आषाढको अन्त्य सम्ममा
५	सुरक्षा निकायका इकाईहरू तथा समुदाय स्तरका तालिम प्राप्त स्वयम सेवकहरूको सम्पर्क सूचि तयार गर्ने ।	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, रेडक्रस, स्थानीयतह	फोन, इमेल, संकलन गरी राख्ने	”
६	सुरक्षा निकाय तथा समुदाय स्तरमा रहेका उद्धार टिमलाई अभिमुखिकरण	DDRC, DEOC	अभिमुखिकरण	असार दोश्रो हप्ता
८	खोज तथा उद्धार टोलीलाई पौडी सम्बन्धि व्यवहारिक अभ्यास (Simulation) गर्ने	DDRC, सुरक्षा निकाय	तालिम दिने	”
९	मौजुदा सामाग्रीहरूको जांच/परिक्षण गर्ने ।	DDRC, DEOC ,सुरक्षा निकाय र स्थानीय समुदाय	अनुगमन गर्ने, पूर्व अभ्यास गर्ने ।	निरन्तर
१०	आवश्यकता अनुसारको सामाग्रीहरूको पुग/नपुग आँकलन गर्ने	DEOC , सुरक्षा निकाय, खोज तथा उद्धार विषयगत क्षेत्र	संकलन, ढुवानी र आवश्यकता पहिचान गर्ने ।	

४.४.३ कृषि तथा जिविकोपार्जन

विपद्को समयमा उपलब्ध हुनु पर्ने मानवीय सहयोगको महत्वपूर्ण साधन खाद्यान्न हो । खाद्य क्षेत्रले विपद् प्रभावित तथा पीडित व्यक्तिलाई न्यूनतम मापदण्डअनुसारको खाद्यान्न उपलब्ध गराउन सहयोग परिचालन गर्नु पर्छ र खाद्यान्नमा सीमान्तीकृत समुदायको समान पहुँच कायम गराउनु यस क्षेत्रको दायित्व हुनेछ ।

साभेदार निकाय (: निकायगत पहिचान)

जिल्लामा नेतृत्व गर्ने: जिल्ला कृषि ज्ञान केन्द्र,

क्र.सं	जिल्लाका क्षेत्रगत साभेदारहरूको नाम	सम्पर्क व्यक्ति	टेलिफोन नम्बर, ई-मेल ठेगाना
१	जिल्ला कृषि ज्ञान केन्द्र	कार्यालय प्रमुख	
२	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	सभापति	041-520870,421660
३	जिल्ला पशु सेवा इकाई कार्यालय	प्रतिनिधि	
४	जिल्ला सिचाई विकास डिभिजन कार्यालय	प्रतिनिधि	

मुख्य विपदको किसिम : बाढी
बाढीबाट पर्ने प्रभावको सम्भावित परिदृश्य

- विगतमा विभिन्न समयमा आएका बाढीको प्रभावलाई आधार मानेर विश्लेषण गर्दा त्यस्तै वा अझ ठूलो बाढी आएमा जिल्लाका धेरै स्थानीय तह तथा नगरपालिकाहरू प्रभावित भई जनधनको क्षति समेत हुने सम्भावना रहनेछ ।
- परिवारका सदस्यबीचको सम्पर्क विच्छेद हुने, उद्धारको लागि प्रतीक्षा गर्नु पर्ने असहाय अवस्था उत्पन्न हुन सक्नेछ ।
- अपाङ्गता भएका मानिस, महिला, वृद्धवृद्धा र कमजोर शारीरिक अवस्था भएका मानिस अत्यधिक प्रभावित हुनेछन् ।
- विस्थापित व्यक्तिलाई अस्थायी रूपमा आवास क्षेत्र नजिक रहेका खुला ठाउँमा अस्थायी आश्रयस्थल वा शिविर निर्माण गरी राख्नु पर्नेछ ।
- सडक, पुल, विद्युत् आपूर्ति, सञ्चारजस्ता सार्वजनिक सम्पत्ति क्षतिग्रस्त हुनेछन् ।
- सार्वजनिक तथा व्यक्तिगत खुला स्थान अस्थायी आवासको लागि प्रयोग हुँदा सरसफाइमा समस्या उत्पन्न भएर जनस्वास्थ्यमा प्रतिकूल असर पर्न सक्छ । चोरी तथा लुटपाटको सम्भावनालाई नियन्त्रण गर्न प्रभावकारी सुरक्षा व्यवस्था लागू गर्नु पर्ने अवस्था उत्पन्न हुन सक्छ ।
- परिवारको खाद्य आपूर्तिमा कमी, खाद्यान्न प्रतिको घट्टो पहुँच, विस्थापन तथा विद्यालयमा खुवाउने कार्यक्रम जस्ता अन्य खाद्यान्न सम्बन्धी कार्यक्रममा अवरोध भएको कारणले गर्दा अस्थायी रूपमा गम्भीर भएको तीव्र खाद्य असुरक्षा ।
- सम्पत्तिमा क्षति, जिविकोपार्जनमा क्षति, बालीको नोक्सान, पशुधनको क्षति, सामना गर्ने रणनीति (coping strategies) मा बाधाका कारणहरूले गर्दा मध्यम अवधिको तीव्र खाद्य असुरक्षा ।

क्षेत्रगत उद्देश्य

समिष्टितगत उद्देश्य :

- प्रभावित व्यक्तिहरुका लागि समयमा नै खाद्यान्नको उपलब्धता तथा खाद्यान्नमा पहुँच सुनिश्चित गराएर जीवन बचाउने एवं जीवनलाई निरन्तरता प्रदान गर्ने ।

विशिष्ट उद्देश्य

- जीवन रक्षा सम्बन्धी रणनीतिहरु (survival strategies)का लागि आवश्यकताको पूर्ति गर्नका निमित्त खाद्य सम्बन्धी पर्याप्त उपलब्ध गराउने रणनीतिहरुको फलस्वरूप मानव मर्यादा, पारिवारिक अस्तित्व, जीविको पार्जनको सुरक्षा तथा वातावरणमा संरक्षण
- पारिवारिक स्रोतहरुलाई पूनर्लाभ (recovery) तथा दीर्घकालीन विकासमा लगानी गर्न दिनका लागि सक्षम पार्न मानिसहरुलाई अल्पकालीन रूपमा आमदानीको स्थानान्तरण अथवा प्रतिस्थापन गर्ने अवसर प्रदान गर्ने ।

साभेदारहरुको क्षमता र सहयोगको आकलन तथा योजना

क्र.सं.	आवश्यक सामग्री	आवश्यक संख्या	सहयोगी संस्थासंग रहेको	नपुग	अनुमानित रकम	कैफियत
१	विभिन्न जातको विउविजन वितरण	२५०००				जिल्ला कृषि ज्ञान केन्द्र
२	रोग किरा नियन्त्रण	१००००				जिल्ला कृषि ज्ञान केन्द्र
३	आकस्मिक उपचार सेवा	२००००				जिल्ला कृषि ज्ञान केन्द्र
४	पशुरोग विरुद्ध भ्याकसिनेसन	३००००				जिल्ला कृषि ज्ञान केन्द्र

५	पशु आहार सेवा (मौसम अनुसारको घाँस वाली)	२०००				जिल्ला कृषि ज्ञान केन्द्र
६	आकस्मिक शिविर संचालन (१ पटक दिई दिने)					
७	राहत सामग्री वितरण (पराल/ दाना)	२० क्विन्टल / ५ क्विन्टल		२० क्विन्टल / ५ क्विन्टल		

१२. समन्वय व्यवस्था :

उद्धार कार्य र तथ्याङ्क संकलन गर्नको लागि यस जिल्लाको देहायका ७ वटा स्थानमा क्षेत्रीय सम्पर्क केन्द्रहरु निर्धारण गरिएको छ । विपद् परेको समयमा सम्बद्ध सबैले स्वयं जिल्ला तथा क्षेत्रीय सम्पर्क केन्द्रहरुमा सम्पर्क राखी परिचालित हुने र परिचालन गर्नुपर्नेछ । यस्तो अवस्थामा कसैको निम्ताको प्रतिक्षा नगरी उद्धार तथा अन्य कार्यमा सहयोग पुऱ्याउने ।

क्षेत्रीय सम्पर्क केन्द्रहरु	सम्पर्क अधिकारी
क्षेत्र नं. १ यदुकुहा	-प्रमुख, इलाका प्रहरी कार्यालय, यदुकुहा
क्षेत्र नं. २ औरही	-प्रमुख, इलाका प्रहरी कार्यालय औरही
क्षेत्र नं. ३ नगराईन	-प्रमुख, इलाका प्रहरी कार्यालय नगराईन
क्षेत्र नं. ४ जनकपुर	-मन्त्री,नेपाल रेडक्रस सोसाइटी धनुषा
क्षेत्र नं. ५ स.महेन्द्रनगर	-प्रमुख,इलाका प्रहरी कार्यालय स.महेन्द्रनगर
क्षेत्र नं. ६ सबैला	-प्रमुख, इलाका प्रहरी कार्यालय सबैला
क्षेत्र नं. ७ ढल्केवर	-प्रमुख, इलाका प्रहरी कार्यालय ढल्केवर

विपद् पुर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना कार्ययोजना :

बाढी आएको समयमा तथा त्यसपछि लगत्तै विस्थापित तथा पीडित मानिसलाई विनाभेदभाव खाद्यान्न उपलब्ध गराउनु यस क्षेत्रको कार्यधिकार हो । यसको लागि खाद्य क्षेत्रले निम्नअनुसार काम गर्नेछ :

विपद्को घटना पश्यातको अवधि	विपद्को अवस्थामा गरीने आपत्कालीन कार्य (विपद्को प्रकृतिमा आधारीत)	आपतकालीन अवस्था संवोधन गर्न गरीने पुर्वतयारी कार्य	पुर्वतयारी कार्य संवोधन गर्न खाडलको पहिचान	मुख्य जिम्मेवारी	अनुमानीत लागत
पहिलो दिन	खाद्य, कृषि तथा पशुसेवा क्षेत्रको समन्वय बैठक आयोजना गर्ने <ul style="list-style-type: none"> ● जानकारीको सङ्कलन र परिस्थितिको विश्लेषण अद्यावधिक गर्ने ● सबै साभेदारहरूलाई सकृय पार्ने र सबै सदस्यलाई कार्य जिम्मेवारी सुम्पने ● नियमित बैठकको समय तोक्ने ● तयारी खानेकुरा वितरणको लागि योजना तयार पार्ने 	आपतकालीन योजना अद्यावधिक गर्ने	विपद्को अवस्थामा समन्वय गर्न कठिनाई हुने	कृषि ज्ञान केन्द्र	
	सम्बन्धित सेवा केन्द्रबाट क्षतिवारे जानकारी लिने	सेवा केन्द्रहरूको सम्पर्क विवरण अद्यावधिक गर्ने	सडक तथा सूचनाको स्रोतहरूमा विपद्हरूबाट प्रभावित भई सूचना संकलनमा कठिनाई हुने	कृषि ज्ञान केन्द्र	
	विस्थापितहरूको लागि पहिलो ७ दिनसम्मको लागि खाना वितरण गर्ने	आवश्यक तयारी खाद्य सामग्रीको पूर्व भण्डारण खाद्य सामग्री विक्रीकर्ताको नक्साङ्कन	उपयुक्त गोदाम नहुनु आर्थिक स्रोतको अभाव	कृषि ज्ञान केन्द्र, नेरेसो,	

दोश्रो दिन	स्थानीयस्रोत र साधनको समीक्षा गर्ने	प्रत्यक क्षेत्र तथा साभेदारसँग उपलब्ध स्थानीय स्रोत र साधनको नक्साङ्कन	भण्डारण सामग्रीहरू विपद्बाट क्षति हुनसक्ने जसले गर्दा स्थानीय स्रोतमा मात्र भर पर्न संभव नहुने	जि.वि.व्य.स	
	अन्य आवश्यक सहयोगको लागि जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिको सिफारिसमा माथिल्लो निकायमा लेखी पठाउने			कृषि ज्ञान केन्द्र	
पहिलो हप्ता	आवश्यक पर्ने खाद्य सामग्रीको व्यवस्था र भण्डारण गर्ने	गोदाम तथा वितरण केन्द्रहरूको नक्शाङ्कन		कृषि ज्ञान केन्द्र, उद्योग वाणिज्यसंघ, नेपालखाद्य संस्थान,	
पहिलो महिना	मापदण्डमा उल्लेख भए अनुसार खाद्य सामग्री वितरण गर्ने (चामल, दाल, तेल, नुन, मसला)	पीडित पहिचान गर्ने ,दुवानी तथा वितरण व्यवस्था मिलाउने	आवश्यक आर्थिक श्रोतको कमी हुने		
	स्वास्थ्य तथा पोषण क्षेत्रसँग समन्वय गरी ६ महिनादेखि ५ वर्षमुनिका बालबालिका, वृद्धवृद्धा, गर्भवती, र सुत्केरी महिलालाई पौष्टिक आहार वितरण गर्ने	आवश्यक सामग्री जुटाउने र वास र सुरक्षा क्षेत्रसँग समन्वय गर्ने	समन्वयमा प्रभाव पर्नसक्ने	जि.वि.व्य.स र विभिन्न क्षेत्रहरू)	
दोश्रो महिना	सर्वेक्षणको आधारमा कामको लागि खाद्यान्न उत्पादन सुरु गर्ने	राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय स्रोतका लागी अपिल गर्ने र समन्वय गर्ने	समन्वयमा प्रभाव पर्नसक्ने		

तेश्रो महिना	सर्वेक्षणको आधारमा कामको लागि खाद्यान्न उत्पादन सुरु गर्ने	बहुविषयगत क्षेत्रको माध्यममा काम गर्ने	राजनीतिक तथा अन्य कारणले प्रतिकार्यमा प्रभाव पर्नसक्ने		
--------------	--	--	--	--	--

४.४.४. क्षेत्र (Cluster): अस्थायी आश्रय स्थल तथा गैर खाध्य सामग्री

यस क्षेत्रमा नेतृत्व प्रदान गर्ने निकाय (Cluster Leads): नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, धनुषा

क्षेत्रगत सदस्यहरू (Cluster members)को सूची :

क्र.सं	जिल्लाका क्षेत्रगत साभेदारहरूको नाम	सम्पर्क व्यक्ति	टेलिफोन नम्बर, ई-मेल ठेगाना
१	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी धनुषा	सभापति	041-520870,421660
२	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	प्र.जि.अ.	041-520075
३	जि.स.स.	अध्यक्ष	041-520142
४	रेडक्रसको अन्तर्राष्ट्रिय महासंघ	प्रतिनिधि	
५	सेभ द चिल्ड्रेन	प्रतिनिधि	
६	युनिसेफ	प्रतिनिधि	
७	शहरी विकास तथा भवन निर्माण	प्रतिनिधि	
८	जिल्ला शिक्षा समन्वय कार्यालय	जि.शि.अ.	041-520143

९	उद्योग वाणिज्य संघ धनुषा	प्रतिनिधि	041-520221
१०	व्यापार समिति धनुषा	प्रतिनिधि	041-
११	जिल्ला वन कार्यालय	प्रतिनिधि	041-520141
१२	ActionAid/SDRC	प्रतिनिधि	041-52
१३	अन्य गैर सरकारी संघ संस्थाहरु	प्रतिनिधि	041-52
१४	R R N	प्रतिनिधि	041-520334

बाढीपछिको सम्भावित परिदृश्य

- बाढीबाट अधिकांश गाउँ जलमग्न भएर मानिस हताहत भई सहयोगको याचना गरिरहेका हुनेछन् ।
- घरबार नष्ट भएर भरी, हिलो र चीसो जमिनमा दिन रात बिताउन बाध्य भइरहेको अवस्था देखिनेछ ।
- विद्यालयका कक्षा कोठा, प्रहरी चौकी, स्वास्थ्य केन्द्रहरूजस्ता उपलब्ध सार्वजनिक संस्थाहरूमाथि दबावको सिर्जना, सामुदायिक/संस्थागत स्थानहरूमा अस्थायी आवासको उपयोग गर्दा सामुदायिक स्वास्थ्यसम्बन्धी व्यवहारमा चुनौती र समस्या देखा पर्नेछन् ।
- मानवीय सहयोगका लागि लक्षित अनुमानित १,००० घरधुरीका जम्मा जनसंख्या ५,००० हुनेछ, जसले बाढी आएर उत्पन्न जोखिमयुक्त परिस्थितिका कारण आफ्नो र परिवारको जिऊ ज्यान जोगाई समयमा सुरक्षित ठाउँमा पुग्नका लागि प्रयास गर्दा आफ्ना अन्य अत्यावश्यक घरायसी सामग्रीहरू बचाउन असफल भई बाढीको दौरान वा पश्चात प्रतिकूल वातावरणको प्रभाव पर्नेछन । यसरी प्रभावित परिवारहरूलाई दैनिकी चलाउनका लागि न्यूनतम आवास, लत्ताकपडा, खाना पकाउने भाँडा तत्काल उपलब्ध गराउनु आवश्यक हुन्छ ।

विशेष ध्यान दिनु पर्ने पक्ष

- बाढीबाट विस्थापित महिला, गर्भवती, सुत्केरी महिला, अशक्त तथा बूढाबूढीको सुविधाप्रति विशेष ध्यान दिनु पर्ने हुन्छ ।
- अस्थायी शिविर बनाउँदा मानवीय गोपनीयताको मर्यादा हुने गरी बनाउनु पर्छ ।
- शिविर बनाउँदा स्वास्थ्य, स्वच्छ वातावरण, शुद्ध पानीको पर्याप्त स्रोत, यातायात, सञ्चारजस्ता विषयमा ध्यान दिने ।
- उपलब्ध सार्वजनिक स्थलहरूमा अस्थायी आवासको व्यवस्था गर्ने ।
- प्रतिकूल वातावरणीय प्रभावबाट बचाउन, आत्मसम्मान र मर्यादा जोगाउन गैरखाद्य सामग्री उपलब्ध गराउने ।
- सम्भावित रोगहरूबाट सुरक्षा दिन मौसमअनुसारको उपयुक्त गैरखाद्य सामग्री उपलब्ध गराउने ।
- प्रजननयोग्य उमेरका र गर्भवती महिलाहरूको लागि परिस्थिति र आवश्यकताको आधारमा थप विशेष सामग्री उपलब्ध गराउने ।
- तीन वर्षमुनिका बालबालिकाहरू तथा जेष्ठ नागरिकहरूलाई उमेर र वातावरण सुहाउँदा गैरखाद्य सामग्रीहरू उपलब्ध गराउने ।

क्षेत्रगत उद्देश्य

विपद्मा परी विस्थापित भएका मानिसका लागि न्यूनतम मानवीय मापदण्डसहित सामाजिक, सांस्कृतिक रूपमा स्वीकार्य हुने अस्थायी आवासको व्यवस्थापन गरी सुरक्षित बासस्थानमा आत्मसम्मानसहित उनीहरूको पहुँच कायम गराउनु र सुरक्षित रूपमा बस्ने वातावरण तयार गर्नु यस क्षेत्रको प्रमुख उद्देश्य रहेको छ । यस क्षेत्रका समष्टिगत उद्देश्य निम्नअनुसार छन् :

- सुरक्षित तथा आरामदायी बस्ने ठाउँको प्राप्तिका लागि भौतिक एवं सामाजिक आवश्यकताहरूमा व्यक्ति तथा परिवारहरूको पहुँच सुनिश्चित गर्नु,
- विपद्का कारणले घरबारविहीन बनेका मानिसका निमित्त स्थायी समाधानको खोजीका लागि प्रयत्न गर्नुका साथै विस्थापितलाई मानवअधिकारको उपभोग गर्न सक्षम बनाउनु,
- घरायसी आवश्यकताका भाँडा-कुँडा तथा व्यक्तिगत सम्मान र मर्यादासहित दैनिक जीवनयापनका लागि आवश्यक सामग्रीहरूमा विस्थापितको समानुपातिक पहुँच गराउनु ।

आपत्कालीन प्रतिकार्य योजना

जिल्लामा बाढीजन्य विपद् परेमा विस्थापित व्यक्ति तथा समुदायलाई विनाभेदभाव न्यूनतम मापदण्ड पूरा गर्दै अस्थायी आवासको व्यवस्थाका लागि आवास तथा गैरखाद्य क्षेत्रले निम्नअनुसारका कार्य गर्नेछ :

समयावधि	विपद्को अवस्थामा गरिने आपतकालिन कार्य(विपद्को प्रकृतिमा आधारित)	आपतकालिन अवस्था सम्बोधन गर्न गरिने पूर्वतयारी कार्य	कार्य सम्बोधन गर्न खाड्लको पहिचान	मूख्य जिम्मेवार निकाय	अनुमानित लागत
० देखि १ घण्टा भित्र	<ul style="list-style-type: none"> विपद्मा परेका घरधुरी तथा जनसंख्या पहिचान र तथ्यांक संकलन समन्वय गर्ने र क्लष्टर सदस्यलाई गैह्र खाद्य क्षेत्रको बैठकको सुचना दिने । सञ्जाल भित्रबाट सुचना संकलन (टेलिफोन मार्फत) 	<ul style="list-style-type: none"> वितरण टोली तयारी अवस्थामा राख्ने । गैह्र खाद्य क्षेत्रको सदस्यहरुको सम्पर्क नम्बर राख्ने रेडक्रस सञ्जाल भित्रका सदस्यहरुको सम्पर्क नम्बर संकलन र अद्यावधिक गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> सुख्खा खानाको भण्डारण परिमाण एकिन गर्ने । सहयोगी निकायको पहिचान गर्ने । टेलिफोनको सम्पर्क विच्छेद भएको अवस्था 	<ul style="list-style-type: none"> जिकृविका विपद् व्यवस्थापन समिति उद्योग बाणिज्य संघ गैससहरु स्थानीय निकायहरु नेपाल रेडक्रस सोसाइटी प्रहरी DEOC 	
२ देखि ७ घण्टा भित्र	तथ्यांक संकलन तथा अद्यावधिक गर्ने कार्य र समन्वय	<ul style="list-style-type: none"> कार्यदल प्रशिक्षण आवश्यक सामाग्र व्यवस्थापन 	<ul style="list-style-type: none"> वितरण टोलीको पहिचान राहत सामग्रीको आंकलन 	<ul style="list-style-type: none"> उद्योग बाणिज्य संघ यातायात ब्यावसायी संघ नेपाल रेडक्रस जिकृविकागैससहरु स्थानीय तह 	
१ देखि ७ घण्टा	<ul style="list-style-type: none"> गैह्र खाद्य क्षेत्रको बैठक बस्ने र गैह्र खाद्य सामग्रीहरुको लेखाजोखा गर्ने । सञ्जाल मार्फत प्रभावित क्षेत्रको अवलोकन तथा इरा फारामको प्रयोग 	<ul style="list-style-type: none"> बजार सर्वेक्षण गर्ने र सामग्री उपलब्धताको लागी सम्झौता गर्ने । सर्भेक्षकलाई अभिमुखीकरण 	<ul style="list-style-type: none"> तालीमप्राप्त जनशक्तिको अभाव परिचालनमा कठीनाइ प्रभावित स्थानसम्मको 	DDRC, स्थानीयतह, रेडक्रस , नेपाल प्रहरी	

	गरी प्रारम्भिक सूचना संकलन ।		पहुचमा अवरोध		
८ देखि २४ घण्टा भित्र	<ul style="list-style-type: none"> ● तथ्यांक संकलन तथा अध्यावधिक गर्ने ● सूचना संकलन गर्ने ● अन्य निकाय तथा समितिसंग समन्वय गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ■ कार्यदल प्रशिक्षण ■ आवश्यक सामाग्री व्यवस्थापन 	<ul style="list-style-type: none"> ■ खाद्यान्न सामग्री भण्डारण हुने वा नहुने अवस्था अनिश्चित ■ राहत सामग्रीको आंकलन ■ एक द्वार ■ सामग्री ढुवानी 	<ul style="list-style-type: none"> ■ उद्योग वाणिज्य संघ ■ यातायात ब्यावसायी संघ ■ विश्व खाद्य कार्यक्रम ■ जिल्ला कृ.वि.का ■ गैससहरु ■ स्थानीय निकाय 	२ करोड ३० लाख
७ देखि २४ घण्टा	<ul style="list-style-type: none"> ● तत्काल घरवार नहुनेहरुकोलागि त्रिपाल, डोरी, जुट कार्पेट वा नाइलन गुन्डी बितरण । ● IRA को प्रतिवेदन वेठकमा पेश गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ● ५०० वटा त्रिपाल, डोरी , जुट कार्पेट र नाइलन गुन्डी तयारी अवस्थामा राख्ने । 	त्रिपालको लागी आर्थिक अभाव ।	DDRC नेपाल रेडक्रस सुरक्षा निकाय राजनैतिक दलहरु स्थानीयविपद व्यवस्थापन समिति	२०० वटा त्रिपाल रेडक्रस संग रहेको,
२४ देखि ७२ घण्टा भित्र	<ul style="list-style-type: none"> ● तथ्यांक संकलन तथा अध्यावधिक गर्ने ● सूचना संकलन गर्ने ● अन्य निकाय तथा समितिसंग समन्वय गर्ने ● शिविरमा बसेका प्रभावित परिवारहरुलाई गैह्र खाद्य सामग्री , बितरण । ● बालबालिका, गर्भवती र सुत्केरीहरुका लागी टेन्ट बितरण । 	<ul style="list-style-type: none"> ■ पकाएर खाने खाद्यान्न सामग्रीहरुको प्याकेजिंग तथा वितरण कार्यलाई निरन्तरता दिने ■ खाद्यान्न लगाएतका सामग्रीहरु संकलन गरी राख्ने ■ १००० गैह्र खाद्य सामग्री तयारी अवस्थामा राख्ने । ■ १०० वटा टेन्ट तयारी अवस्थामा राख्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> ■ खाद्यान्न सामग्रीहरुको उलब्धता सामग्री ढुवानी व्यवस्था ■ गैह्र खाद्य सामग्री अभाव । ■ १०० टेन्टको अभाव । ■ खाद्यान्न सामग्रीको उपलब्धता 	<ul style="list-style-type: none"> ■ उद्योग वाणिज्य संघ ■ यातायात ब्यावसायी संघ ■ विश्व खाद्य कार्यक्रम ■ जिकृविका ■ गैससहरु ■ स्थानीय तह 	गैह्र खाद्य सामग्री अनुमानित लागत १- ● टेन्ट अनुमानित लागत रु-

<p>७२ घण्टा देखि ७ दिन भित्र</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● MIRA Form प्रयोग गरि क्लष्टर स्तरको सर्वेक्षण गर्ने ● तथ्यांक संकलन तथा अध्यावधिक गर्ने ● सूचना संकलन गर्ने ● अन्य निकाय तथा समितिसंग समन्वय गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ● पकाएर खाने खाद्यान्न सामग्रीहरूको प्याकेजिंग तथा वितरण कार्यलाई निरन्तरता दिने ● खाद्यान्न लगाएतका सामग्रीहरू संकलन गरी राख्ने ● रेडक्रस संजाल, DDRT , शिक्षक नायक , CADRE Team, CBHFA, र क्लष्टरका सदस्यहरूलाई मिरा सम्बन्धि तालिम दिने ● १००० प्रति मिराका फारमहरू छपाई गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> ● खाद्यान्न सामग्रीको उपलब्धता ● अभिमुखिकरण खर्च र छपाईका लागी आर्थिक श्रोतको अभाव । 	<ul style="list-style-type: none"> ● यातायात ब्यावसायी संघ ● विश्व खाद्य कार्यक्रम ● जिल्ला कृ.वि.का ● गैससहरु ● स्थानीय तह ● DDRC/DEOC ● उद्योग बाणिज्य संघ ● रेडक्रस 	<ul style="list-style-type: none"> ● छपाईका लागी अनुमानित लागत रु २,००,०००।- र अभिमुखिकरण मा अनुमानित लागत रु ३,००,०००।-
<p>७ दिन देखि २ साता भित्र</p>	<p>तथ्यांक संकलन तथा अध्यावधिक गर्ने सूचना संकलन गर्ने अन्य निकाय तथा समितिसंग समन्वय गर्ने</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ पकाएर खाने खाद्यान्न सामग्रीहरूको प्याकेजिंग तथा वितरण कार्यलाई निरन्तरता दिने ■ खाद्यान्न लगाएतका सामग्रीहरू संकलन गरी राख्ने 	<p>खाद्यान्न सामग्रीको उपलब्धता</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ उद्योग बाणिज्य संघ ■ यातायात ब्यावसायी संघ ■ विश्व खाद्य कार्यक्रम ■ जिकृविका ■ गैससहरु ■ स्थानीय तह 	
<p>१ महिना सम्म</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● पुर्ण प्रभावित घरधुरीहरूलाई गैह्र खाद्य सामग्री वितरण । ● अस्थायी आवास वितरण गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> ● १००० गैह्र खाद्य सामग्री तयारी अवस्थामा राख्ने । ● १००० वटा अस्थायी आवासका लागी सामग्री तयारी अवस्थामा राख्ने । ● बजार सर्वेक्षण गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> ● ५०० गैह्र खाद्य सामग्री अभाव । 	<ul style="list-style-type: none"> ● DDRC/DEOC ● रेडक्रस 	<p>गैह्र खाद्य सामग्री अनुमानित लागत रु १-</p>

पूर्वतयारी कार्ययोजना

बाढीबाट उत्पन्न विपद्को आपत्कालीन समयमा मानवीय सहयोग उपलब्ध गराउन आवास तथा गैरखाद्य क्षेत्रले निम्नअनुसार पूर्वतयारीका कार्य गर्नु पर्छ :

क्र.सं.	पूर्वतयारीसम्बन्धी गतिविधि	जिम्मेवारी	सहयोगी	समयावधि
१	क्षेत्रमा संलग्न सदस्य संस्थाहरूको विवरण अद्यावधिक गर्ने	क्षेत्र प्रमुख	जि.वि.व्य.स	वैशाख महिना
२	पूर्वतयारी समन्वय बैठक आयोजना गर्ने <ul style="list-style-type: none"> ● स्रोत र साधनको नक्साङ्कन गर्ने ● जिल्लाको परिस्थितिअनुसार सहयोग उपलब्ध गराइने सामग्रीहरूको मापदण्ड निर्धारण गर्ने ● प्रभावित हुन सक्ने जनसङ्ख्याको आधारमा आवश्यक सामग्रीहरूको परिमाण आँकलन गर्ने 	क्षेत्र प्रमुख	जि.वि.व्य.स, क्षेत्रका सबै सदस्य	जेठको पहिलो साता
३	पूर्वतयारीका लागि कार्यदल गठन गर्ने	क्षेत्र प्रमुख	जि.वि.व्य.स, नेरेसो, स्थानीय तह, अ/गैसस,	जेठको पहिलो साता
४	सम्भावित सहयोगी निकाय तथा संस्थाहरूको पहिचान गरी आवासको लागि उपलब्ध साधन र स्रोतको सूची तयार गर्ने	कार्यदल	क्षेत्रका सदस्य	जेठको पहिलो साता
५	अस्थायी बसोबासको लागि अन्य स्थानीय तहका सुरक्षित सार्वजनिक जग्गा तथा स्थानको पहिचान गरी उपयोग गर्ने सहमति लिने	कार्यदल	जि.वि.व्य.स, स्थानीय तह, नेरेसा	जेठको पहिलो साता

६	आवास तथा गैर खाद्य सामग्रीको आपूर्तिको लागि बजार र विक्रेताका वैकल्पिक सूची बनाउने, आवश्यकताअनुसार सम्झौता गर्ने	कार्यदल	जि.वि.व्य.स, गा पा, नेरेसो, अ/गैसस	जेठ मसान्तभित्र
७	सङ्कटासन्न स्थानीय तह र अन्य सुरक्षित स्थानीय तहका सुरक्षित स्थानमा सामुदायिक आश्रयस्थल बनाउने	कार्यदल	जि.वि.व्य.स, अ/गैसस, स्थानीय तह	वैशाख महिना
८	विस्थापित परिवारको लागि आश्रयस्थल बनाउन आवश्यक पर्ने बाँस, डोरी र खाना बनाउने भाँडावर्तन, इन्धन आदि समयमै उपलब्ध हुने व्यवस्था मिलाउने	कार्यदल	जि.वि.व्य.स, गाविव्यस, नेरेसो, अ/गैसस	जेठ दोस्रो साता
९	सामग्री वितरणको लागि यातायात तथा अन्य व्यवस्था मिलाउने	कार्यदल	जि.वि.व्य.स, नेरेसो, अ/गैसस	जेठ मसान्त
१०	गोदाम घरको नियमित अनुगमन गरी जि.वि.व्य.सलाई नियमित प्रतिवेदन दिने	क्षेत्र प्रमुख	क्षेत्रका सदस्य र कार्यदल	नियमित रूपमा
११	शिविर व्यवस्थापन तथा समन्वय समितिको संरचना र जिम्मेवारीहरू निर्धारण तथा परिभाषित गर्ने ।	क्षेत्र प्रमुख तथा कार्यदल	क्षेत्रका सदस्य	जेठ मसान्त
१२	आवास तथा गैरखाद्य सामग्री वितरणको पूरा सूची राख्ने र नियमित रूपमा प्रतिवेदन तयार गरी जि.वि.व्य.स तथा अन्य सरोकारवालालाई उपलब्ध गराउने	क्षेत्र प्रमुख	क्षेत्रका अन्य सदस्य, कार्यदल	शिविर सञ्चालन भएमा नियमित

साभेदारहरुको क्षमता र सहयोगको आँकलन तथा योजना

क्र.सं.	आवश्यक सामग्री	आवश्यक संख्या	NRCS	नपुग	अनुमानित रकम	कैफियत
१	गैर खाध्य सामग्रीहरुको पूर्ण सेट	१०००	५००	५००		रेडक्रस
२	आपतकालीन टेन्ट	१००		१००		
३	आपतकालिन सेल्टर	५०		५०		
४	पुनर्स्थापनाका लागि सामग्रीहरु	२०० परिवार		२०० परिवार		
५	बाल मैत्री गैर खाध्य सामग्री	१०० परिवार		१०० परिवार		

४.४.५ स्वास्थ्य तथा पोषण क्षेत्रगत सदस्यहरू (Cluster members) को सूची :

क. सं	जिल्लाका क्षेत्रगत साभेदार (Cluster Partners)को नाम	सम्पर्क व्यक्ति	टेलिफोन नम्बर र ई-मेल ठेगाना
१	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, धनुषा	जिल्ला जन स्वास्थ्य प्रमुख	
२	विश्व स्वास्थ्य संगठन	प्रतिनिधि	
३	युनिसेफ	प्रतिनिधि	
४	सेभ द चिल्ड्रेन	प्रतिनिधि	
५	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	सभापति	
६	केयर नेपाल	प्रतिनिधि	

विपद् सम्बन्धी परिस्थिति : विपद्का सम्भावित मानवीय असर (स्वास्थ्य र पोषण) :

- चोटपटक, घाइतेहरू, हैजा, औलो, आउँ र दादुरा एवं पखाला सम्बन्धी रोग, गम्भीर श्वास -प्रश्वास सम्बन्धी सङ्क्रमण, ज्वरो, आँखा अथवा छालाका रोग, आँखा रातो हुने रोग (conjunctivitis) जस्ता सङ्क्रामक रोगहरूमा वृद्धि
- एच्आईभी/एड्स, हेपाटाइटीस तथा क्षयरोग फैलने क्रममा वृद्धि ।
- स्वास्थ्य क्लिनिक, स्वास्थ्य चौकीहरू नष्ट हुनु र/अथवा पहुँच नहुनु ।
- औषधि उपचारका उपकरण तथा औषधिको हानि-नोक्सानी ।

- खाद्य सामग्रीको तीव्र अभावको कारणले गर्दा गम्भीर कुपोषण, औलो, हैजा तथा भ्रूण-पखाला जस्ता रोगहरूको जोखिममा वृद्धि, स्वास्थ्य एवं सामाजिक सेवाहरूमा घट्दो पहुँच, उपचारात्मक तथा अतिरिक्त खुवाउने कार्यक्रम (Feeding Programme) मा अवरोध
- विपद्को कारणले बढ्दो मानसिक स्वास्थ्य समस्या ।

समष्टिगत उद्देश्य :

- जस्तोसुकै आपत्कालीन अवस्था परेतापनि मानव जीवन सुरक्षा तथा कल्याण (human survival and well-being), खास गरी एकदमै जोखिममा रहेका समूहको स्वास्थ्य एवं पोषण सम्बन्धी आवश्यकताहरू पूरा भएका छन् भनी सुनिश्चित गर्ने ।

विशिष्ट उद्देश्य (स्वास्थ्य) :

- भ्रूणपखाला, हैजा, औलो तथा अन्य पानीजन्य एवं कीटजन्य रोगहरूको पर्याप्त रोकथाम तथा उपचार क्षमता सुनिश्चित गर्नका निमित्त जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालयलाई सहयोग गर्ने
- अरू द्रुत लेखाजोखा (rapid assessment) सँग एकीकृत गरी स्वास्थ्य तथा पोषण (अवस्था तथा सेवाहरू) को द्रुत सर्वेक्षण क्षमतालाई सुदृढ पार्ने
- रोग फैलन गएका खण्डमा सहयोग तथा लेखाजोखाका लागि क्षमता अभिवृद्धि गर्ने
- आधारभूत स्वास्थ्य सेवाहरूमा निरन्तर पहुँच सुनिश्चित गर्न र स्वास्थ्य शिविरको सञ्चालन गर्न र अर्को निकायमा पठाउने संयन्त्र (referral mechanism) को विकास गर्न जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालयलाई सहयोग पुर्याउने
- प्रयाप्त आपत्कालीन आपूर्ति र मानव स्रोत लगायतका विषयमा शीघ्र क्षमता अभिवृद्धिका लागि जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालयलाई सहयोग गर्ने ।

विशिष्ट उद्देश्य (पोषण) :

- विस्थापित मानिसहरूका लागि पूरक खाना खुवाउने कार्यक्रम (Supplementary Feeding Programme - SFP) मा पहुँचको माध्यमबाट गर्भवती तथा दूध खुवाउने महिला एवं पाँच वर्षमुनिका केटाकेटीहरूमा गम्भीर कुपोषणको वृद्धिलाई रोकथाम गर्न जिल्ला जन स्वास्थ्य कार्यालयलाई सहयोग गर्ने
- गम्भीर कुपोषण (Severe Acute Malnutrition - SAM)को उपचार तथा सेवामा निरन्तर पहुँच सुनिश्चित गर्न जिल्ला जन स्वास्थ्य कार्यालयलाई सहयोग गर्ने
- निरन्तर स्तनपान सुनिश्चित गर्न र अवाञ्छित स्तनपानका विकल्पहरूको वितरणमा रोक लगाउन जिल्ला जन स्वास्थ्य प्रमुखलाई मद्दत गर्ने

- विटामिन ए को वितरण/जुका मार्ने औषधि तथा प्रभावित केटाकेटीहरूका लागि खोपसम्बन्धी गतिविधिहरू सुनिश्चित गर्नका निमित्त जिल्ला जन स्वास्थ्य कार्यालयलाई सहयोग गर्ने ।

मानवीय सहयोगसम्बन्धी न्यूनतम मापदण्ड :

- प्रारम्भिक लेखाजोखा सञ्चालन गरिएकै समयमा स्वास्थ्यसम्बन्धी निगरानी (Health surveillance) शुरु हुन्छ
- समुदायको तहमा रोग तथा चोट-पटकको उपचार विद्यमान प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्रको प्रणालीको माध्यमबाट, स्वास्थ्य संस्थाहरूमा केही उपचार एवं थोरै संख्यामा गम्भीर बिमारीहरूलाई सिफारिश गरी अन्य केन्द्रहरू (referral centres) मा पठाई आपत्कालीन स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रमको कार्यान्वयन गरिनेछ ।।
- सिफारिश गरी पठाइने अन्य केन्द्रहरू (referral centres) मा पुग्नका निमित्त बिरामीहरूका लागि उपयुक्त यातायातको प्रवन्ध गरिनेछ ।

GAP & Issues

वर्तमान अवस्था

- स्वास्थ्य सेवामा कार्यरत दक्ष जनशक्तिहरूमा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी ज्ञान र क्षमतामा कमि
- स्वास्थ्य क्षेत्रमा विपद्लाई मध्येनजर गरि विपद्को योजना नहुनु/प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन नहुनु ।
- स्वास्थ्य संस्थाहरूमा विपद्को आकस्मिक योजना नहुनु/व्यवस्थापन नहुनु ।
- सरकारी तथा निजी अस्पतालहरू बीच विपद्को समयमा श्रोत र साधनहरूको प्रभावकारी परिचालनको समन्वयमा कमी ।

पूर्वतयारीको रूपमा जिल्ला जन स्वास्थ्य कार्यालयको वार्षिक कार्यक्रममा समावेश हुनु पर्ने विषयहरू :

- विपद्को समयमा स्वास्थ्यको दृष्टीकोणबाट हुन सक्ने खतरा तथा जोखिमको **Assesment Mechanism** को **Profile** बनाउनु पर्ने ।
- स्वास्थ्य संस्थाहरू विपद्को समयमा स्व:स्फूर्त ढंगबाट स्थानीय श्रोत र साधन परिचालन गरी सेवा पुऱ्याउन सक्ने क्षमताको विकास गर्नु पर्ने ।
- सुगम तथा दुर्गम ग्रामीण भेगमा पनि विपद्को वेला स्वास्थ्य सेवा तुरुन्त पुगनु पर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने ।
- विपद्को समयमा आवश्यक पर्ने औषधीहरूको भण्डारण तथा आपूर्तिको व्यवस्थापन

- विपद्को समयमा स्वास्थ्य तथा औषधी वितरण सम्बन्धी नीति निर्माण ।

विपद्को घटना पश्चातको अवधि	बाढीको विपद्को अवस्थामा गरिने आपतकालिन कार्य (विपद्को प्रकृतिमा आधारित)	मुख्य जिम्मेवार निकाय	प्रतिकार्यका लागि आवश्यक श्रोत र साधन	हाल उपलब्ध श्रोत साधन	आवश्यक श्रोत साधनको अभाव
पहिलो दिन	जानकारीको सङ्कलन तथा परिस्थितिलाई अद्यावधिक गर्नका लागि जि प्र उ समितिको समन्वय बैठकमा भाग लिने	DDRC, जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय			
पहिलो बैठक विपद् भएको २ घण्टा भित्र, पहिलो सात दिनसम्म एक दिन बिराएर, दोस्रो हप्तापछि हप्तामा एक पटक	जानकारीको सङ्कलन तथा परिस्थितिलाई अद्यावधिक गर्नका लागि मुख्य विपद् शुरू भएपछि स्वास्थ्य क्षेत्र(Cluster)का सबै सदस्यहरूसँग समन्वय बैठक गर्ने	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय, स्वास्थ्य क्षेत्रका सबै सदस्यहरु	टेलिफोन ,बैठक कोठा	टेलिफोन ,बैठक कोठा	
२४ घण्टा भित्र	विपद् प्रभावित क्षेत्रमा RRT (Rapid Response Team)परिचालन गर्ने	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय	टेलिफोन, मोटर साइकल,गाडी	टेलिफोन , मोटर साइकल,गाडी	
४८ घण्टा भित्र	विपद् प्रभावित क्षेत्रमा एचभखभलतष्वभ जम्बतिज ऋचखअभ अन्तर्गत द्रुत स्वास्थ्य व्यावस्थापन (Rapid Health Management) कार्य संचालन गर्ने : खोप सेवा <ul style="list-style-type: none"> ● स्वास्थ्य शिक्षा ● प्रजनन स्वास्थ्य ● रगत नमूना सङ्कलन 	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका र सबै स्वास्थ्य कर्मीहरु ,खानेपानी तथा सरसफाई क्षेत्रका सदस्यहरु	स्वास्थ्यकर्मी,भ्याक्सिन, स्वास्थ्य शिक्षा सामाग्रीहरु,रगत नमूना संकलनका किटहरु, स्लाइडहरु	स्वास्थ्यकर्मी,भ्याक्सिन, स्वास्थ्य शिक्षा सामाग्रीहरु, रगत नमूना संकलनका किटहरु, स्लाइडहरु	

	<ul style="list-style-type: none"> पानी शुद्धीकरणको शिक्षा दिने र सामग्री वितरण विभिन्न रोगहरु नियन्त्रणका लागि कार्यक्रम संचालन गर्ने:जस्तै ARI/CDD				
३ देखि ७ दिनसम्म	बहुक्षेत्रिय प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा (MIRA) <ul style="list-style-type: none"> अन्य क्षेत्रसँग मिलि प्रारम्भिकद्रुत लेखाजोखा संचालन गर्ने द्रुत लेखाजोखाको सूचनालाई वर्ष र लिङ्गको आधारमा विश्लेषण गर्ने सूचनालाई खभचपथ गर्ने प्रतिवेदन तयार गर्ने, वितरण गर्ने 	स्वास्थ्य क्षेत्रका सदस्यहरु,	MIRA फारामहरु, स्वास्थ्यकर्मी	MIRA फारामहरु , स्वास्थ्यकर्मी	
१ हप्ता भित्र	परिचालन गर्ने टिमलाई आवश्यक पर्ने औषधी तथा औजारहरु उपलब्ध गराउने	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय,मेची अञ्चल अस्पताल,	ओषधी र सरसामाग्री एप्रोन, प्राथमिक उपचारका सामाग्री ,	ओषधी र सरसामाग्री एप्रोन, प्राथमिक उपचारका सामाग्री ,	
१२ घण्टा भित्र	माथिल्लो निकाय (क्षे.स्वा.नि., स्वा.से.वि., /EDCDमा रिपोर्टिङ्ग तथा सहयोगको लागि अनुरोध गर्ने	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय	टेलिफोन, कम्प्युटर	टेलिफोन, कम्प्युटर	
२ दिनभित्र	स्थानीय स्तरमा स्वास्थ्य सहयोग समिति गठन र परिचालन	सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्था	वैठक कोठा , टेलिफोन , माइनुट	वैठक कोठा , टेलिफोन , माइनुट	
२ दिनभित्र	स्वास्थ्य तथा पोषण क्षेत्रको बैठक बसी अंचल अस्पतालसँग समन्वय गरी प्रेषित विरामीको व्यवस्थापन गर्ने	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय			
२ दिन भित्र	प्रभावित क्षेत्रमा अस्थायी स्वास्थ्य शिविर स्थापना र परिचालन	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय, स्वास्थ्य क्षेत्रका	स्वास्थ्यकर्मी, औषधी, टेन्ट,सरसामाग्रीहरु	स्वास्थ्यकर्मी, औषधी, टेन्ट, सरसामाग्रीहरु	

		सदस्यहरु			
२ दिन भित्र	सुत्केरी सामग्री वितरण	RRT,जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय, प.हे.न., महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविका	सुत्केरी किट, स्वास्थ्यकर्मी	सुत्केरी किट, स्वास्थ्यकर्मी	
आवश्यकता अनुसार	Insecticide Treated Net वितरण गर्ने	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय	भुल, स्वास्थ्यकर्मी	भुल, स्वास्थ्यकर्मी	
लगातार ३ दिन भित्र	Trend Analysis/Surveillanceगर्ने	स्वास्थ्य क्षेत्रका सदस्यहरु	दैनिक प्रतिवेदन, स्वास्थ्यकर्मी, Surveillance Focal Person	दैनिक प्रतिवेदन, स्वास्थ्यकर्मी, Surveillance Focal Person	
३० दिन सम्म र सो पश्चात	विरामी उपचार तथा अन्य सेवाको निरन्तरता दिने	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय, स्वास्थ्य क्षेत्रका सदस्यहरु	स्वास्थ्यकर्मी, औषधि, उपचारका सामग्री	स्वास्थ्यकर्मी, औषधि, उपचारका सामग्री	
५ दिन पछि ३० दिन सम्म निरन्तर	खाद्य क्षेत्रसँग समन्वय गरी ५ वर्ष मुनिका बालबालिका, गर्भवति तथा सुत्केरी महिलाको लागि Wet Feeding Centres को स्थापना गर्ने र कार्यान्वयनमा ल्याउने	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय, स्थानीय गैरसरकारी संस्थाहरु	खाद्यान्न तथा तयार पार्ने सामग्रीहरु	खाद्यान्न तथा तयार पार्ने सामग्रीहरु	
५ दिन भित्र, लगातार	गर्भवती, सुत्केरी र बालबालिका लागि पोषण युक्त खानाको व्यवस्था गर्न खाद्य र संरक्षण क्षेत्र लगायत अन्य गैसससँग समन्वय गरि उपलब्ध गराउने	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय	पोषणयुक्त खाना, स्वास्थ्यकर्मी	पोषणयुक्त खाना, स्वास्थ्यकर्मी	
२ दिन भित्र, लगातार	परिवार नियोजन साधनको वितरण तथा प्रयोग गर्न जनचेतना कार्यक्रम संचालन	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय,स्वास्थ्य क्षेत्रका	परिवार नियोजनका साधनहरु, स्वास्थ्य	परिवार नियोजनका साधनहरु, स्वास्थ्य	

		सदस्यहरु	शिक्षाका सामग्रीहरु, स्वास्थ्यकर्मी	शिक्षाका सामग्रीहरु, स्वास्थ्यकर्मी	
एक हप्ता भित्र	Iron चक्कि र नियमित खोपको लागि स्वास्थ्य शिविरमा लैजान सहजीकरण गर्ने	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय, RRT, गैरसरकारी संस्थाहरु	आइरन चक्की, खोपहरु, स्वास्थ्यकर्मी	आइरन चक्की, खोपहरु, स्वास्थ्यकर्मी	
एक हप्ता भित्र	पोषण स्थितिको लेखाजोखा गर्ने	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय, स्वास्थ्य तथा पोषण क्षेत्रका सदस्यहरु	MUAC Tape, Height Measuring Box, Salter scale	MUAC Tape, Height Measuring Box, Salter scale	
एक देखि दुई हप्ताभित्र, लगातार	कडा/मध्यम शिघ्र कुपोषणको उचित व्यवस्थापन गर्न पोषण क्षेत्रका सदस्यहरूसँग समन्वय गरी सबैलाई र विशेष गरी लक्षित समूहलाई थप खानेकुरा वितरणको कार्यक्रम गर्ने	स्वास्थ्य तथा पोषण क्षेत्रका सदस्यहरु	स्वास्थ्यकर्मी, थप खानेकुराको सामग्रीहरु	स्वास्थ्यकर्मी	थप खानेकुराको सामग्रीहरु
एक देखि दुई हप्ताभित्र, लगातार	स्तनपान र पूरक खाना सम्बन्धी प्रभावकारी परामर्श सेवा प्रदान गर्ने	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय	तालिम प्राप्त स्वास्थ्यकर्मीहरु	स्वास्थ्यकर्मी	स्वास्थ्यकर्मीलाई तालिमको अभाव
दोस्रो हप्तादेखि लगातार	कडा शिघ्र कुपोषणको उचित व्यवस्थापनको लागि पोषण पुनर्स्थापना केन्द्रसँग समन्वय गरी उपचारात्मक खाना वितरण गर्ने	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय, स्वास्थ्य तथा पोषण क्षेत्रका सबै सदस्यहरु	तालिम प्राप्त स्वास्थ्यकर्मीहरु, खाना वितरण केन्द्र, उपचारात्मक खानाको सामग्रीहरु	स्वास्थ्यकर्मी	स्वास्थ्यकर्मीलाई तालिमको अभाव, उपचारात्मक खानाको सामग्रीहरु
दोस्रो हप्तादेखि लगातार	बालबालिका, गर्भवती र सुत्केरी महिलाहरुलाई सूक्ष्म पोषण तत्व वितरण गर्ने	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय, स्वास्थ्य तथा पोषण क्षेत्रका सबै	स्वास्थ्यकर्मीहरु, खाना वितरण केन्द्र, सूक्ष्म पोषणको तत्वहरु	स्वास्थ्यकर्मी	सूक्ष्म पोषणको तत्वहरु

		सदस्यहरु			
दोस्रो हप्तादेखि लगातार	पोषणको लागि व्यवहार परिवर्तनको लागि सूचना प्रवाह गर्ने	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय	संचारका माध्यमहरु	संचारका माध्यमहरु	
दोस्रो हप्ताबाट	अन्य क्षेत्रसँग समन्वय गरी स्वास्थ्य तथा पोषण सम्बन्धि जनचेतना कार्यक्रम सन्चालन गर्ने	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय, स्वास्थ्य क्षेत्रका सदस्यहरु			
	अन्य क्षेत्रसँग समन्वय				
५ दिन भित्र, लगातार	प्रभावित क्षेत्रका अस्थायी स्वास्थ्य शिविरमा शुद्ध खानेपानी, शौचालय, सरसफाईको व्यवस्थापन गर्न खानेपानी तथा सरसफाई क्षेत्रसँग समन्वय गरि उपलब्ध गराउने	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय			
२ दिन भित्र, लगातार	विपद् प्रभावितको उद्धारका लागि सुरक्षा निकायसँग समन्वय गरि स्वास्थ्यकर्मीको परिचालन गर्ने	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय			
आवश्यकता अनुसार	संरक्षण क्षेत्रसँग समन्वय गरि मनोसामाजिक परामर्श सेवा उपलब्ध गराउने	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय			
२ दिन भित्र, लगातार	विपद् प्रभावित क्षेत्रमा गर्भवती/प्रसूती सेवा संचालन	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय	स्वास्थ्यकर्मी		
नियमित	Monitoring/Supervision	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय			

४.४.६ : खानेपानी, सरसफाइ क्षेत्र

यस क्षेत्रमा नेतृत्व प्रदान गर्ने निकाय (Cluster Leads): खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालय

क्षेत्रगत सदस्यहरू (Cluster members) को सूची :

क्र. सं	जिल्लाका क्षेत्रगत साभेदारहरू (Cluster Partners)नाम	सम्पर्क व्यक्ति	टेलिफोन नम्बर र ई-मेल ठेगाना
१	खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालय	कार्यालय प्रमुख	
२	जिल्ला समन्वय समिति	अध्यक्ष	
३	युनिसेफ	प्रतिनिधि	
४	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	सभापति	०४१ ५२०८७०
५	सम्बन्धित स्थानीय तह	प्रतिनिधि	

विपद् सम्बन्धी परिस्थितिविपद्को अनुमानित अवस्था :

- स्वच्छ खानेपानी तथा सरसफाइको असुविधा हुन सक्ने ।
- नदीको कटान, बाढी, भुकम्पका कारणबाट होचो स्थानमा रहेका क्षेत्रका खानेपानीको मुहानहरूमा क्षति हुने, डुवानमा पर्ने, इनार तथा कुवाहरू दुषित हुने, पुरिने ।
- व्यक्तिगत तथा सामुदायिक चर्पीहरू क्षतिग्रस्त हुन सक्ने ।
- वातावरण दुषित हुने गरी शौचालयहरू भरिने, सेफ्टीट्याङ्की फुट्ने, पानीका मुहानहरू दुषित हुने र सरसफाइका सामग्रीहरूको अभाव रहने ।
- सुरक्षित पानीको अभाव तथा दुषित वातावरण ।
- फोहरमैलाको व्यवस्थापन कठिनाई भई माहामारी विपद्को रूपमा फैलिन सक्ने सम्भावना ।

विषयगत उद्देश्य :

- विस्थापित भएर शिविरमा बस्ने मानिसहरूका लागि सुरक्षित खानेपानी र अस्थायी शौचालयको व्यवस्थापन गर्ने ।
- जिल्लामा कार्यरत खानेपानी तथा सरसफाइ संस्थासंग समन्वय र सहकार्य गरी जिल्लाका प्रभावित स्थानीय तहनापार नगरपालिकाहरूमा खानेपानी र सरसफाइको अवस्थालाई व्यवस्थित र प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्ने र सोको रिपोर्टिङ जिल्ला दैवी विपद् तथा उद्धार समितिमा पेश गर्ने ।
- खानेपानी र सरसफाइमा आवश्यक पर्ने सामग्रीहरूको खोज, व्यवस्थापन, भण्डारण र वितरणमा जिल्ला दैवी विपद् समितिको निगरानी र समन्वयमा रही कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रूपमा संचालन गर्ने ।
- अस्थायी रूपमा व्यक्तिगत सरसफाइका सुविधाहरूमा पहुँच वृद्धि गर्ने ।
- विस्थापित मानिसहरू बस्ने शिविरहरूमा सरसफाइ कायम गर्न तिनको सशक्तिकरण कार्य गर्ने ।
- स्थानीय स्तरको पत्रपत्रिका, एफ.एम. रेडियोहरूमा खानेपानी तथा सरसफाइको कारणबाट लाग्ने सक्ने विभिन्न किसिमको माहामारीबाट बच्नेको लागि अपाइने उपायहरूको बारेमा जनताहरूलाई जानकारी गराउने ।
- विपतको समयमा खानेपानी र सरसफाइको अभावबाट हुन सक्ने माहामारी रोगलाई रोकथाम र न्यूनीकरण मा सहयोग गर्ने ।
- जिल्लामा खानेपानी सेवा प्रदायक संस्थालाई विपतको समयमा स्वच्छ खानेपानी सेवा संचालनको लागि सजग र जिम्मेवार बनाउने ।
- क्षतिग्रस्त भएका खानेपानी तथा सरसफाइ सम्बन्धी आयोजना र संरचनाहरूको लगत तयार पारी सम्बन्धित निकायहरूमा जिल्ला दैवी विपद् समितिको सिफारिस सहित पठाउने ।
- विपत हुनु पूर्व पनि विपतमा हुन सक्ने माहामारीलाई रोकथाम गर्न स्थानीय तहनापतथा नगरपालिकाहरूमा खानेपानी तथा सरसफाइ सम्बन्धि सचेतीकरण गर्ने, स्थानीय पत्रपत्रिका, रेडियोहरूमा सन्देश प्रसारण गर्ने
- **खानेपानी तथा सरसफाइका क्षेत्रमा मानवीय सहयोगका न्यूनतम मापदण्ड :**

१. पहाडी जिल्लाहरूमा विपद्पछि पहिलो हप्तासम्म पाइपद्वारा अथवा जिल्ला सदरमुकामको खानेपानी योजनासँग सम्बन्ध कायम गरी खाने पानी भण्डारण गरिने ट्याङ्कीद्वारा र तराईका जिल्लाहरूमा प्रतिदिन प्रतिव्यक्ति न्यूनतम ५ लीटर पानी उपलब्ध गराउने र पहिलो ४ हप्ताभित्र प्रतिव्यक्ति प्रतिदिन उपलब्ध गराइने पानीको परिमाणलाई १५ लीटर पुऱ्याउने ।

२. शिविरमा बस्ने विस्थापित मानिसहरू तथा घर तथा व्यक्तिगत सम्पत्ति नष्ट भएका व्यक्तिहरूका लागि पानी सङ्कलन गर्नका लागि बाल्टीन र पानी शुद्ध गर्नका लागि ३० दिनसम्म खानेपानी शुद्ध गर्ने ट्याब्लेट (tablets) अथवा वाटर गार्ड (water guard) उपलब्ध गराउने

३. शिविरमा बसोबास गर्ने विस्थापित मानिसहरूका लागि उपयुक्त सरसफाइ एवं महिलाहरूका लागि नुहाउने सुविधाका निमित्त अस्थायी चर्पी (हरेक २० व्यक्तिका लागि एक चर्पी र पहिलो हप्ताभित्र हरेक १० व्यक्तिका लागि एक चर्पीका दरले सोलाई बढाउने गरी) को निर्माण गर्ने
४. शिविरमा बसोबास गर्ने प्रभावित मानिसहरूलाई जिल्ला जन स्वास्थ्य तथा खानेपानी कार्यालयका कर्मचारी, साभेदार गैर-सरकारी सङ्गठन, महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयंसेवक एवं रेडक्रसका स्वयंसेवकहरूसँग मिली स्वास्थ्यसम्बन्धी किट (kits) वितरण गर्ने र स्वास्थ्य प्रवर्धनसम्बन्धी गतिविधिहरू (पानी शुद्ध पार्ने उचित तरिका र साबुनद्वारा हात धुने) सञ्चलन गर्ने ।
५. एकरूपताका लागि जिल्ला आकस्मिक योजनालाई राष्ट्रिय आकस्मिक योजनासँग मेल खाने गरी तयार पार्ने ।

क्षेत्रगत अगुवा (खानेपानी तथा सरसफाइ क्लस्टर)

समय अवधि	विपद्को अवस्थामा गरिने आपतकालिन कार्य (विपदेको प्रकृतिमा आधारित)	आपतकालिन अवस्था संवोधन गर्न गरिने पूर्व तयारी कार्य	कार्य सम्बोधन गर्न खाडलको पहिचान	मुख्य जिम्मेवार निकाय	अनुमानित लागत	कैफियत
२४ देखि ४८ घण्टा	<ul style="list-style-type: none"> खानेपानी समितिको बैठक बस्ने क्षतिको आकलन गर्न टोली परिचालन गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> विपद् पश्चात बैठक बस्ने समय र स्थान पहिचान गर्ने र सदस्यहरूको सम्पर्क सूची व्यवस्थित गर्ने क्षति आकलन टोली को निर्माण गर्ने र टोलीको कार्य सूची निर्माण गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> सीमित जनशक्तिबाट कार्यसंचालन गर्नुपर्ने थप जनशक्तिको परिचालन गर्नुपर्ने 	खानेपानी तथा सरसफाइ सव-डिभिजन कार्यालय र Wash Cluster	२५०००१-	
४८ देखि ७२ घण्टा	<ul style="list-style-type: none"> द्रुत सर्वेक्षणको आधारमा प्रभावितहरूको आवश्यकता पहिचान गर्ने । पानी शुद्धिकरण गर्ने औषधी वितरण गर्न सकिने 	पानी शुद्धिकरण गर्ने सामग्रीहरूको व्यवस्थापन जस्तै :- पियूस, एक्वाटयाव्स वाटरगार्ड	हाइजिन किट १००० वटा	खानेपानी कार्यालय, वेस धनुषा, युनिसेफ, गै.स.स महासंघ	१,५०,०००१-	
७२ घण्टा	<ul style="list-style-type: none"> आश्रय स्थलहरूमा अस्थायी चर्पी र 	चर्पी निर्माणका लागी आवश्यक	सीमित	खानेपानी तथा	२,५०,०००१-	

देखि ७ दिन सम्म	<ul style="list-style-type: none"> खानेपानीको धारा निर्माण गर्ने, खानेपानी तथा सरसफाई सम्बन्धी सन्देशहरु स्थानीय पत्रपत्रिकाहरुमा प्रसारण गर्ने 	सामाग्रीहरु गोदाममा व्यवस्थित गर्ने, सचेतना सामाग्रीहरु तयारी अवस्थामा राख्ने	जनशक्तिबाट कार्यसंचालन गर्नुपर्ने	सरसफाई सव-डिभिजन कार्यालय र Wash Cluster		
७ दिन देखि २ साता सम्म	आश्रय स्थलहरुमा चर्पी र खानेपानीको धारा निर्माण गर्ने ।	खानेपानी र चर्पी निर्माणका लागी आवश्यक सामाग्रीहरु उचित स्थानमा गोदाम गर्ने ।	५० थान ट्युबवेल र १०० थान चर्पीको प्यान, पाइप	खानेपानी तथा सरसफाई सव-डिभिजन कार्यालय र Wash Cluster	१,२५,०००।- १,००,०००।-	
२ हप्ता देखि १ महिना सम्म	<ul style="list-style-type: none"> वितरण गरिएको सामाग्रीहरु तथा सरसफाई को अवस्था बारे अनुगमन गर्ने, अपुग भएको सामाग्रीको उपलब्धता गर्ने र वितरण गर्ने क्षतिग्रस्त खानेपानी तथा सरसफाई आयोजनाहरुको स्थलगत अध्ययन गरी तालुक कार्यालयमा लगत जिल्ला देवी विपद् समितिको सिफारिस सहित पेश गर्ने । 	<p>अनुगमन टोली गठन गर्ने र अनुगमन प्रक्रिया बारे प्रष्ट पार्ने</p> <p>सामाग्रीहरु उपलब्ध गराउने निकाय एवं संगठनहरुको अग्रिम पहिचान गर्ने बाढीबाट हुनसक्ने खानेपानी अयोजनाहरुको क्षतिलाई न्यून गर्न ग्याविन स्ट्रक्चर, हुकिड, केबुलकसिड, वृक्षारोपण, खानेपानी सुरक्षा समितिलाई चुस्तदुस्त पार्ने ।</p> <p>खानेपानी आयोजना सम्बन्धी उपभोक्ता समितिलाई तालिमको व्यवस्था गर्ने ।</p>	<p>Wash Cluster को नियमित बैठक गर्नुपर्ने</p> <p>जनशक्तिलाई तालिमको व्यवस्था गर्नुपर्ने</p>	<ul style="list-style-type: none"> खानेपानी तथा सरसफाई सव-डिभिजन कार्यालय विभिन्न खानेपानी सरसफाई समिति खानेपानी सरसफाई सुरक्षा योजना समिति 	३,००,०००।-	

थप पूर्वतयारी कार्ययोजना

क्र.सं.	गतिविधि	जिम्मेवारी	सहयोगी	समय
१	<p>वास क्षेत्रमा काम गर्ने निकाय तथा संस्थाको पहिचान गरी सदस्य निकाय वा संस्था र तिनका प्रतिनिधिको पुनरावलोकन गर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ क्षेत्रमा रहन इच्छुक संस्थाहरूको विवरण सङ्कलन गरी सूचीकरण गर्ने । <ul style="list-style-type: none"> ■ मस्यौदा कार्यविवरण तयार गर्ने । ■ यस क्षेत्रमा काम गर्ने गैसस, निर्माण व्यवसायी र निर्माण सामग्री बिक्रेताबाट इच्छा पत्र माग गर्ने 	<p>क्षेत्र प्रमुख खानेपानी सरसफाई कार्यालय</p> <p>तथा डिभिजन</p>	<p>महिला तथा बालबालिका शाखा जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय जिल्ला प्राविधिक कार्यालय रेडक्रस गैसस महासंघ</p>	<p>जेठको हप्ता दोस्रो</p>
२	<p>समुदाय स्थानान्तरण भएको वा शिविरमा तथा प्रभावित स्थानीय तहमा स्वास्थ्य प्रवर्द्धनसँग सम्बन्धित संरचना निर्माण र खानेपानी सरसफाइको अवस्था अध्ययन गर्ने</p>	<p>खानेपानी सरसफाई कार्यालय</p> <p>तथा डिभिजन</p>	<p>महिला तथा बालबालिका शाखाहरु जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय जिल्ला पूर्वधार विकाश कार्यालय रेडक्रस गैसस महासंघ</p>	<p>आवश्यकताअनुसा र</p>

३	विभिन्न संस्थाहरूसँग भएको सरसफाइ सामग्रीहरूको मौज्जात विवरण सङ्कलन गर्ने	रेडक्रस	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय महिला तथा बालबालिका शाखाहरु जिल्ला पूर्वधार विकाश कार्यालय	जेठ मसान्तसम्म
४	मीराको तालिममा सहभागी हुन सदस्य तोक्ने	महिला तथा बालबालिका कार्यालय	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय जिल्ला पूर्वधार विकाश कार्यालय	जिविव्यसले तोकेअनुसार
५	पानी शुद्धीकरण र हाइजीन कीट, साबुन पानीले हात धुने सम्बन्धी सरसफाइ अभियान । घरदैलो कार्यक्रम महिला स्वास्थ्य कार्यकर्ता परिचालन गरिनेछ ।	खानेपानी सरसफाई कार्यालय	महिला तथा बालबालिका शाखाहरु जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय	जेठ मसान्तभित्र
६	क्षेत्रगत पुनरावलोकन बैठक आयोजना गरी सरसफाइ सम्बन्धी अनुशिक्षण सञ्चालन गर्ने	रेडक्रस	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय महिला तथा बालबालिका शाखाहरु जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय	जेठ मसान्त
७	जनचेतना अभिवृद्धिका लागि विभिन्न सङ्घ संस्थासँग भएका सूचना तथा संचारका सामानहरू सङ्कलन,	रेडक्रस	महिला तथा बालबालिका शाखाहरु	रेडियोबाट जेठ २० गतेदेखि भदौसम्म

	पुनरावलोकन र परिमार्जन गरी प्रकाशन गरी वितरण गर्ने र मौज्जात राख्ने			
८	खानेपानी तथा सरसफाइ संरचनाहरूको (चर्पी, स्नान घर आदि) र तालिमका नमूनाहरू स्तरीकरण गरी लागत निकाल्ने र क्षेत्रको बैठकबाट अनुमोदन गराई प्राविधिकहरूलाई अभिमुखीकरण गर्ने ।	खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालय	जिल्ला पूर्वधार विकाश कार्यालय	जेठ मसान्त
९	अन्तर्राष्ट्रिय तथा राष्ट्रिय स्तरका वास क्षेत्रबाट तयार भएका अनुगमन सूचकहरू, फारमहरू स्थानीय स्तरमा सुहाउने बनाई सदस्यहरूबीच अभिमुखीकरण गर्ने	युनिसेफ		वैशाख मसान्त
१०	खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वास्थ्य प्रवर्द्धनसम्बन्धी तालिम प्राप्त व्यक्तिको सूची तयार गर्ने	खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालय	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय	जेठ मसान्त
११	आपत्कालीन स्वास्थ्य प्रवर्द्धनसम्बन्धी स्वास्थ्य क्षेत्रमा कार्यरत स्वास्थ्यकर्मीलाई तालिम दिने	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय		चैत मसान्तभित्र
१२	जिल्ला तथा गाउँमा स्थापित नाट्य समूहहरूलाई आपत्कालीन स्वास्थ्य प्रवर्द्धनसम्बन्धी प्रशिक्षण दिने	महिला तथा बालबालिका कार्यालय		चैत मसान्तसम्म
१३	विद्यालयमा स्थापित बालसमूहहरूबीच सरसफाइ क्रियाकलापहरू सञ्चालन गर्ने ।	स्थानीय तह		चैत्र मसान्तसम्म

४.४.७ विषयगत क्षेत्र: संरक्षण

अगुवाइ गर्ने जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति

क्षेत्रगत सदस्यहरू (Cluster members)को सूची :

क्र. सं	जिल्लाका क्षेत्रगत साभेदार (Cluster Partners)को नाम	सम्पर्क व्यक्ति	टेलिफोन नम्बर र ई-मेल ठेगाना
१	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	प्र.जि.अ	
२	महिला तथा बालबालिका शाखा (स्थानीय तह)	शाखा प्रमुख	
३	नेपाली सेना	गणपति	
४	नेपाल प्रहरी	प्रहरी उपरीषक	
५	नेपाल सशस्त्र प्रहरी बल	प्रहरी उपरीक्षक	
६	युनिसेफ	प्रतिनिधि	
७	सेभ द चिल्ड्रेन	प्रतिनिधि	
८	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	प्रतिनिधि	
९	नेपाल पत्रकार महासंघ	प्रतिनिधि	

विपद्सम्बन्धी परिस्थिति : विपद्को सम्भावित मानवीय असर (संरक्षण/बाल संरक्षण) :

- जनको क्षति, अनाथहरूको सङ्ख्यामा वृद्धि
- मानिस तथा पाल्तू जनावरहरूको आन्तरिक विस्थापन
- घाइते बाल-बालिका
- Improvised Explosive Device (IED) र Unexploded Ordinance (UXO) को बसाइँ सराइ
- विद्यालय बन्द, शैक्षिक अवसरहरूमा अवरोध
- बढ्दो दुरुपयोग र शोषण
- विछोडिएका तथा एकल बाल-बालिका
- सम्भावित मानसिक आघात (trauma) तथा मनोवैज्ञानिक विपत्ति
- लिङ्गमा आधारित हिंसा (Gender-based violence - GBV)को बढ्दो जोखिम
- सामना गर्ने संयन्त्र (coping mechanism) मा अवरोध
- भेदभाव
- शान्ति सुरक्षाको अभाव तथा सामान्य असुरक्षाको वातावरण
- केही समुदाय अथवा समूहहरूका लागि मानवीय सहयोगमा पहुँच नहुनु अथवा पहुँच अपर्याप्त हुनु

समष्टिगत उद्देश्य :

बाल-बालिकालगायत जोखिममा रहेका समूहहरूले आपत्कालीन परिस्थितिको कारणबाट उत्पन्न हिंसा, शोषण, दुर्व्यवहार तथा हेलाबाट संरक्षण प्राप्त गर्दछन् ।

विशिष्ट उद्देश्य :

१. नेपालका प्राकृतिक विपद् तथा अन्य आपत्कालीन परिस्थितिहरूमा उपलब्ध गराइने सहयोग कार्यक्रमहरूमा जोखिममा रहेका समूहहरूका लागि मानव अधिकारसम्बन्धी कानून, अन्तर्राष्ट्रिय मानवीय कानून तथा राष्ट्रिय कानूनले प्रत्याभूत गरेका (guaranteed) मौलिक अधिकारहरूको संरक्षण गर्दछन् भन्ने कुरा सुनिश्चित गर्ने
२. जोखिममा रहेका समूहहरूको संरक्षण सुनिश्चित गरी आपत्कालीन सहयोगको न्यायोचित वितरणमा सहयोग उपलब्ध गराउने
३. आपत्कालीन परिस्थितिबाट उत्पन्न हिंसा, शोषण, दुर्व्यवहार तथा हेलाका जोखिमहरूलाई सम्बोधन गरी विपद्बाट प्रभावित मानिसहरूको संरक्षण गर्ने र त्यस्ता दुर्व्यवहारबाट प्रभावित भई जीवित व्यक्तिहरूका लागि सेवासम्बन्धी प्रावधानहरूमा सहयोग उपलब्ध गराउने
४. बाल-मैत्री ठाउँ तथा मनो-सामाजिक परामर्शसम्बन्धी सहयोगको स्थापना गरी सुरक्षित वातावरणमा बाल-बालिका तथा महिला समाउँदछन् भन्ने कुरा सुनिश्चित गर्ने
५. बिछोड भएका बाल-बालिका, खास गरी पाँच वर्षको उमेरभन्दा मुनिका केटाकेटी तथा किशोरीहरूले पहिचान, दर्ता तथा स्वास्थ्यसम्बन्धी जाँचका बारेमा सहयोग र त्यस्तो सहयोगपछि उपयुक्त सेवा तथा संरक्षणका सुविधासहित परिवारको खोजी गर्ने कार्यमा सहयोग प्राप्त गर्दछन् भन्ने कुरा सुनिश्चित गर्ने
६. यौन दुर्व्यवहार तथा हिंसाका विरुद्ध तिनको अनुगमन, प्रतिवेदन तथा पैरवी (advocacy) गर्ने प्रणालीको स्थापना गरी बाल-बालिका तथा महिलाहरूको यौन दुर्व्यवहार तथा शोषणको रोकथाम गर्ने ।

---

^१ जोखिममा रहेका समूह भनेका त्यस्ता मानिसहरू हुन् जुन विविध प्रकारका आपत्कालीन परिस्थितिहरूमा विभिन्न समस्याको बढ्दो जोखिममा रहेका देखिन्छन् । यस्ता समूहअन्तर्गत महिला, बाल-बालिका, वृद्ध-वृद्धा, तीव्र सामाजिक तिरस्कारको अनुभव गर्ने व्यक्ति (दलित), थुनामा राखिएका व्यक्ति, थुना, अपहरण अथवा हिंसाको निसाना बनाइने जोखिममा रहेका युवा-युवती, एकदमै गरिब मानिस, शरणार्थी, आन्तरिक रूपमा विस्थापित व्यक्ति, असाधारण परिस्थितिका आप्रवासी, पहिलेदेखि नै कडा शारीरिक, स्नायुविक (neurological) अथवा मानसिक अपाङ्गता अथवा असन्तुलन

भएका मानिसका साथै दीर्घकालीन रोगबाट पीडित व्यक्ति पर्दछन् (IASC Guidelines on Mental Health and Psychosocial Support in Emergency Settings)

संरक्षणमा मानवीय सहयोगको न्यूनतम मापदण्ड :

- प्रभावित जनसमुदायको अधिकारको कुनै पनि उल्लङ्घन, दुर्व्यवहार तथा शोषण अथवा भेदभावको अनुगमन गर्ने र प्रतिवेदन पेस गर्ने संयन्त्रको स्थापना गर्ने अथवा स्थापित संयन्त्रलाई प्रयोगमा ल्याउने ।
- विभिन्न समुदायका सदस्यहरूबाट, विशेषतः अति गरिब तथा पछाडी पारिएका समुहबाट मानवीय सहयोग तथा आधारभूत सेवा सुबिधामा समान पहुँच सहयोग पाए नपाएको अनुगमन गर्ने
- साभेदारहरूका बीचमा अभिलेख राख्ने तथा दर्ता गर्ने प्रणालीमा एकरूपता सुनिश्चित गर्ने
- बाल-मैत्री ठाउँलगायत बाल-बालिका तथा महिलाहरूका लागि सुरक्षित वातावरणको सिर्जना गर्ने
- शिक्षा तथा संरक्षणसम्बन्धी सहयोग कार्यक्रममा मनो-सामाजिक सहयोगलाई एकीकरण गर्ने
- हेरचाह गर्ने व्यक्तिहरूबाट बाल-बालिकाहरू विछोडिने कार्यको रोकथाममा सहयोग गर्ने
- विछोडिएका तथा परिवार साथ नभएका बाल-बालिकाहरू, खास गरी पाँच वर्षको उमेरभन्दा मुनिका बाल-बालिका तथा किशोरीहरूको पहिचान, दर्ता तथा स्वास्थ्य जाँचको सहजीकरण गर्ने र खोजी तथा पुनर्मिलनमा संलग्न साभेदारहरूलाई सहयोग उपलब्ध गराउने
- परिवारबाट विछोडिएका तथा साथ नभएका बाल-बालिकाहरू र अन्य जोखिममा परेका समूह जस्तै: परिवार नभएका, वृद्ध, अपाङ्ग तथा दीर्घ रोगबाट पीडित समूहका मानिसहरूलाई हेरचाह तथा संरक्षण प्रदान गर्ने (वास तथा अन्य सेवाको व्यवस्था)
- मानवीय सहयोग तथा स्थायी समाधानका बारेमा आन्तरिक रूपमा विस्थापित मानिसहरूलाई नियमित रूपमा सूचनाको प्रवाह भइरहेको छ भन्ने कुरा सुनिश्चित गर्ने
- फिर्ता हुने कार्यक्रम तथा स्थायी समाधानको तर्जुमा गर्ने कार्यमा आन्तरिक रूपमा विस्थापित व्यक्तिहरूलाई संलग्न बनाउन प्रयास गर्ने
- शिविर तथा पुनर्वासका क्षेत्रहरूमा पर्याप्त सुरक्षाका लागि पैरवी (advocacy) गर्ने

साभेदारहरुको क्षमता र सहयोगको आकलन तथा योजना

क्र.सं.	आवश्यक सामग्री	आवश्यक संख्या	सहयोगी संस्था संग रहेको	नपुग	अनुमानित रकम	कैफियत
१	सुत्केरी तथा स्याहार केन्द्र स्थापना	५०				
२	सुत्केरी सामग्री वितरण	२,००० जना				
३	मनोपरामर्श सेवा	५०				
४	निगरानी समूह निर्माण	५०				
५	गर्भवती महिला स्याहार सुसार सेवा	५०				

विपद्को अवस्थामा आधारित आपतकालीन प्रतिकार्य योजना

विपद्को घटना पश्चातको अवधि	विपद्को अवस्थामा गरीने आपतकालीन कार्य (विपद्को प्रकृतिमा आधारित)	आपतकालीन अवस्था संवोधन गर्न गरीने पूर्वतयारी कार्य	पूर्वतयारी कार्य संवोधन गर्न खाडलको पहिचान	मुख्य जिम्मेवार निकाय	पूर्वतयारी कार्यका लागि अनुमानित लागत
० देखि १ घण्टा भित्र	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय स्तरमा रहेका सम्पर्क निकाय/संयन्त्र/ व्यक्तिहरुद्वारा सम्बन्धित सबै मुख्य निकायहरुमा सूचना दिने 	<ul style="list-style-type: none"> विपद् वा जोखिमको सूचना दिन सकिने व्यक्तिको नाम, थर र सम्पर्क नं. फलेक्स ब्यानर बनाई सबैको नजर पर्ने सार्वजनिक स्थलहरुमा टाँसगरी जो सुकैले सूचना दिन सक्ने व्यवस्था मिलाउने जिल्ला स्तरका सरोकारवाला हरुलाई स्थानीय स्तरका सम्पर्क व्यक्तिहरुको र स्थानीय स्तरका सम्पर्क व्यक्तिहरुलाई जिल्ला स्तरका सम्पर्क व्यक्तिहरुलाई सम्पर्क गर्न सहज हुनेगरी सम्पर्क नं. हरु उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाउने 	स्थानीय स्तरका सम्पर्क व्यक्तिहरुलाई अभिमूखीकरण र हातेपर्चा छपाइ निर्माणकोलागि श्रोतको कमी	जि.प्र.का	<ul style="list-style-type: none"> अभिमूखीकरण कार्यक्रम रु. १७५०००१- हातेपर्चा छपाईमा रु ४००००१- (स्रोतको खोजी गर्नु पर्ने)

<p>१ घण्टा देखि ७ घण्टा भित्र</p>	<ul style="list-style-type: none"> सुरक्षित आश्रय स्थलको सुनिश्चितामा सहयोग सूचना संकलक, अनुगमनकर्ता र निगरानीकर्ताको उपस्थिति र कार्यारम्भ 	<p>जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिबाट पहिचान गरिएका सुरक्षित मार्ग, स्थान, आश्रय स्थल र योजनाको जानकारी</p>	<p>कार्यालयको सवारी साधन मोटर नभएको हुँदा समयमा सम्बन्धित स्थानमा पुगी सेवा दिन कठिन र अनुगमनकर्ताहरूलाई आधारभूत खर्च उपलब्ध नहुँदा खटिन कठिन</p>	<p>जि.प्र.का</p>	<p>—</p>
<p>७ घण्टा देखि २४ घण्टा भित्र</p>	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय महिला सहकारी संस्थाहरू, गाउँ बाल संरक्षण समितिहरू, निगरानी समूहहरू र बाल क्लबहरू परिचालनगरी सङ्गठनसहित समूहहरू (सुत्केरी, गर्भवती र अन्य महिला, परिवारबाट बिछोड भएका तथा अन्य बालबालिका, बृद्धबृद्धा, अपाङ्गता भएका विपद् प्रभावित व्यक्ति तथा अवस्थाको पहिचानगरी सम्बन्धित सबै सम्पर्क निकायहरूमा आवश्यक सहयोगकोलागि सिफारिस गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय स्तरमा सहयोगकोलागि परिचालन हुने सबै निकाय एवं संयन्त्रहरूमा द्रुत सर्वेक्षण फाराम तयारगरी विपद् पहिला नै उपलब्ध गराई राख्ने। संभाव्य प्रभावित स्थानहरूमा स्थानीय स्तरमा पहिचान गरिएका संरक्षणको भूमिका निर्वाह गर्ने महिला संस्था, गाउँ बाल संरक्षण समितिहरू, निगरानी समूह, सरोकारवाला निकायहरूलाई तयारी अवस्थामा राख्ने महिला समूहहरूलाई विपद् सम्बन्धी अभिमुखिकरण गर्ने 	<p>बजेट तथा जनशक्तिको कमी</p> <ul style="list-style-type: none"> बालबालिका बृद्धबृद्धा र अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूकोलागि उपयुक्त आश्रय स्थल/ व्यवस्थापनमा ध्यान जाने नगरेको 	<p>नेपाल रेडक्रस सोसाइटी / जि.प्र.का</p>	<p>६००००। (अभिमूखीकरण) (स्रोतको खोजी गर्नु पर्ने)</p>

२४ देखि ४८ घण्टा भित्र	<ul style="list-style-type: none"> मानवीय सहयोगको अनुगमन र सुधार गर्न आवश्यक विषयमा सुझाव संकलनको लागि टोली परिचालन गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय स्तरमै विभिन्न उपसमितिहरु निर्माणगरी पूर्व तयारी अवस्थामा राख्ने । 	यातायात तथा सञ्चार खर्चको अभाव	जि.प्र.कय	१००००० (स्रोतको खोजी गर्नु पर्ने)
------------------------	--	--	--------------------------------	-----------	---------------------------------------

	<ul style="list-style-type: none"> ■ महिला, बालबालिका, फरक क्षमता भएका व्यक्तिहरु र जेष्ठ नागरिकहरुका विशिष्ट र अत्यावश्यक आवश्यकता संबोधन भए/नभएको अनुगमनगरी आवश्यक सल्लाह, सुझाव र वितरण कार्यमा सहयोगकोलागि सम्बन्धित अन्य कलष्टरहरुसँग समन्वयगरी अत्यावश्यक वस्तु एवं सेवा उपलब्धताको व्यवस्था मिलाउने । (जस्तै : शिशु, सुत्केरी आमा, गर्भवती,महिनावारी हुने महिला, नियमित औषधि सेवन गर्नुपर्ने अवस्थाका जे.ना.हरुलाई आवश्यक राहत सामग्री प्याकेजमा वितरण) ■ लक्षित वर्गको सुरक्षा र संरक्षण ■ मा सकेसम्म जोखिम ननिम्त्याउनेगरी व्यवस्थापन गर्न सुझाव र समन्वयकारी भूमिकाकोलागि व्यक्ति परिचालन गर्ने । ■ महिला र बालिका माथि हुन सक्ने संभाव्य हिंसा, दुर्व्यवहारबाट संरक्षणकोलागि निगरानी गर्न नियमित रुपमा टोली वा व्यक्ति परिचालन गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> ■ सरोकारवाला निकायहरु बिच कार्यक्षेत्र र जिम्मेवारी बाँडफाड ■ मनोसामाजिक परामर्शकर्ताहरुको नक्शाङ्कन ■ मनोसामाजिक परामर्शकर्ता उत्पादन एवंम पुर्नताजगी ■ आकस्मिक सहयोगकोष स्थापना गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> ■ यातायात,खाना,आवास आदि व्यवस्थाको लागि श्रोतको कमी ■ प्रतिस्था सामग्री (Dignity kits) न्यानो कपडा ,बेबीकिट, सुत्केरीलाई चप्पल,हाईजिन किट, टर्च,ल्याक्टोजिन, भुल आदि ■ खोप ■ स्वच्छ खानेपानी ■ यातायात, दुवानी खर्च र भैपरी आउने खर्च नहुदा समयमा प्रभावित स्थानमा पुग्न कठिन 	<p>जि.प्र.का.र कलष्टर सदस्यहरु</p> <p>जिल्ला जनस्वास्थ्य कायलिय जिल्ला अस्पताल</p> <p>जि.खा.पा. का./वास कलष्टर</p>	<p>३०००००</p> <p>(स्रोतको खोजी गर्नु पर्ने)</p>
--	--	--	--	--	--

४८ घण्टा देखि ७२ घण्टा भित्र	<ul style="list-style-type: none"> ■ हिंसा दुर्ब्यवहारबाट संरक्षणकोलागि नियमित रुपमा टोली वा ब्यक्ति परिचालन गर्ने । ■ मनोसामाजिक परामर्शकर्ताहरु परिचालन गर्ने ■ हिंसामा परेका महिलाहरुलाई अल्पकालिन आश्रय र आवश्यकता अनुसार कानूनी सहायता प्रदान गर्ने । 	बिपदको समयमा अप्रत्याशित सेवा दिनुपर्ने भएको हुँदा आवश्यक, श्रोतसाधन र जनशक्तिको तयारी गरिराख्ने ।	श्रोतसाधनको कमी	”	करिब १५०००० (स्रोतको खोजी गर्नु पर्ने)
७२ घण्टा देखि ७ दिन भित्र	<p>गर्भवती, सुत्केरी, विरामी/अशक्त वृद्धवृद्धा र अपांगता भएका ब्यक्तिहरु, अनाथ, असहायहरुलाई सहायताकोलागि आवश्यक समन्वयकारी भूमिका निर्वाह गर्न नियमित रुपमा स्वमंसेवक परिचालनको ब्यबस्था मिलाउने ।</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ अपांगता सहायक सामाग्री उपलब्ध गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> ■ प्रभावितहरु सेल्टरमा बस्नुपर्ने अवधिभर दैनिक आलोपालोगरी खटिने स्वमंसेवकको ब्यबस्था ■ अनुमानित सम्भावित संख्यामा अपांगता सम्बन्धि सहायक सामाग्रीहरु खरिद वा प्राप्तगरी स्टोरगरी राख्ने 	सहायक सामाग्री खरिदकोलागि रकमको अभाव	जि.प्र.का	करिब २ लाख पचासहजार करिब ५० हजार (स्रोतको खोजी गर्नु पर्ने)
७ दिन देखि २ साता भित्र	<ul style="list-style-type: none"> ■ प्रभावित बालबालिका तथा महिलाहरुलाई मनोसामाजिक सेवामा निरन्तरता ■ हिंसा दुर्ब्यवहारबाट संरक्षणकोलागि नियमित रुपमा टोली परिचालन गर्ने । 	”	”		३००००० (स्रोतको खोजी गर्नु पर्ने)

२ साता देखि १ महिना भित्र	<ul style="list-style-type: none"> ■ बालमैत्री सुरक्षित स्थल निर्माण र उपयोग ■ कानूनी तथा मनोसामाजिक सेवामा निरन्तरताका साथै विशेष प्रकृतिका मुद्दाहरुलाई जिल्ला सेवा केन्द्र तथा सम्बन्धित निकायहरुमा रिफर ■ अस्थाई आवासमा सम्भावित हिंसा विरुद्ध सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ■ घरमुली गुमाएका महिलाहरुलाई जीविकोपार्जनका लागि नयाँ विकल्पहरु उपलब्ध गराउने ■ विपद्बाट प्रभावितहरुको अभिलेख राख्ने ■ नियमित बैठकहरु र समिक्षा ■ अनुगमन तथा प्रतिवेदन 	<ul style="list-style-type: none"> ■ सहयोगी सरोकारवालाको पहिचान र समन्वय <ul style="list-style-type: none"> ● सचेतनाकोलागि आवश्यक कन्टेन र सहजकर्ता र कार्यक्षेत्र निर्धारण 	विशेष आयमुलक क्रियाकलापमा स्थाई सदस्य बाहेककालाई कार्यक्रम नराखिने र प्रभाव क्षेत्र भन्दापनि आफ्नो क्षेत्रलाई प्राथमिकता दिने र समन्वयको कमी	तथा जि.प्र.का.र कारवा सबै निकायहरु	३०००००(स्रोतको खोजी गर्नु पर्ने)
---------------------------	---	--	--	------------------------------------	-----------------------------------

४.४.८ शिक्षा क्षेत्र

यस क्षेत्रमा नेतृत्व प्रदान गर्ने निकाय (Cluster Leads): जिल्ला शिक्षा समन्वय कार्यालय, धनुषा

क्षेत्रगत सदस्यहरू (Cluster members)को सूची :

क्र.सं	जिल्लाका क्षेत्रगत साभेदारहरूको नाम	सम्पर्क व्यक्ति	टेलिफोन नम्बर
१	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	सभापति	०४१-५२०३७४
२	जिल्ला समन्वय समिति	अध्यक्ष	०४१-५२०१२६
३	शिक्षा समन्वय इकाइ	शि.शा. प्रमुख	
४	युनिसेफ	प्रतिनिधि	
५	सेभ द चिल्ड्रेन	प्रतिनिधि	
६	विश्व शिक्षा	प्रतिनिधि	
७	शिक्षक युनियन	प्रतिनिधि	
८	आर.एन.आर.	प्रतिनिधि	
९	गैर सरकारी संस्था महासंघ	प्रतिनिधि	

विपद् सम्बन्धी परिस्थिति : विपद्का सम्भावित मानवीय असर (शिक्षा) :

- विद्यालय भवनहरू र शिक्षण/सिकाइका सामग्रीहरूको नष्ट ।
- शिक्षक/विद्यार्थीहरू हताहत /जनको क्षति ।
- विद्यालयहरूसम्म पहुँच नहुनु ।
- विद्यालयमा क्षति हुनाले शिक्षामा अवरोध ।
- आन्तरिक रूपमा विस्थापितहरूका लागि प्रभावित नभएका विद्यालयहरू आवासको रूपमा परिणत हुन्छन् । आतिथ्य प्रदान गर्ने विद्यालय (host schools) को पढाइमा अवरोध ।
- केटाकेटी तथा शिक्षकहरूमा विपद्को मनोवैज्ञानिक असरले गुणस्तरीय सिकाइ एवं सिकने प्रक्रिया माथि प्रभाव पार्छ ।

समष्टिगत उद्देश्य :

- विकास गर्न, संरक्षण प्राप्त गर्न र सामान्य अवस्था एवं स्थायित्वमा फर्काउने कार्यको सहजीकरण गर्नका निमित्त विद्यालय जाने उमेरका तथा प्रभावित सम्पूर्ण केटाकेटीहरूको गुणस्तरीय शिक्षामा निरन्तर तथा तत्काल पहुँच सुनिश्चित गर्ने ।
- सुरक्षित सिकने वातावरण उपलब्ध गराएर विपद् बाट परेको मनोवैज्ञानिक असरको सामना गर्ने कार्यमा केटाकेटीहरू र शिक्षकहरूलाई मद्दत गर्न योगदान पुऱ्याउने ।

विशिष्ट उद्देश्य :

- प्राकृतिक विपद्बाट प्रभावित विद्यालय जाने उमेरका केटाकेटी तथा शिक्षकहरूलाई गुणस्तरीय शिक्षाको निरन्तरता सुनिश्चित गर्नका लागि र उनीहरूलाई सुरक्षित रूपमा सिकाउने एवं सिकने वातावरण उपलब्ध गराउन नेपाल सरकार तथा स्थानीय सरोकारवालाहरूलाई सहयोग उपलब्ध गराउने ।
- प्रभावकारी आपत्कालीन पूर्वतयारी तथा सहयोगलाई सहजीकरण गर्नका निमित्त क्षेत्रगत समूहका सदस्यहरू (Cluster members) का बीचमा प्रभावकारी समन्वय, अनुगमन तथा सूचनाको आदान- प्रदान सुनिश्चित गर्ने ।
- आपत्कालीन परिस्थितिमा पहिलो सहयोग उपलब्ध गराउने व्यक्तिका रूपमा सरोकारवालाहरूको क्षमता बढाउने ।

- द्रुत तथा चालू (rapid and on-going) शिक्षाका लागि लेखाजोखा सञ्चालन गरिन्छ, भन्ने कुरा सुनिश्चित गर्ने र आपत्कालीन परिस्थितिमा रहेका केटाकेटीहरूको शिक्षाका निमित्त युनिसेफका प्रमुख प्रतिवद्धताहरू (UNICEF's Core Commitments to Children in Emergencies for Education) तथा INEEका न्यूनतम मापदण्डबाट निर्देशित भएर उपयुक्त सहयोग कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
- आपत्कालीन परिस्थितिमा सहयोग उपलब्ध गराउनका लागि रणनीतिक साभेदारी तथा अन्य साभेदार/क्षेत्रहरू (Clusters) सँग सम्बन्धको स्थापना तथा त्यसलाई सुदृढ पार्ने ।

वर्तमान अवस्था

- विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी क्रियाकलापहरू विद्यालय स्तरमा न्यून मात्रामा हुनु ।
- विद्यार्थी तथा शिक्षकहरूलाई विपद्को समयमा वढी भन्दा वढी परिचालन गर्न नसक्नु ।
- विद्यालयका भवनहरू विपद्को दृष्टीकोणबाट जोखीम रहित नहुनु ।
- परेको बेलामा तुरुन्त विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यमा परिचालन हुने दक्ष जनशक्तिको अभाव ।
- जिल्लामा शिक्षा योजना भित्र विपद् व्यवस्थापनलाई प्राथमिकता नदिनु ।

प्रभावकारी अणुक्रिया (Effective Responce) को लागि गर्नु पर्ने पूर्वतयारी

- प्रत्येक विद्यालयहरूमा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी सवालहरूलाई विद्यालयको SIP मा सम्वोधन गर्नु पर्ने ।
- विद्यालय स्तरमा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी दक्ष जनशक्तिहरू तयार गर्नु पर्ने ।
- भवन निर्माण सम्बन्धी आचार संहिता (Bulding Code) लाई पूर्ण रुपमा परिचालन गर्नु पर्ने ।
- प्रत्येक विद्यालयहरूमा विपद् व्यवस्थापन औजार (Disaster Kit) र प्राथमिक उपचार वाकस (First Aid Kit) को व्यवस्था गर्नु पर्ने ।
- विद्यालयहरूमा आकस्मिक विपद् जोखीम न्यूनीकरण (Disaster Risk Reducation) कार्यक्रमहरू संचालन गर्नु पर्ने ।

साभेदारहरुको क्षमता र सहयोगको आकलन तथा योजना

क्र.सं.	आवश्यक सामग्री	आवश्यक संख्या	सहयोग जिम्मेवारी		अनुमानित रकम	मुख्य जिम्मेवारी
			सामग्री	मानवीय		
१	शैक्षिक सामग्री	१००००	<ul style="list-style-type: none"> ● शिक्षा समन्वय इकाइ, धनुषा ● विश्व शिक्षा 	Cluster Member		DEO. UNICEF, Save the Children
२	बैकल्पिक विद्यालय संचालन	२००	<ul style="list-style-type: none"> ● शिक्षा समन्वय इकाइ ● रेडक्रस ● आर.एन.आर. ● जि.स.स 	Cluster Member		DEO. UNICEF, Save the Children
३	विद्यालयको शैक्षिक सामग्री	५०	<ul style="list-style-type: none"> ● शिक्षा समन्वय इकाइ ● विश्व शिक्षा 	Cluster Member		DEO. UNICEF, Save the Children
४	विद्यालय भवन मर्मत सम्भार	५०	<ul style="list-style-type: none"> ● शिक्षा समन्वय इकाइ ● आर.एन.आर. ● जि.स.स ● विश्व शिक्षा 	Cluster Member		DEO. UNICEF, Save the Children

५	वाल विकास केन्द्रको मर्मत सम्भार	२००	<ul style="list-style-type: none"> ● शिक्षा समन्वय इकाइ, ● आर.एन.आर. ● जि.स.स ● विश्व शिक्षा 	Cluster Member		DEO. UNICEF, Save the Children
६	शैक्षिक सहयोग वाल विकास केन्द्र	२००	<ul style="list-style-type: none"> ● शिक्षा समन्वय इकाइ ● विश्व शिक्षा 	Cluster Member		DEO. UNICEF, Save the Children
७	विद्यार्थी पोशाक सहयोग	५०००	<ul style="list-style-type: none"> ● शिक्षा समन्वय इकाइ ● जि.स.स. ● आर.एन.आर. ● आसमान नेपाल 	Cluster Member		DEO. UNICEF, Save the Children

नोट : शिक्षासँग सम्बन्धित सामग्रीहरु तत्काल उपलब्ध नरहे तापनि परेको बेलामा UNICEF र Save the children बाट उपलब्ध हुन सक्ने ।

शिक्षा क्लष्टरको विपत व्यवस्थापन कार्यान्वयन योजना एवम् गरिने क्रियाकलापहरु

समयावधि	विपतको अवस्थामा गरिने आपतकालीक कार्य (विपतको प्रकृतिमा आधारित)	आपतकालीन अवस्थाको संबोधन गर्न गरिने पूर्वतयारी कार्य	कार्य संबोधन गर्न खाडलको पहिचान	मुख्य जिम्मेवार निकाय	अनुमानित लागत
० देखि १ घण्टाभित्र	<ul style="list-style-type: none"> मोवाइल, टेलिफोन र अन्य सञ्चार मिडियाको प्रयोग गरी क्षतिको प्रारम्भिक विवरण सर्वेक्षण । 	<ul style="list-style-type: none"> विपत प्रभावित हुने सम्भावित क्षेत्रमा रहेका विद्यालय, शिक्षक र अभिभावकहरुको मोवाइल एवम् टेलिफोन नं. अद्यावधिक । 	<ul style="list-style-type: none"> पूरुपले अद्यावधिक भइसकेको । 	<ul style="list-style-type: none"> जिल्ला शिक्षा समन्वय कार्यालय, स्रोतकेन्द्र र रेडक्रस धनुषा लगायतका अन्य संघसंस्थाहरु 	
	<ul style="list-style-type: none"> थप क्षति हुन नदिन सूचना प्रवाह र विद्यालय तहमा रहेका दक्ष र तालिम प्राप्त जुनियर रेडक्रसका विद्यार्थी र यूवाहरु परिचालन 	<ul style="list-style-type: none"> दक्ष र तालिम प्राप्त जुनियर रेडक्रसका विद्यार्थी र यूवाहरुको विवरण र सम्पर्क नं. अद्यावधिक 	<ul style="list-style-type: none"> पूर्ण रूपले अद्यावधिक भइ नसकेको 	<ul style="list-style-type: none"> जिल्ला शिक्षा समन्वय कार्यालय, स्रोतकेन्द्र र रेडक्रस धनुषा 	
२ घण्टादेखि ७ घण्टासम्म	<ul style="list-style-type: none"> शिक्षा क्लष्टरको बैठक सञ्चालन गरी क्षतिको प्रारम्भिक विवरणको विश्लेषण 	<ul style="list-style-type: none"> शिक्षा क्लष्टरमा सहभागी संघसंस्थाहरुको विवरण अद्यावधिक 	<ul style="list-style-type: none"> क्लष्टरमा सहभागीहरुको विवरण अद्यावधिक भएको । 	<ul style="list-style-type: none"> जिल्ला शिक्षा समन्वय कार्यालय र सम्बन्धित संघसंस्थाहरु । 	
	<ul style="list-style-type: none"> विद्यालयस्तरको जनशक्ति परिचालन गरी क्षतिको विवरण संकलन र उद्धार कार्य सञ्चालन । 	<ul style="list-style-type: none"> विवरण संकलन गर्ने फारम र दक्ष र तालिम प्राप्त संकलक एवम् उद्धारकर्मीहरुको अद्यावधिक । 	<ul style="list-style-type: none"> सर्वे फारम, विवरण संकलक र उद्धारकर्मीलाई अभिमुखीकरण बाँकी । 	<ul style="list-style-type: none"> नेपाल रेडक्रस सोसाइटी र विद्यालयहरु 	
	<ul style="list-style-type: none"> विद्यालयहरुलाई विपतबाट प्रभावितहरुका लागि सेल्टरको रूपमा तयारी र व्यवस्थापन । 	<ul style="list-style-type: none"> आवश्यक पर्ने स्थान, कक्षाकोठा र टेण्टको व्यवस्थापन 	<ul style="list-style-type: none"> टेण्टको व्यवस्थापन गनै बाँकी 	<ul style="list-style-type: none"> जिल्ला शिक्षा समन्वय कार्यालय, रेडक्रस र संघसंस्थाहरु 	
८ देखि २४ घण्टासम्म	<ul style="list-style-type: none"> विद्यालयहरुलाई विपतबाट प्रभावितहरुका लागि सेल्टरको रूपमा तयारी र व्यवस्थापन । 	<ul style="list-style-type: none"> आवश्यक पर्ने स्थान, कक्षाकोठा र टेण्टको व्यवस्थापन गर्नुपर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> टेण्टको व्यवस्थापन गनै काम बाँकी 	<ul style="list-style-type: none"> जिल्ला शिक्षा समन्वय कार्यालय, रेडक्रस र संघसंस्थाहरु 	

District Disaster Preparedness and Response Plan 2077

	<ul style="list-style-type: none"> ● विद्यालय भित्र प्रभावितहरुको अवस्था लेखाजोखा गर्न शिक्षक, जुनियर रेडक्रस र स्काउटको तालिम पाएका विद्यार्थीहरुलाई स्वयम् सेवककोरूपमा परिचालन गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> ● जुनियर रेडक्रस र स्काउटको तालिमको साथै जोखिम व्यवस्थापनको समेत तालिम प्राप्त गरेका शिक्षक र विद्यार्थीहरुको नामनामेसी विवरण अद्यावधिक गर्नुपर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> ● तालिम दिन नसकिएको र नामनामेसी विवरण समेत अद्यावधिक गर्न नसकिएको । 	<ul style="list-style-type: none"> ● जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, ने.रे.सो. धनुषा र जिल्ला शिक्षा समन्वय कार्यालय, स्रोतकेन्द्र, सम्बन्धित गैर सरकारी संघ संस्थाहरु । 	
२४ देखि ४८ घण्टा भित्र	<ul style="list-style-type: none"> ● आवश्यकतानुसार पहिलो दिनको प्रक्रिया दोहोर्‍याउने ● विपद्मा परेका विद्यालय पहिचान तथा अवस्थाको प्रारम्भिक विश्लेषण गर्ने ● प्राप्त सूचना तथा विश्लेषणको अवस्था जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिमा जानकारी गराउने । 	<ul style="list-style-type: none"> ● यसभन्दा पहिले गरेजस्तै गर्ने । ● प्रारम्भिक स्थलगत विवरण संकलन गर्ने । ● क्लष्टरको बैठक सञ्चालन गर्ने । ● जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिको बैठकमा सहभागी भइ प्राप्त विवरण प्रस्तुत गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ● यसभन्दा पहिले भए जस्तै । ● ग्याप नहुने ● ग्याप नहुने ● ग्याप नहुने 	<ul style="list-style-type: none"> ● शि.स.स., विद्यालय, प्र.अ./शिक्षक, विद्यालय व्यवस्थापन समिति एवं रेडक्रस उपशाखाहरु र संघसंस्थाहरु । 	
४८ देखि ७२ घण्टा भित्र	<ul style="list-style-type: none"> ● आवश्यकतानुसार दोश्रो दिनसम्मका क्रियाकलापहरु पनि दोहोर्‍याउने । ● शिक्षासँग सम्बद्ध संघसंस्था र सहयोगी निकायहरुबाट सहयोगको लागि आव्हान गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> ● यसभन्दा पहिले गरेजस्तै गर्ने । ● त्यस्ता सहयोगी संघसंस्थासँग समन्वय गर्ने र संयुक्त बैठक सञ्चालन गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> ● यसभन्दा पहिले भए जस्तै । ● ग्याप नहुने । 	<ul style="list-style-type: none"> ● शि.स.स., विद्यालय, प्र.अ., शिक्षक, विद्यालय व्यवस्थापन समिति एवं रेडक्रस उपशाखाहरु, शिक्षा सरोकार मञ्च, संघसंस्थाहरु र शिक्षकका पेशागत संस्थाहरु । 	
७२ घण्टादेखि ७ दिनसम्म	<ul style="list-style-type: none"> ● आवश्यकतानुसार तेश्रो दिनसम्म भएका क्रियाकलापलाई समेत निरन्तरता दिने। ● विद्यालयगत रूपमा प्रभावित 	<ul style="list-style-type: none"> ● तैश्रो दिनसम्म गरेजस्तै गर्ने र आवश्यकतानुसार सुधार समेत गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> ● ग्याप नहुने । 	<ul style="list-style-type: none"> ● शि.स.स., विद्यालय, प्र.अ., शिक्षक, विद्यालय व्यवस्थापन समिति एवं रेडक्रस उपशाखाहरु, शिक्षा सरोकार मञ्च, संघसंस्थाहरु र शिक्षकका 	

District Disaster Preparedness and Response Plan 2077

	<p>बालबालिका र क्षतिको विवरण सुनिश्चित गर्ने ।</p> <ul style="list-style-type: none"> ● शिक्षा सरोकार मञ्चको बैठक सञ्चालन गरी सहयोगको दायरा र सहयोग गर्ने संस्थाहरूको सुनिश्चित गर्ने । ● पुनस्थापना सम्बन्धी वास्तविकताका आधारित योजना तयार गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> ● प्रभावित बालबालिका र क्षतिको तथ्याङ्क संकलन एवम् कम्पाइलेसन गर्ने । ● शिक्षा सरोकार मञ्चको बैठक सञ्चालन गरी सहयोग र समन्वयको दायर फराकिलो बनाउने । ● पुनस्थापना सम्बन्धी स्रोत र जिम्मेवारीको बाँडफाँड गरी तदनुसारको काम गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> ● ग्याप नहुने । ● ग्याप नहुने । ● ग्याप नहुने । 	पेशागत संस्थाहरू ।	
८ दिन देखि २ साताभित्र	<ul style="list-style-type: none"> ● आवश्यकतानुसार अघिल्लो हप्तामा भएका क्रियाकलापहरूलाई समेत निरन्तरता दिने । ● विद्यालयलाई सेल्टर बनाएका विपत प्रभावितहरूलाई क्रमशः घर पठाउने, ● अवरुद्ध भएको विद्यालयहरूको पठनपाठन सुचारु गर्ने । ● आवश्यकतानुसार अस्थायी सिकाइ केन्द्र निर्माण गरी शिक्षण कार्य सञ्चालन गर्ने । ● आवश्यकतानुसार मनोसामाजिक परामर्शका कक्षाहरूसमेत सञ्चालन गर्नुपर्ने । ● पुनस्थापना र राहतका कार्यहरू आरम्भ गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ● सातौँ दिनसम्म गरेजस्तै गर्ने र आवश्यकतानुसार सुधार समेत गर्ने । ● विद्यालय परिवार र उद्धार एवम् पुनस्थापना टिममा खटिएकाहरू सक्रिय हुने । ● विद्यालयका शिक्षक , विद्यार्थी र अभिभावक सक्रिय हुनुपर्ने । ● विद्यालयका शिक्षक , विद्यार्थी, अभिभावक, संघसंस्थाहरू सक्रिय हुनुपर्ने । ● आवश्यकतानुसार बालकलवहरूलाई सक्रिय गराउने र मनोसामाजिक परामर्शका 	<ul style="list-style-type: none"> ● ग्याप नहुने । ● ग्याप नहुने । ● ग्याप नहुने । ● स्रोतको पहिचान हुन बाँकी । ● विज्ञको अभाव । ● दाताहरूको सुनिश्चित भइनसकेको । 	<ul style="list-style-type: none"> ● जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, शि.स.स., विद्यालय, प्र.अ., शिक्षक, विद्यालय व्यवस्थापन समिति एवं रेडक्रस उपशाखाहरू, शिक्षा सरोकार मञ्च, संघसंस्थाहरू र शिक्षकका पेशागत संस्थाहरू, बालकलवहरू आदि । 	

		<p>लागि विज्ञहरु खटिनु पर्ने ।</p> <ul style="list-style-type: none"> ● आवश्यकतानुसारका सामग्री भएको किटबक्सको व्यवस्था गर्ने । 			
२ सातादेखि १ महिनासम्म	<ul style="list-style-type: none"> ● विद्यालयहरुको भौतिक क्षतिको इष्टिमेट कार्य सम्पन्न गर्ने । ● जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिको सिफारिसको आधारमा भौतिक क्षति भएका विद्यालयहरुको पुननिर्माण, पाठ्यपुस्तक क्षति भएका विद्यार्थीहरुको पाठ्यपुस्तक खरिद आदिका लागि रकम यकिन गरी केन्द्रमा माग गर्ने । ● अनुगमन, निरीक्षण र प्रतिवेदनलाई निरन्तरता दिने 	<ul style="list-style-type: none"> ● जिशिका एवम् संघसंस्थाबाट प्राविधिक खटाउने । ● केन्द्रबाट नआउञ्जेलसम्म जिल्ला र स्थानीय स्तरबाट सहयोग जुटाइ आपतकालीन स्थितिको व्यवस्थापन गर्ने । ● केन्द्रीय निकायहरुमा पहल, समन्वय र सिफारिस निरन्तर रुपमा गरिरहने । ● विपत् व्यवस्थापनको फोकल पर्सन सक्षिय हुनुपर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> ● इष्टिमेशनका लागि स्रोतको व्यवस्था नभएको । ● केन्द्रबाट संबोधन हुने कुराहरुमा ढिलाइ हुने गरेको । ● ग्याप नभएको । ● ग्याप नभएको । 	<ul style="list-style-type: none"> ● जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, शिक्षा मन्त्रालय, शिक्षा विभाग शि.स.स., विद्यालय, प्र.अ., शिक्षक, विद्यालय व्यवस्थापन समिति एवं रेडक्रस,, शिक्षा सरोकार मञ्च, संघसंस्थाहरु र शिक्षकका पेशागत संस्थाहरु । 	

पूर्वतयारी कार्ययोजना(Preparedness Plan)

क्र.सं.	पूर्वतयारीसम्बन्धी गतिविधि	जिम्मेवारी	सहयोगी	समयावधि
१	शिक्षा क्षेत्रको बैठक गरी विभिन्न क्षेत्रको विश्लेषण गरी आपत्कालीन शैक्षिक कार्यदल गठन गर्ने	क्षेत्र प्रमुख	क्षेत्रका सदस्य	जेठको पहिलो साता
२	जोखिमपूर्ण क्षेत्रका विद्यालय, मदरसा, इसिडी तथा विद्यार्थी र शिक्षकको तथ्याङ्क सङ्कलन र विश्लेषण गर्ने	क्षेत्र प्रमुख	जि.शिक्षा, क्षेत्रका सदस्य	जेठ मसान्त
३	मीरा (MIRA) अभिमुखीकरण कार्यमा सहभागी हुने	क्षेत्र प्रमुख	जिविव्यस (जि.वि.व्य.स) क्षेत्रका सदस्य	जेठ मसान्त वा जिविव्यसले अह्वान गरेपछि तुरुन्तै
४	सुरक्षित स्थानको लागि त्रिपालको व्यवस्थापन	क्षेत्र प्रमुख र सदस्य	शि.स.स, आवास तथा गैरखाद्य क्षेत्र	जेठ मसान्तभित्र
	चकटी व्यवस्था गर्ने	क्षेत्र प्रमुख	जिविव्यस (जि.वि.व्य.स) शि.स.स आवास तथा गैरखाद्य क्षेत्र	आवश्यकता अनुसार
	शैक्षिक सामग्री वितरण (३ देखि ५ वर्ष उमेर समूह) का लागि	क्षेत्र प्रमुख	क्षेत्रका सदस्य	जेठसम्ममा
५	अस्थायी प्रशिक्षण केन्द्र (Temporary Learning Center)का लागि निम्न सामग्रीको बन्दोबस्त गर्ने ● त्रिपाल ● शिक्षकको रोस्टर तयार गर्ने	शैक्षिक कार्यदल	 ● शि.स.स, शिक्षा विभाग ● रेडक्रस	जेठभित्र

District Disaster Preparedness and Response Plan 2077

	<ul style="list-style-type: none"> • विद्यालय कीट • विद्यार्थी कीट (पोसाक र स्टेशनरी) • पाठ्य पुस्तक १ देखि ५ कक्षा 			
६	कक्षा ६ देखि १० सम्मको लागि पाठ्यपुस्तक तथा विद्यार्थी कीट		शि.स.स.	शिससकाले पाठ्यपुस्तकको लागि शिक्षा विभागमा असार पहिलो साताभित्र पत्राचार गर्ने
७	अनौपचारिक शिक्षा (८ देखि १४ वर्ष उमेर समूहका विद्यालय नगएका केटाकेटीहरूका लागि) १५ वटा कक्षा सञ्चालनको लागि तयारी गर्ने ।		जि. शि.का,	
९	क) अनुगमनको लागि अनुगमन कार्यदल निर्माण गर्ने	क्षेत्र प्रमुख	जिशिका सहयोगी संस्था तथा क्षेत्रका सदस्य	असार आवश्यकताअनुसार
१०	वाढी प्रभावित विद्यालयहरूलाई विद्यालय कीटको (school kit) व्यवस्थापन गर्ने	क्षेत्र प्रमुख	जिविव्यस (जि.वि.व्य.स) शि.स.स,	आवश्यकताअनुसार
११	जोखीममा परेका विद्यालयहरूलाई जोखिम न्यूनिकरण (Mitigation) गर्न जलउत्पन्न विपद् नियन्त्रण विभाग र जिविव्यस (जि.वि.व्य.स) लाई अनुरोध गर्ने	क्षेत्र प्रमुख	जिविव्यस (जि.वि.व्य.स) शि.स.स, क्षेत्रका सदस्य	अनुगमनको रिपोर्ट प्राप्त भएपछि
१२	रोस्टर समूहलाई विपद् पूर्वतयारी सम्बन्धमा ३ दिने अभिमुखीकरण दिने ।	क्षेत्र प्रमुख	शि.स.स,	जेठभित्र

District Disaster Preparedness and Response Plan 2077

१३	विद्यालयका विद्यार्थी, शिक्षक, विद्यालय व्यवस्थापन समिति (SMC), पिटीए (PTA) लाई बाढीजन्य विपद्सम्बन्धी प्रशिक्षण दिने	क्षेत्र प्रमुख	शि.स.स,	नियमित कार्यक्रमअन्तर्गत राख्ने
----	--	----------------	---------	---------------------------------

साभेदारहरुको क्षमता र सहयोगको आँकलन तथा योजना

क्र.सं.	आवश्यक सामग्री	आवश्यक संख्या	सहयोगी संस्था संग रहेको	नपुग	अनुमानित रकम	कैफियत
१	विद्यार्थीको शैक्षिक सामग्री	१००० सेट		१,००० सेट		
२	वैकल्पिक विद्यालय संचालन	५		५		
३	विद्यालयको शैक्षिक सामग्री	१०० सेट		१०० सेट		
४	विद्यालय भवन मर्मत सम्भार	३०		३०		
५	बाल विकास केन्द्र मर्मत सम्भार	२०		२०		
६	शैक्षिक सहयोग (बालविकास केन्द्रको लागि)	२००		२००		
७	विद्यार्थीहरुको पोशाक सहयोग	१०००		१०००		

४.४ ९. बन्दोबस्ती(Logistic)

नेतृत्व प्रदान गर्ने निकाय (Cluster Leads):प्रमुख जिल्ला अधिकारी

क्षेत्रगत सदस्यहरू (Cluster members)को सूची :

क्र.सं	जिल्लाका क्षेत्रगत साभेदारहरूको नाम	सम्पर्क व्यक्ति	टेलिफोन नम्बर, ई-मेल ठेगाना
१	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, धनुषा	प्र.जि.अ.	
२	नेपाली सेना	गणपति	
३	सशस्त्र प्रहरी बल	स.प्र.उपरिक्षक	
४	नेपाल प्रहरी	प्रहरी उपरिक्षक	
५	राष्ट्रिय अनुसन्धान कार्यालय	उप निर्देशक	
६	नागरिक उड्डयन प्राधिकरण	प्रमुख	
७	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय	प्रमुख	
८	डिभिजन वन कार्यालय	प्रमुख	
९	जिल्ला भूसंरक्षण कार्यालय	जि.भू.स.अधिकृत	
१०	जल उत्पन्न विपद् नियन्त्रण कार्यालय	प्रमुख	

District Disaster Preparedness and Response Plan 2077

११	नेपाल विद्युत प्राधिकरण	प्रमुख	
१२	नगरपालिका,	कार्यकारी अधिकृत	
१३	सडक डिभिजन कार्यालय	प्रमुख	
१४	अंचल यातायात व्यवस्थापन कार्यालय	प्रमुख	
१५	यान्त्रीक कार्यालय	प्रमुख	
१६	दुरसंचार सेवा प्रदायक कार्यालयहरु	प्रमुख	
१७	नेपाल रेडक्रस सोसाईटी	सभापति	
१८	नेपाल आयल निगम	प्रमुख	
१९	बस ब्यावसायी संघ	अध्यक्ष	
२०	ट्रक/ट्र्याक्टर व्यवसायी महासंघ	अध्यक्ष	
२१	निर्माण ब्यावसायी महासंघ	अध्यक्ष	
२२	ट्याभल/राफ्टीङ्ग एशोसिएसन	अध्यक्ष	
२३	पेट्रोलियम एशोसिएसन	अध्यक्ष	

२४	होटल ब्यावसायी महासंघ	अध्यक्ष	
२५	नगरपालिका र गा.पा महासंघ	अध्यक्ष	

विपद् सम्बन्धी परिस्थिति : विपद्का सम्भावित मानवीय असर

- सार्वजनिक पूर्वाधारहरू (सडक, पुल, बिद्युत, आपूर्ति, सञ्चार) नष्ट ।
- आवास तथा व्यक्तिगत सम्पत्ति अस्थायी रूपमा क्षति, बाल-बालिका, महिला, वृद्ध-वृद्धा तथा फरक किसिमले सक्षम (अपाङ्ग) मुख्य रूपमा प्रभावित हुने गरी मानिसहरू विस्थापन
- विद्यालयमा कक्षा कोठा, प्रहरीचौकी र स्वास्थ्य केन्द्र जस्ता उपलब्ध सार्वजनिक संस्थाहरूमाथि परेको चाप
- सामुदायिक संस्थागत ठाउँहरूमा अस्थायी आवासमा बसेको समयमा सामुदायिक स्वास्थ्यसम्बन्धी प्रचलनहरूमा देखिएका चुनौती
- आवाससम्बन्धी सहयोग आवश्यक हुने गरी विस्थापित परिवारको सङ्ख्या

बिशिष्ट उद्देश्य

- विपद् प्रभावित समुदाय सम्म तत्काल राहत प्रतिकार्यका सहयोगहरूको सहज पहुचको लागि यथासक्य चाडो आवश्यक सामाग्रीहरू पुर्याउने ।
- तत्काल विपद् प्रभावित क्षेत्रमा गई सुचना संकलन गर्ने ।
- पुर्ननिर्माणको लागि आवश्यक सहयोग गर्ने ।
- स्थलगत अनुगमन गर्ने ।
- सबै क्लस्टरहरू संग समन्वय गर्ने । सबै क्लस्टरहरूका लागि बन्दोबस्तीका सामाग्रीहरू जुटाउन सहयोग गर्ने ।
- अन्य क्लस्टरहरूको क्षमता पहिचान गर्ने ,अपुग सामाग्री बन्दोबस्ती मिलाउने ।
- सबै क्लस्टरहरूको पुर्वाधार एकिन गरी अद्यावधिक रहने ।

आपत्कालीन कार्ययोजना

विपद्को घटना पश्यातको अवधि	विपद्को अवस्थामा गरीने आपत्कालीन कार्य (विपद्को प्रकृतिमा आधारीत)	आपत्कालीन अवस्था संवोधन गर्न गरीने पूर्वतयारी कार्य	पूर्वतयारी कार्य संवोधन गर्न खाडलको पहिचान	मुख्य जिम्मेवार ी	प्रत्येक पूर्वतयारीका लागी अनुमानीत लागत
० - ३० दिन सम्म	<p>Cluster Meeting गर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> ● जानकारी तथा सूचना सङ्कलन गरी परिस्थितिको विश्लेषण गर्ने ● क्षेत्रका सदस्यलाई सक्रिय पार्ने, ● परिस्थितिअनुसार कार्यविभाजन समीक्षा गर्ने 	<p>सबै क्षेत्र प्रमुखको सहभागितामा पूर्वतयारी बैठक र कार्यशालाको आयोजना :</p> <ul style="list-style-type: none"> ● सम्भावित विपद् पर्नु अघि पूर्वतयारी बैठक गर्ने <p>क्षेत्रगत कार्ययोजनाको समीक्षा र पुनरावलोकन गर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> ● श्रोतको तथ्याङ्क अध्यावधिक गर्ने ● गोदम घरको व्यवस्था गर्ने ● मानव श्रोतसाधन लाई आपत्कालिन अवस्थामा कार्य गर्ने का लागी तालिम प्रदान गर्ने 		क्षेत्र प्रमुख	

	उद्धार कार्यमा सहयोगका लागि आवश्यक सवारी साधन परिचालन गर्ने	<ul style="list-style-type: none"> ● श्रोतको तथ्याङ्क अध्यावधिक गर्ने ● आवश्यक इन्धनको व्यवस्थागर्ने ● समन्वय बैठक गर्ने 		
	Cluster Head सँगको बैठक	<ul style="list-style-type: none"> ● समय पूर्व निर्धारण गर्ने 		

पूर्वतयारी कार्ययोजना

क्र.सं.	पूर्वतयारीसम्बन्धी गतिविधि	जिम्मेवार निकाय	कहिले सम्म
१	सवारी साधनको आंकलन <ul style="list-style-type: none"> ● आवश्यक सङ्ख्या ● सवारीको प्रकार ● रहेको स्थान 	प्रमुख जिल्ला अधिकारी	
२	इन्धन र भाडा व्यवस्था	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	
३	भण्डारण तथा गोदामघरको व्यवस्था	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	
४	मानव स्रोतको लागि खानाको तयारी	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	

४.४.१०. क्षेत्र (Cluster):तयारी खाना तथा पोषण

क्षेत्रगत सदस्यहरू (Cluster members)को सूची :

जिल्लामा नेतृत्व गर्ने: जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, धनुषा

क्र.सं	जिल्लाका क्षेत्रगत साभेदारहरूको नाम	सम्पर्क व्यक्ति	टेलिफोन नम्बर, ई-मेल ठेगाना
१	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	प्र.जि.अ.	041520075/520077
२	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	सभापति	041520870/520374
३	जिल्ला समन्वय समिति	अध्यक्ष.	041520126/520413
४	युनिसेफ	प्रतिनिधि	
५	सेभ द चिल्ड्रेन	प्रतिनिधि	
६	उद्योग वाणिज्य संघ,	प्रतिनिधि	041520221
७	नेपाल खाद्य संस्थान	प्रतिनिधि	0415
८	साल्ट ट्रेडिङ्ग कार्पोरेशन	प्रतिनिधि	0415
९	स्थानीय तह/ न.पा.	प्रतिनिधि	0415
१०	विश्व खाद्य कार्यक्रम	प्रतिनिधि	0415
११	ActionAid/SDRC	अध्यक्ष	0415

विपद्सम्बन्धी परिस्थिति : प्रकोकको सम्भावित मानवीय असर

- परिवारको खाद्य आपूर्तिमा कमी, खाद्यान्न प्रतिको घट्टो पहुँच, विस्थापन तथा विद्यालयमा खुवाउने कार्यक्रमजस्ता अन्य खाद्यान्नसम्बन्धी कार्यक्रममा अवरोध भएको कारणले गर्दा अस्थायी रूपमा गम्भीर भएको तीव्र खाद्य असुरक्षा
- सम्पत्तिमा क्षति, जीविकोपार्जनमा क्षति, बालीको नोक्सान, पशुधनको क्षति, सामना गर्ने रणनीति (coping strategy) मा बाधाका कारणहरूले गर्दा मध्यम अवधिको तीव्र खाद्य असुरक्षा

समष्टिगत उद्देश्य :

- प्रभावित व्यक्तिहरूका लागि समयमा नै खाद्यान्नको उपलब्धता तथा खाद्यान्नमा पहुँच सुनिश्चित गराएर जीवन बचाउने एवं जीवनलाई निरन्तरता प्रदान गर्ने ।

विशिष्ट उद्देश्य :

- जीवन रक्षासम्बन्धी रणनीतिहरू (survival strategies) का लागि आवश्यकताको पूर्ति गर्नका निमित्त खाद्यसम्बन्धी पर्याप्त स्रोतहरू उपलब्ध गराउने जुन रणनीतिहरूको फलस्वरूप मानव मर्यादा, पारिवारिक अस्तित्व, जीविकोपार्जनको सुरक्षा तथा वातावरणमा दीर्घकालीन नकारात्मक असर पर्न सक्दछ ।
- पारिवारिक स्रोतहरूलाई पुनर्लाभ (recovery) तथा दीर्घकालीन विकासमा लगानी गर्न दिनका लागि सक्षम पार्न मानिसहरूलाई अल्पकालीन रूपमा आम्दानीको स्थानान्तरण अथवा प्रतिस्थापन गर्ने अवसर प्रदान गर्ने

मानवीय सहयोगको मापदण्ड :

- प्रभावित व्यक्तिहरूको पहुँच निम्न वस्तुमा हुनेछ : (१) प्रतिव्यक्ति प्रतिदिन न्यूनतम २,१०० क्यालोरी प्राप्त हुने गरी सामान्य खाद्यान्नको राशन (ration) (२) प्रभावित मानिसहरूका लागि हाल विद्यमान तथा उपलब्ध भएका र पहुँचयोग्य खाद्य पदार्थमा परिपूरक (complementary) को रूपमा एक अथवा दुई खाद्य पदार्थहरू पूरक रासनको रूपमा उपलब्ध गराउने र (३) निश्चित समूहका व्यक्तिहरूका (साना केटाकेटी, एच्आईभी भएका व्यक्ति, कुपोषित व्यक्तिहरू आदि) आवश्यकतालाई पूरा गर्नका लागि सामान्य रासनका अतिरिक्त परिपूरक रासनको व्यवस्था ।
- मापदण्डबमोजिमको किट (kit) – सिफारिश
चामल – प्रतिदिन प्रतिव्यक्ति ४२० ग्राम, दाल – प्रतिदिन प्रतिव्यक्ति ६० ग्राम
वनस्पति तेल – प्रतिदिन प्रतिव्यक्ति ३० मि.लि., नुन – प्रतिदिन प्रतिव्यक्ति ५ ग्राम
- स्थानीय परिस्थितिवमोजिम खाद्यान्न वितरणको आकार निर्धारित गरिनुपर्दछ तर पनि शुरुमा घरायसी स्तरमा गरिने वितरण र अन्तिम लेखाजोखाबाट प्राप्त तथ्याङ्कको आधारमा व्यक्तिका आधारमा वितरण गरिनुपर्दछ ।

विपद्को घटना पश्चातको अवधि	विपद्को अवस्थामा गरीने आपत्कालीन कार्य (विपद्को प्रकृतिमा आधारीत)	आपत्कालीन अवस्था संवोधन गर्न गरीने पूर्वतयारी कार्य	पूर्वतयारी कार्य संवोधन गर्न खाडलको पहिचान	मुख्य जिम्मेवारी	प्रत्येक पूर्वतयारीका लागी अनुमानीत लागत
० - ७ दिन सम्म	<p>Cluster Meeting गर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> ● जानकारी तथा सूचना सङ्कलन गरी परिस्थितिको विश्लेषण गर्ने ● क्षेत्रका सदस्यलाई सक्रिय पार्ने, ● नियमित विपद् प्रभावित व्यक्तिलाइ खानाको व्यवस्था गर्ने 	<p>सबै क्षेत्र प्रमुखको सहभागितामा पूर्वतयारी बैठक र कार्यशालाको आयोजना :</p> <ul style="list-style-type: none"> ● सम्भावित विपद् पर्नु अघि पूर्वतयारी बैठक गर्ने <p>क्षेत्रगत कार्ययोजनाको समीक्षा र पुनरावलोकन गर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> ● श्रोतको तथ्याङ्क अध्यावधिक गर्ने ● गोदम घरको व्यवस्था गर्ने ● मानव श्रोतसाधन लाई आपत्कालिन अवस्थामा कार्य गर्ने का लागी तालिम प्रदान गर्ने ● खाध्य सामग्री खरीद गर्ने तथा आवश्यक व्यवस्थापन गर्ने 		क्षेत्र प्रमुख	

**जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति
धनुषा
COVID – 19 प्रतिकार्य योजना**

क्र.स	गतिविधि	मुख्य जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	आवश्यक श्रोत साधन	समय अवधि
१	क्षेत्रगत समिति को बैठक	Cluster प्रमुख	रेडक्रस । यू एन । आइ एन जि ओ		तत्कालै
२	क्षेत्रगत प्रतिकार्य योजना तयार गर्ने	Cluster प्रमुख	रेडक्रस । यू एन । आइ एन जि ओ		तत्कालै
३	केन्द्रिय प्रतिकार्य योजना कार्यान्वयन गर्ने	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	Cluster प्रमुख		तत्कालै
४	All Cluster Activate	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	Cluster प्रमुख		तत्कालै
५	Meeting with Key Agency (UN Agency, Red cross)	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	रेडक्रस । यू एन । आइ एन जि ओ		तत्कालै
६	क्षेत्रगत सबै सदस्यहरुले आआफ्नो क्षमता र स्रोत साधनको आकलन गर्ने	Cluster प्रमुख	सबै सदस्यहरु		तत्कालै
७	सिमा क्षेत्रमा स्वास्थ्यकर्मी सहितको चेक प्वाइन्ट स्थापना	स्थानिय तह	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	PPE, Thermal scanner	तत्कालै
८	सहयोग तथा स्वस्थ कक्षको स्थापना र संचालन (Help Desk Establishment)	स्थानिय तह	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	PPE, Thermal Scanner	तत्कालै
९	जनचेतना मूलक संदेश प्रचार प्रसारण गर्ने	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	स्थानिय तह, रेडक्रस, सरोकारवाला निकाय, गैर सरकारी निकाय, एफ एम, टेलिभिजन	IEC Material	तत्कालै
१०	सत्य तथ्य मा आधारित समाचार सम्प्रेसन	पत्रकार महा सघ	स्थानिय पत्रपत्रिका, एफ एम, टेलिभिजन		तत्कालै, संक्रमण अवस्था भरि

District Disaster Preparedness and Response Plan 2077

११	कोरोना सम्बन्धी आवश्यक, अभिमुखिकरण, तालिम (PPE को प्रयोग, मास्क ग्लोब्स, स्नीटाईजर, हात धुने, रोकथामको उपायहरु) विद्यालय र समुदायहरुमा गर्ने	स्वास्थ्य Cluster	स्थानिय तह, स्वास्थ्य कार्यलय, रेडक्रस, सरोकारवाला निकाय, गैर सरकारी निकाय,	आवश्यक सामाग्रीहरु	तत्कालै, संक्रमण अवस्था भरि
१२	सबै स्थानिय तहहरुमा आवश्यक संख्या Quarantine निर्माण गर्ने	स्थानिय तह	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, रेडक्रस, सरोकारवाला निकाय, गैर सरकारी निकाय,	आवास निर्माण सामाग्री, लत्ताकपडा,	तत्कालै, संक्रमण अवस्था भरि
१३	जिल्ला, पालिका, वडा स्तरिय कोरोना रोकथाम तथा अुनगमन समिति निर्माण र प्रभावकारी संचालन	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	स्थानिय तह, स्वास्थ्य कार्यलय, सुरक्षा, रेडक्रस, सरोकारवाला निकाय, गैर सरकारी निकाय,		तत्कालै, संक्रमण अवस्था भरि
१४	समुदायमा परिक्षणमा सहयोग, रोगीको सम्पर्क खोजी / सर्भिलेन्समा सहयोग (Contract tracing)	स्थानियत तह	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, स्वास्थ्य कार्यलय, सुरक्षा निकायहरु र रेडक्रस,	Equipment, PPE	तत्कालै, संक्रमण अवस्था भरि
१५	संक्रमीतहरुलाई ओसारपोसार गर्न आवश्यकता अनुसार एक्वुलेन्स सेवाको तयारी गर्ने	रेडक्रस	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	आवश्यक पर्ने पुर्ण सुरक्षित सामाग्रीहरु	तत्कालै, संक्रमण अवस्था भरि
१६	जिल्ला स्तरमा १०० बेड आइसोलेसन केन्द्र स्थापना गरी संचालन गर्ने	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	प्रादेशिक अस्पताल, निजि अस्पताल, सरकारी अस्पताल स्थानिय तह	Equipment, PPE	तत्कालै
१७	यदि संक्रमित मृत्यू भएमा शवव्यवस्थापनमा आवश्यक तयारी गर्ने (प्रशिक्षण तथा अभिमुखिकरण, आवश्यक सामाग्री व्यवस्थापन)	ICRC / RED Cross	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	आवश्यक पर्ने पुर्ण सुरक्षित सामाग्रीहरु	तत्कालै, संक्रमण अवस्था भरि
१८	विमानस्थल लगायत आवश्यक स्थानमा स्वास्थ्यकर्मी सहितको स्वास्थ्य चेक प्वाइन्टको स्थापना गरीने	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	स्थानिय तह, नागरीक उडयन प्राधिकरण	PPE, Thermal Scanner	तत्कालै
१९	बजार अनुगमन लाई तिब्र बनाउने	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	उद्योग । वाणिज्य संघ		तत्कालै
२०	निरन्तर समन्वय तथा अनुगमन	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	स्थानियत तह, स्वास्थ्य कार्यलय, सुरक्षा निकायहरु		निरन्तर

District Disaster Preparedness and Response Plan 2077

			र रेडकस,		
२१	10 Bed ICU व्यवस्थापन गर्ने	प्रादेशिक अस्पताल	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	Equipment, PPE	तत्कालै
२२	Semi lockdown and Lockdown रणनीति तयार गर्ने	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	सुरक्षा निकाय तथा सरोकारवाला निकाय		तत्कालै
२३	सभा, सम्मेलन, विवाह तथा अनावश्यक भिडभाड नगर्न अनुरोध गर्ने आवश्यक परेमा निषेधाज्ञा जारी गर्ने	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	स्थानिय तहहरु		तत्कालै
२४	जिल्ला भरी रहेको विपन्न परिवारहरुलाई खाद्यान्न राहत विरतण गर्ने	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति र जिल्ला समन्वय समिति	स्थानिय तहहरु, सुरक्षा निकायहरु, रेडकस, अन्य गैहसरकारी संघसस्थाहरु		प्राथमिकताको आधारमा
२५	सुरक्षा कर्म तथा जोखिम मा काम गरी रहेका कर्मचारीहरुको स्वास्थ्य जाँच गर्ने	प्रादेशिक अस्पताल । नेपाली सेना	जि.प्र.का, स.प्र.बल.नेपाल		निरन्तर
२६	अस्पतालहरुको नियमित सेवा सुचारु गर्ने	प्रादेशिक अस्पताल	जिल्ला प्रशासन कार्यालय		निरन्तर
२७	संक्रमित क्षेत्रमा testing गराउने (Hot Spot)	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	जि.प्र.का, स.प्र.बल.नेपाल		निरन्तर
२८	खाध्य, सब्जी तथा औषधी आपूर्तिलाई सहजिकरण गर्ने	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	पालिका, सम्बन्धित निकायहरु		निरन्तर
२९	स्थानिय क्षेत्रहरुमा sanitization गर्ने	स्थानिय पालिकाहरु	रेडकस		निरन्तर
३०	कार्ययोजना अध्यावधिक गर्ने	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	क्षेत्रगत निकाय		निरन्तर

खण्ड-५: कार्यान्वयन तथा पुनरावलोकन रणनीति

५.१. विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना क्रियाशील हुने

यो विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना जिल्ला स्तरको विपद् व्यवस्थापनका लागि उपलब्ध भौतिक, मानविय र आर्थिक श्रोतहरूलाई आंकलन गरी साथै नेपाल सरकारको विपद् जोखिम व्यवस्थापनको रणनीति र उद्धारकान्यूनतम आधारभूत पक्षहरूलाई दृष्टिगत गरी तयार भई जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिबाट अनुमोदन भएको हो । जिल्ला भित्र विपद् सम्बन्धी कुनै घटना घटेको जानकारी हुनासाथ यस योजनामा उल्लेखित विषयगत समितिहरू तथा फोकल व्यक्तिहरू र सरोकारवालाहरू स्वतः सक्रिय हुनेछन् ।

५.२. विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको कार्यान्वयन योजना

जिल्लामा कार्यरत मानवीय सहायतामा संलग्न साभेदार निकायहरूले विभिन्न विषयगत क्षेत्रमा आवद्ध रहि यो विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना कार्यान्वयन गर्न सघाउने छन् । साथै स्थानीय तह तथा नगरपालिका र त्यहाँ कार्यरत संघसंस्थाहरूले पनि विषयगत योजनाहरू कार्यान्वयन गर्न स्वयंसेवक परिचालन गरि आवश्यक सहयोग गर्नेछन् ।

५.३. विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको नियमित समीक्षा तथा अद्यावधि

जिल्ला जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिले यसका पदाधिकारीहरू मध्येबाट उपयुक्त व्यक्तिहरू छनौट गरी एक कार्यदल बनाइ विपद् पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्ययोजना कार्यान्वयनको समग्र अनुगमन गर्नेछ । प्रतिकार्य योजना कार्यान्वयनलाई प्रभावकारी बनाउन नियमित समीक्षा गरिनेछ ।

खण्ड-६: प्रतिवेदन तथा अभिलेखन

६.१. प्रतिवेदन तथा संचार

धनुषा जिल्लामा बाढिले हरेक वर्ष प्रभावित गर्ने हुँदा सो सम्बन्धि विपद्बाट हुने क्षति न्यूनिकरणका लागि बाढि पूर्वसूचना प्रणाली तयार गरेको हुँदा त्यसको व्यवहारिक प्रयोग गरि वर्षाको समयमा माथिल्लो तटिय र तल्लो तटिय समुदाय विच निरन्तर सम्पर्क कायम गर्ने साथै बाढि सम्बन्धि सूचना स्थानीयएफ.एम.बाट प्रशारण गर्ने व्यवस्था मिलाईएको छ ।

प्रतिकार्यका लागि गठितविषयगत अगुवाहरूलेविपद् सम्बन्धि प्रतिवेदन जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिलाई बुझाउनु पर्नेछ । यस्तो प्रतिवेदन विपद्को अवधिमा सकेसम्म दैनिक रूपमा तयार गर्नु

पर्दछ । साथै विपद्को बारेमा स्थलगत अनुगमन टोलीले तयार गरेको प्रतिवेदन जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिको बैठकमा प्रस्तुत गर्नेछ ।

६.२. संस्थागत व्यवस्था

विपद् जोखीम न्यूनिकरण व्यवस्थापन ऐन, २०७४ र विपद् व्यवस्थापन राष्ट्रिय रणनीति, २०६६ को प्रावधान बमोजिम विपद् व्यवस्थापनका लागि जिल्ला र स्थानीय(स्थानीय तह, न.पा.) स्तरमा छुट्टाछुट्टै संस्थागत संरचना तयार भएको छ । प्रतिकार्य योजनाको कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मुल्याङ्कनसंस्थागत रूपमा गरिनेछ । यसको संयोजन जिल्ला स्तरमा जिल्ला प्रशासन कार्यालय र स्थानीय तहतथा नपाहरुमा जिल्ला समन्वय समितिको समेत सहयोग लिई सम्बन्धित स्थानीय तहतथा नपाहरुले गर्नेछन् ।

६.३. अभिलेखिकरण

जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिको सदस्य सचिवको हैसियतले जिल्लास्तरमा विपद् प्रतिकार्यको अभिलेखिकरण जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालयले गर्नेछ, भने स्थानीय स्तरमा स्थानीय तहतथा नपाका विपद् व्यवस्थापन समितिहरुले नेतृत्व गर्नेछन् । जिल्ला वा स्थानीयदुवै तहमा नेपाल रेडक्रस सोसाईटी तथा सम्बन्धित सरोकारवालाहरुले सर्वेक्षण तथा अभिलेखिकरण कार्यलाई व्यवस्थित गर्न सहयोग गर्नेछन् ।

६.४. अनुमोदन प्रक्रिया

मिति २०७७ असार१६ गतेका दिन जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिको बैठक बसि विषयगत क्षेत्रका अगुवा संस्था र सहयोगी संस्था एवं निकायहरुको सहभागितामा कार्यशालाको आयोजना गरि विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना अनुमोदन गरियो ।

थप जानकारी

जन प्रतिनिधि सम्पर्क नम्बर

s.n	Adress	Mayor	Mobil No.	Vice Mayor	Mobil No.
1	JNk	Lalkishor Sah	9854021720	Rita Jha	9869200735
2	Laxminiya	Bindeswer Yadav	9844121444 /9814820703	Indra kala Yadav	9844026238
3	Khireswar	Jogi Pajiyar	9854026789	Rachana Mathema	9851017547
4	Mithila Dhalkewar	Hari Narayan Mahato	9854029560	Tara Basnet	9854029761
5	Bateswer	Dambar B.Raut	9851150811	Pramila Debi	
6	Ganesh man	Ram Babu Yadav	9851050721	Mina Yadav	9814797733
7	Sabaila	Vijay Shankar Sah	9854024281	Nilu Kapar	9844025024
8	Dhanush Dham	Baleswar Mandal	9819898417	Bidhaya Bujel	9824816905
9	Mithila Bihari	Anil Kumar Yadav	9854026765	Anita Sah	9844122130
10	Haspur Kathpula	Ram Ghan Mandal	9854022266	Renu Jha	9804809108
11	MukhiyaPatti	Manoj Yadav	9816897501	Mira Devi Mahato	9807816560
12	Nagrain	Parameshwar Yadav	9854026225	Ranju Sah	
13	Dhanauji	Badri Singh	9844297535	Rambati Mandal	9821234150
14	Arahi	Bramdev Yadav	9844022270	Mira Sahani	
15	Bideh	Bechan Das	9844298054	Nilam Mandal	9812167211
16	Kamala	Ram udagar gaut	9851240669	Shila Mandal	9854029768
17	Janak Nandini	Barik Shekha	9841542807	Bharati Karki	9815818660
18	Yadukuha	Uday Barbariya	9818534416	Shila Kapar	
1	Dhanusha 1	Matrika Yadav			
2		Kishori Sah			
3		Ram Chandra Mandal	9854025545		
1	Dhanusha 2	Uma Shankar Argariya			
2		Ram Ashish Yadav	9854022059		
3		Shalendra Yadav	9841554951		
1	Dhanusha 3	Rajendra Mahato	9851060030		
2		Parameshwar Sah	9854026535		
3		Ram Saroj Yadav	9854020939		
1	Dhanusha 4	Raghubir Mahasetha			
2		Satrudhan Mahato	9851144866		
3		Ghan Kumar Yadav	9854023263		

जिल्ला स्तरीय सम्पर्क व्यक्ति सम्पर्क नम्बर

क्र. स	नाम	पद	निकाय	सम्पर्क नम्बर
१	कोषहरी निरौला	प्र.जि.अ	जि.प्र.का	
२		सह प्र.जि.अ	जि.प्र.का	
३		सभापति	जि.स.स	
४		उप सभापति	जि.स.स	
५			नेपाली सेना	
६			स.प्र.बल नेपाल	
७			नेपाल प्रहरी	
८		प्रमुख	जि.शि.स.का	
९		प्रमुख	जि.स्वा.का	
१०		प्रमुख	कृ.ज्ञा.केन्द्र	
११		प्रमुख	राष्ट्रिय अनुसन्धान कार्यालय	
१२		प्रमुख	नागरिक उड्डयन प्राधिकरण	
१३		प्रमुख	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय	
१४		प्रमुख	डिभिजन वन कार्यालय	
१५		प्रमुख	जिल्ला भूसंरक्षण कार्यालय	
१६		प्रमुख	जल उत्पन्न विपद् नियन्त्रण कार्यालय	
१७		प्रमुख	नेपाल विद्युत प्राधिकरण	
१८		प्रमुख	सडक डिभिजन कार्यालय	
१९		प्रमुख	यातायात व्यवस्थापन कार्यालय	
२०		प्रमुख	यान्त्रीक कार्यालय	
२१		प्रमुख	दुरसंचार सेवा प्रदायक कार्यालयहरु	
२२		प्रमुख	नेपाल आयल निगम	
२३	नरेश प्रसाद सिंह	सभापति	नेपाल रेडक्रस सोसाईटी	९८५४०२२९६०
२४		प्रमुख	युनिसेफ	
२५		प्रमुख	सेभ द चिल्ड्रेन	
२६		प्रमुख	उद्योग वाणिज्य संघ,	
२७		प्रमुख	नेपाल खाद्य संस्थान	

२८		प्रमुख	साल्ट ट्रेडिङ्ग कार्पोरेशन	
२९		प्रमुख	विश्व स्वास्थ्य संगठन	
३०		प्रमुख	विश्व खाद्य कार्यक्रम	
३१		प्रमुख	ActionAid/SDRC	
३२		अध्यक्ष	Press Union	

१. जिल्ला विपद् व्यवस्थापनसमितिको बैठकको निर्णय तथा सिफारिशहरू

- १ विपद्को समयमा जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिको बैठक बस्ने अवस्था तत्काल नरहेमा विपद् व्यवस्थापनलाई आगाडी बढाउन प्रमुख जिल्ला अधिकारीको नेतृत्वमा कल्स्टर प्रमुखहरूको बैठक बसि जिल्ला विपद् व्यवस्थापनसमितिले गर्नु पर्ने कार्यहरू गरिने छ ।
- २ नेपाल रेडक्रस सोसाइटी र सुरक्षा निकायहरूबाट प्राप्त सूचनाहरूको आधारमा तयार गरिएको प्रतिवेदनहरूलाई प्ररम्भिक प्रतिवेदनको रूपमा लिइने छ ।
- ३ ने.रे.सो.धनुषाको नेतृत्वमा शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी, कृषि, प्रहरी र जि.स.स.को प्राविधिकहरूको सहितको टोली खटाइ क्षतिहरूको विस्तृत विवरण संकलन गरिने छ ।
- ४ उद्धार तथा राहत सामाग्रीहरू प्रमुख जिल्ला अधिकारीको समन्वयमा नेपाल रेडक्रस मार्फत एकद्वार प्रणाली (One Door System) वाट वितरण गरिने छ ।
- ५ विपद्को समयमा जुनसुकै सरकारी तथा गैर सरकारी (राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय) संस्थाहरू जिल्ला विपद् उद्धार समिति मार्फत एकद्वार प्रणाली (One Door System) वाट परिचालन गरिने छ ।
- ६ नेपाल सरकारले तोकेको गुणस्तरियता तथा मापदण्ड अनुसार सेवाहरू उपलब्धताको सुनिश्चितता गरिने छ ।
- ७ विपद्को समयमा परिचालन हुने जनशक्तिहरू विपद् सम्बन्धी बनाईएका आचार संहितालाई पालना गरे नगरेको एकिन गर्ने जिम्मेवारी सम्बन्धी निकायको हुने छ ।
- ८ जि.स.स.धनुषावाट प्रत्येक न.पा. स्थानीय तहहरूमा विपद् सम्बन्धी छुट्टै कोष खडा गर्न परिपत्र तथा पहल गरिने छ ।
- ९ प्रत्येक गैर सरकारी तथा गैर सरकारी संघ संस्थाहरूले आ आफ्नो कार्यालय संग सम्बन्धित विपद्को लागि पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना बनाई पूर्वतयारीका गतिविधिहरू आ आफ्नो वार्षिक बजेटमा अनिवार्य रूपमा राखी संचालन गरिने छ ।

जिल्ला विपद् व्यवस्थापनसमितिको कार्य शर्त (DDRC Terms of Reference)

जिल्ला विपद् व्यवस्थापनसमिति भन्नाले सरकारी तथा गैरसरकारी प्रतिनिधिहरु, राजनीतिक दल तथा नागरिक समाजको सहभागितामा प्रमुख जिल्ला अधिकारी अध्यक्ष रहने गरी विपद् पिडितहरुलाई तत्काल राहत प्रदान गर्नुका साथै विपद् रोकथाम तथा न्यूनीकरणका लागि प्रचलित कानून बमोजिम गठन गरिएको जिल्लास्तरीय प्रमुख अंग हो । यसको मुख्य काम समन्वय, साभेदारी र सहकार्यमा जिल्लाको विपद् व्यवस्थापनको कार्यको नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गरी जिल्लाको साधनस्रोत र क्षमताको प्रभावकारी परिचालन गरी जनधनको संरक्षण गर्ने हो । जसको अध्यक्ष प्र.जि.अ. रहन्छ । विपद् व्यवस्थापनका लागि जिल्ला तहमा एकद्वार नीति (One-Door Policy) को लागि जिम्मेवार संस्था यही समिति रहनेछ ।

समितिको कार्यक्षेत्र

- २) विपद् न्यूनीकरण तथा पिडितलाई राहत प्रदान गर्न जिल्ला स्तरमा छलफल गर्ने ।
- ३) आवश्यकता अनुसार छलफल बैठकको आयोजना र समन्वय गर्ने ।
- ४) आवश्यक सहयोग जुटाउन सरकारी तथा गैर सरकारी संघ/संस्थाहरूसँग समन्वय गर्ने ।
- ५) जोखिममा परेका स्थानीय तह, न.पा. वा वडा, टोल तथा समुदाय पहिचान गर्ने ।
- ६) गाँउ विकास समिति स्तरीय मुख्य स्वयंसेवक पहिचान तथा छनौट गर्ने ।
- ७) गाँउ विकास समिति स्तरमा बाढी पूर्वतयारी समिति गठनका लागि प्राविधिक रुपमा सहयोग गर्ने ।
- ८) माँगको लेखाजोखा, आवश्यकता निर्धारण, उपलब्ध स्रोत-साधन सम्बन्धमा समीक्षा गरी स्रोत उपलब्धतामा ढिलाई भए त्यसको प्रभाव विश्लेषण समेत गर्ने ।
- ९) सञ्चार माध्यम, साभेदारहरु, राष्ट्रिय/अन्तर्राष्ट्रिय गैर सरकारी संस्था, दाताहरूसँग सहयोगका लागि आग्रह गर्ने ।
- १०) उपयुक्त तरिकाले स्रोत-साधन व्यवस्था एवं परिचालन गर्ने ।
- ११) आकस्मिक कोष व्यवस्थापन गर्ने ।
- १२) आकस्मिक उद्धार सामग्री सञ्चय व्यवस्थाको अनुगमन, मुल्यांकन गर्ने ।
- १३) मौजुदा माल-सामान (Logistics) हरुको प्रवन्ध मिलाउने ।
- १४) आवश्यक पर्ने आकस्मिक औषधी सञ्चय तथा स्वास्थ्य सेवा सुविधाको योजना मिलाउने ।
- १५) बाढी जोखिमपूर्ण गा. वि. स., न.पा. वा वडा तथा टोलहरुसम्म पुग्ने सडक तथा बाटाहरुको सम्बन्धमा जानकारी लिने ।

- १६) तयारी अवस्थामा राखिएका डुङ्गा, लाइफ ज्याकेट, खाद्यान्न, डोरी, टेन्ट, इन्धन, लाल्टिन, दाउरा, भाँडाकुँडा, साबेल, कोदालो, रिक्ता प्लास्टिक भोला आदिका अवस्थाबारे नियमित रूपमा अनुगमन गरी भरपर्दो व्यवस्था मिलाई प्रतिकार्यका लागि तयार रहने ।
- १७) वितरण गरिएका राहत सामानको अभिलेख राखी निरीक्षण र पारदर्शिता कायम गर्ने ।
- १८) स्थानीय तह, जिल्ला र क्षेत्रीय स्तर सम्म सञ्चार सम्पर्क गर्ने ।
- १९) सरकारी संस्था, राष्ट्रिय/अन्तर्राष्ट्रिय गैर सरकारी संस्था, गाँउ विपद् व्यवस्थापन समितिका साथै पिडितहरूसँग बाढीको समय र त्यसपछि गर्नुपर्ने खोज, उद्धार एवं राहत कार्यका लागि छलफल आयोजना गर्ने ।
- २०) प्रतिवेदन तयार गर्नुका साथै सम्बन्धित सबैमा सो प्रतिवेदनबारे जानकारी गराउने ।
- २१) विपद्को तथ्यांक नियमित रूपले गृह मन्त्रालयको विपद् व्यवस्थापन शाखाको फ्याक्स नं. ४२११२८१ मा पठाउन लगाउने ।
- २२) एक जना सूचना अधिकारी तोक्ने, निजले केन्द्रमा पठाउनु पर्ने प्रतिवेदनको ढाँचा निर्धारण गरी नियमित रूपमा केन्द्रमा पठाउने ।
- तर यहाँ उल्लेखित कार्य विवरणले जि.दै.प्र.उ.समिति वा प्र.जि.अ.को प्रचलित कानून बमोजिमका काम, कर्तव्य र अधिकारलाई सीमित वा असिमित बनाएको मानिने छैन ।

जिल्लाका क्षेत्रगत अगुवा संस्थाहरु (Cluster Leads) का कार्य शर्त (Terms of Reference)

अगुवा संस्था

- १) कुनै क्षेत्रमा परेको समस्या समाधानमा समन्वय गर्न प्राविधिक दक्षता र अधिकारप्राप्त व्यक्ति, कार्यालय, निकाय वा संस्था नै जिल्ला क्षेत्रगत वा विषयगत समूहका नेतृत्वदायी संस्था हुन् । उदाहरणका लागि स्वास्थ्य, पानी तथा सरसफाई, शिक्षा, खाद्य सामग्री व्यवस्था गर्ने निकाय वा त्यसका जिम्मेवारी पदाधिकारी आदि ।

अगुवा संस्थाको कार्यक्षेत्र

Terms of Reference of the District Lead Support Agency (DLSA)

२) मुख्य साभेदार समावेश:

क्षेत्र वा विषय अनुरूप मुख्य साभेदारहरुको सहभागिता सुनिश्चित गर्ने र उनीहरुका लागि तोकिएको जिम्मेवारी र कार्यक्रमलाई प्राथमिकता दिने

३) उचित समन्वय प्रक्रिया स्थापना तथा व्यवस्थापन गर्ने:

क) सबै साभेदारहरु (सरकारी र गैर सरकारी संस्थाहरु, अन्तर्राष्ट्रिय रेडक्रस सोसाईटी, संयुक्त राष्ट्र संघका निकायहरु) सँग उपयुक्त विषयगत समन्वय संयन्त्र स्थापना तथा व्यवस्थापन गर्ने र जिल्ला सदरमुकाम भित्रका एवं आवश्यकतानुरूप स्थानीय तह सम्म काम गर्ने विभिन्न समूहलाई समेत समावेश गर्ने ।

ख) विषयगत समूहका साभेदारहरुबाट आवश्यकता र पुरा हुन नसकेका माँगहरुलाई सम्बोधन गर्ने प्रतिवद्धता सुनिश्चित गर्ने । विषयगत समूहभित्र उपयुक्त तवरले जिम्मेवारीहरुको स्पष्ट बाँडफाँड गर्ने र सम्पर्क व्यक्ति तोकितिनको संचार सम्पर्क नियमित रूपमा अद्यावधिक राख्ने ।

ग) विपद् रोकथाम वा जोखिम न्यूनीकरण प्रति प्रयाप्त ध्यान दिँदै आकस्मिक प्रतिकार्य प्रभावकारी बनाई यथासक्य चाँडो पुनलाभ योजना कार्यान्वयन गर्न सकियोस् भनी प्राथमिकता दिने ।

घ) अन्य क्षेत्रगत वा विषयगत समूहहरूसँग प्रभावकारी सम्पर्क र समन्वय व्यवस्था सुनिश्चित गर्ने

ङ) प्राथमिकतापूर्ण क्रियाकलपा, स्रोत-साधन परिचालन र परामर्श जस्ता सबै विषयहरुमा प्रमुख जिल्ला अधिकारी र जिल्ला विपद् व्यवस्थापनसमिति एवं अन्य सरोकारवालाहरूसँग नियमित सम्पर्क गरी विषयगत समूहहरुको जिम्मेवारपूर्ण प्रतिनिधित्व गर्ने ।

४) सरकारी राष्ट्रिय/स्थानीय प्रशासन, अन्य सरकारी निकायहरु, स्थानीय निकाय, नागरिक समाज र अन्य सम्बन्धित व्यक्तिहरूसँग स्थानीय स्रोत-साधनको उपलब्धताको आधारमा मानवीय सहयोग सुनिश्चित गर्न आवश्यक समन्वय गर्ने ।

५) सहभागितामूलक र समुदाय आधारित पहुँच कायम गर्ने :

विषयगत आवश्यकता मूल्यांकन, विश्लेषण, योजना, अनुगमन र उत्तरदायित्व लगायतका व्यवस्था सहभागितामूलक र समुदायको पहुँचमा आधारित हुनु पर्ने

६) आवश्यकता पहिचान र विश्लेषण :

सम्बन्धित सबै क्षेत्रगत निकायका साभेदारहरु सहभागी भई प्रभावकारी तथा समान विषयगत आवश्यकता मूल्यांकन र विश्लेषण सुनिश्चित गर्ने ।

७) आकस्मिक पूर्वतयारी:

सम्भावित नयाँ आकस्मिक घटनाहरुबारे प्रयाप्त भैपरी योजना र पूर्वतयारी सुनिश्चित गर्ने ।

८) योजना तथा रणनीति विकास:

क) निम्न बुँदाहरुमा विषयगत समूहमा सम्भाव्य कार्यको खाका निर्धारण गरी प्रतिकार्य सुनिश्चित गर्ने:

अ) माँग (gap) पहिचान गर्ने:

आ) विषयगत प्रतिकार्य योजना विकास/अद्यावधिक गर्ने र यी योजना वा कार्यक्रमहरु समग्र राष्ट्रिय रणनीतिमा पनि प्रतिबिम्बित बनाउने कुराको सुनिश्चित गर्ने, जस्तै- साभ्मा मानवीय कार्य योजना (Common Humanitarian Action Plan)

इ) पहिलेका कार्यहरुबाट सिक्एका पाठ अनुरूप अहिलेका योजना तथा कामहरुलाई परिमार्जित गर्दै लैजाने ।

९) मापदण्डहरुको उपयोग:

क) विषयगत समूहका सबै सहभागीहरु नीति निर्देशिका, मापदण्ड र प्राविधिक गुणस्तरीयता सम्बन्धमा सुसूचित छन् भन्ने कुराको सुनिश्चित गर्ने तथा उनीहरुले प्रतिकार्यका कामकारवाही सोही अनुसार संचालित हुनेछन् भन्ने पनि सुनिश्चित गर्ने ।

१०) अनुगमन र प्रतिवेदन:

क) विषयगत कार्यसमूहहरुले सञ्चालन गरिरहेका गतिविधि र कार्यान्वयन गरेको योजनाको प्रभाव सम्बन्धमा उपयुक्त र पर्याप्त अनुगमन प्रणाली स्थापित रहेको सुनिश्चित गर्ने ।

ख) प्रभावकारी रूपमा सूचना आदान-प्रदान र प्रतिवेदन संप्रेषण प्रणाली पनि सुनिश्चित गर्ने ।

११) परामर्श र स्रोत-साधन परिचालन:

- क) स्रोत-साधन आवश्यकता लगायत परामर्श चाहिने मुख्य विषयहरु पहिचान गर्ने र ती पहिचान भएका विषयलाई प्रमुख जिल्ला अधिकारी र जिल्ला विपद् उद्धार समितिका पदाधिकारीलाई जानकारी उपलब्ध गराउने ।
- ख) मानवीय सहयोगकर्ताहरुका लागि आवश्यक सहयोग उपलब्ध गराउन दाताहरूसँग अनुरोध गर्ने र विषयगत कार्यमा संलग्नहरुलाई नियमित प्रक्रिया अनुसार स्रोत-साधन उपलब्ध गराउन प्रोत्साहन गर्ने ।

१२) प्रशिक्षण तथा क्षमता अभिवृद्धि:

आफ्ना जनशक्तिलाई प्रशिक्षण र सहयोगकर्ताहरुको क्षमता अभिवृद्धिमा प्रोत्साहन/सहयोग गर्ने ।

१३) सहयोग र सेवा उपलब्ध गराउने अन्तिम साभेदार:

पूर्व सहमति अनुसार प्रमुख आवश्यकता (तर पहुँच, सुरक्षा र कोष उपलब्धतामा भर पर्ने) पुरा गर्न अन्तिम सहायता उपलब्ध गराउने जिम्मवारी विषयगत अगुवा संस्थाहरुको हुनेछ । यसमा उनीहरुलाई प्रमुख जिल्ला अधिकारी र जिल्ला विपद् व्यवस्थापनसमितिले सहयोग गर्नेछन् ।

अन्तर्राष्ट्रिय रेडक्रस तथा रेडक्रिसेन्ट अभियान तथा गैर सरकारी संस्थाहरू (गैसस) का लागि आचारसंहिता

रेडक्रस तथा रेडक्रिसेन्ट सोसाइटीहरूको अन्तर्राष्ट्रिय महासङ्घ(**International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies – IFRC**) एवं रेडक्रसको अन्तर्राष्ट्रिय समिति(**International Committee of the Red Cross - ICRC**) द्वारा संयुक्त रूपमा तयार गरिएको

उद्देश्य

यो आचारसंहिताले हाम्रो व्यवहारसम्बन्धी मापदण्डको रक्षा गर्न चाहन्छ । यो सञ्चालनसम्बन्धी विवरण होइन जस्तै- कसैले खाद्यको रासनको हिसाब कसरी गर्ने वा शरणार्थी शिविर कसरी खडा गर्ने । बरु यसले विपद् सम्बन्धी सहायता कार्यक्रम गर्न इच्छुक गैरसरकारी संस्थाहरू तथा अन्तर्राष्ट्रिय रेडक्रस तथा रेडक्रिसेन्ट अभियानको आकाङ्क्षा, स्वतन्त्रता, प्रभावकारिता तथा प्रभाव सम्बन्धी उच्च मापदण्ड कायम गर्न चाहन्छ । यस आचारसंहितामा उल्लिखित मापदण्डहरू पालन गर्न स्वीकृति जनाउने संस्थाहरूको इच्छानुरूप लागु गरिने यो ऐच्छिक आचारसंहिता हो । सशस्त्र द्वन्द्वको अवस्थामा वर्तमान आचारसंहिताको व्याख्या र कार्यान्वयन अन्तर्राष्ट्रिय मानवीय कानून अनुकूल गरिनेछ ।

पहिले आचारसंहिता प्रस्तुत गरिन्छ । यसैसाथ तीनवटा अनुसूची संलग्न छन् जसमा सम्बन्धित सरकारहरू, दाता सरकारहरू तथा अन्तरसरकारी संस्थाहरूले प्रभावकारी ढङ्गबाट मानवीय सहयोग प्रदान गर्न सघाउन काम गर्ने वातावरण सिर्जना गरेको वर्णन गरिएको छ ।

परिभाषाहरू

गैरसरकारी संस्थाहरू (Non-governmental Organizations – NGOs): यहाँ गैरसरकारी संस्थाहरू (NGOs) भन्नाले राष्ट्रभित्र गठित तर सम्बन्धित राष्ट्रको सरकारभन्दा अलग स्थापित राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय दुवैथरी संस्थालाई जनाउँछ ।

गैरसरकारी मानवीय निकायहरू (Non-governmental Human Agencies – NGHAs): यस हातेपुस्तिकामा गैरसरकारी मानवीय निकायहरू (NGHAs) भन्ने शब्दको विकास गरिएको छ । यसले अन्तर्राष्ट्रिय रेडक्रस तथा रेडक्रिसेन्ट अभियानका घटकहरू । अन्तर्राष्ट्रिय रेडक्रस समिति (ICRC), अन्तर्राष्ट्रिय रेडक्रस तथा रेडक्रिसेन्ट सोसाइटीहरूको महासङ्घ (IFRC) तथा यसका सदस्य राष्ट्रिय सोसाइटीहरूका साथै माथि परिभाषित गरिएका गैरसरकारी संस्थाहरूलाई जनाउँछ । यस आचारसंहिताले खासगरी विपद्कालीन सहायता कार्यक्रममा संलग्न भएका गैरसरकारी मानवीय निकायहरू (NGHAs) लाई जनाउँछ ।

अन्तरसरकारी संस्थाहरू (Inter-governmental Organizations – IGOs): अन्तरसरकारी संस्थाहरू (IGOs) भन्नाले दुई वा बढी सरकारले बनाएका संस्था बुझिन्छ । यसरी यसअन्तर्गत सबै संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय निकाय तथा क्षेत्रीय सङ्गठनहरू पर्छन् ।

विपद्हरू: विपद् भनेको त्यस्तो विपद् वा आपत्कालीन घटना हो जसले जनको क्षति गराउनुका साथै निकै मानवीय पीडा तथा तनाव र बृहत् भौतिक क्षति गराउँछ ।

आचारसंहिता

विपद् सम्बन्धी सहायता कार्यक्रमहरू गर्ने अन्तर्राष्ट्रिय रेडक्रस तथा रेडक्रिसेन्ट अभियान तथा गैरसरकारी संस्थाहरू (गैसस) का लागि आचारसम्बन्धी सिद्धान्तहरू

१ मानवीय आवश्यकता सर्वप्रथम आउँछ

मानवीय सहयोग पाउने तथा सो प्रदान गर्ने हक भनेको आधारभूत मानवीय सिद्धान्त हो । उक्त अधिकारको उपभोग सबै देशका सबै नागरिकले गर्न पाउनुपर्छ । अन्तर्राष्ट्रिय समुदायका सदस्यका नाताले हामीले आवश्यक भएका स्थानमा मानवीय सहयोग पुऱ्याउनुपर्ने आफ्नो जिम्मेवारी बुझ्नेका छौं । त्यसैले उक्त जिम्मेवारी निर्वाह गर्न प्रभावित जनतासम्म निर्वाध रूपमा पुग्न पाउनु निकै महत्वपूर्ण हुन्छ । विपद्सम्बन्धी हाम्रो सहायता कार्यक्रमको मूल उद्देश्य विपद्को कारणले उत्पन्न तनावलाई कमै मात्र खप्न सक्ने समूहको मानवीय पीडा कम गर्नु हो । जब हामी मानवीय सहयोग प्रदान गर्छौं त्यो हाम्रो कुनै पक्षपातपूर्ण वा राजनीतिक काम गरेका हुँदैनौं र त्यसलाई त्यो दृष्टिकोणले हेरिनु पनि हुँदैन ।

२ सहयोग पाउनेहरूको जाति, धर्म वा राष्ट्रियतासम्बन्धी कुनै भेदभाव नगरी र अन्य कुनै विभेद नगरी सहयोग प्रदान गरिन्छ । सहयोगसम्बन्धी प्राथमिकता आवश्यकताको आधारमा मात्र निर्धारण गरिन्छ

सम्भव भएसम्म हामी विपद्बाट पीडित व्यक्तिका आवश्यकताहरू तथा सो पूरा गर्ने विद्यमान स्थानीय क्षमताको पनि मूल्याङ्कन गरी राहत सहयोग प्रदान गर्नेछौं । समग्रमा हामीले आफ्ना कार्यक्रमहरूमा अनुपात मिलाउने प्रयास गर्नेछौं । मानवीय पीडा जहाँ देखिए पनि त्यसलाई कम पार्ने प्रयास हुनु पर्छ, देशको एक भागको मानव जीवन अर्को भागको मानव जीवनजतिकै मूल्यवान हुन्छ । यसरी सहयोगसम्बन्धी हाम्रो प्रावधानले आफूले घटाउन खोजेको पीडाको मात्रालाई भल्काउनेछ । उक्त धारणालाई कार्यान्वयन गर्दा हामी विपद्मा पर्न सक्ने समुदायका महिलाहरूले खेल्ने महत्वपूर्ण भूमिकालाई मान्यता दिन्छौं । साथै, हाम्रा सहयोग कार्यक्रमले उक्त भूमिकालाई कम नपारी सघाउने र कुरा नघटाउने सुनिश्चित गर्छौं । यस्तो विश्वव्यापी, निष्पक्ष तथा स्वतन्त्र नीतिको कार्यान्वयन तब मात्र प्रभावकारी हुन सक्छ जब हामी र हाम्रा साभेदारहरूलाई त्यस्तो समानतापूर्वक राहत पुऱ्याउन आवश्यक स्रोतहरू प्राप्त हुनुका साथै सबै विपद्पीडितसमक्ष पुग्न सक्छौं ।

३ सहयोगको प्रयोग कुनै खास राजनीतिक वा धार्मिक विश्वासलाई संवर्द्धन गर्न भनी गरिनेछैन

मानवीय सहयोग व्यक्ति, परिवार तथा समुदायहरूको आवश्यकतानुरूप प्रदान गरिनेछ । कुनै खास राजनीतिक वा धार्मिक मतको समर्थन गर्ने गैर सरकारी मानवीय निकायहरू (NGHAs)को अधिकार भए तापनि हामी पाउनेहरूले जनाएको त्यस्ता मतप्रति उक्त सहयोग समर्थनको आधारमा प्रदान नगरिने कुरामा विश्वास गर्छौं । हामी कुनै खास राजनीतिक वा धार्मिक मतको अनुसरण वा स्वीकार गरेको आधारमा सहयोगको वाचा, आपूर्ति वा वितरण गर्ने छैनौं ।

४ हामी सरकारको वैदेशिक नीतिका साधनको रूपमा काम नगर्ने प्रयास गर्नेछौं

गैरसरकारी मानवीय निकायहरू (NGHAs) सरकारबाट अलग स्वतन्त्र रूपले काम गर्ने निकाय हुन । त्यसैले हामी आफ्ना नीति तथा कार्यान्वयन गर्ने रणनीति आफैं बनाउछौं । साथै, हामी कुनै पनि सरकारको नीति हाम्रो स्वतन्त्र नीतिसँग मेल खाएको स्थितिमा बाहेक कार्यान्वयन गर्ने प्रयास गर्दैनौं । हामी कहिल्यै पनि जानाजानी वा हेलचक्र्याइँ गरेर आफू वा आफ्ना कर्मचारीलाई सरकारी वा पूर्णतया मानवीयबाहेकका अन्य उद्देश्य पुरा गर्ने अन्य अङ्गहरूका लागि कुनै पनि राजनीतिक, सैनिक वा आर्थिक रूपले संवेदनशील सूचना सङ्कलन गर्न लगाउने छैनौं । न हामी दाता सरकारहरूको वैदेशिक नीतिको साधनका रूपमा पनि काम गर्नेछौं । हामी आफूले पाउने सहयोग आवश्यकताहरू पूरा गर्न प्रयोग गर्नेछौं । साथै उक्त सहयोग दाताहरूको जगेडा वस्तु तह लगाउने अथवा कुनै खास दाताको राजनीतिक हितलाई ध्यानमा राखेर सञ्चालित हुनुहुँदैन । हामी हाम्रो कामलाई सहयोग गर्ने सम्बन्धित व्यक्तिहरूबाट स्वेच्छाले प्रदान गरिने श्रम र अर्थदानलाई

महत्व दिनुका साथै संवर्द्धन गर्छौं । साथै हामी त्यस्तो स्वेच्छिक प्रेरणाबाट पत्रद्वर्न गरिने कामको स्वतन्त्रतालाई सम्मान गर्छौं । हामी आफ्नो स्वाधीनताको संरक्षणका लागि कुनै एकमात्र वित्तीय स्रोत माथि भर पर्ने छैनौं ।

५ हामी संस्कृति तथा संस्कारको सम्मान गर्नेछौं

हामी आफूले काम गर्ने समुदाय तथा राष्ट्रका संस्कृति, संरचना तथा संस्कारको सम्मान गर्ने प्रयास गर्नेछौं ।

६ हामी स्थानीय क्षमताका आधारमा विपद्सम्बन्धी सहायता कार्यको विकासगर्ने प्रयास गर्नेछौं

सबै मानिस तथा समुदाय । विपद्मा समेत । क्षमतावान् र खतरायुक्त हुन्छन् । सम्भव भएको ठाउँमा हामी यी क्षमतालाई स्थानीय कर्मचारी नियुक्त गरेर, स्थानीय सामग्री खरीद गरेर तथा स्थानीय कम्पनीहरूसँग व्यापार गरेर सुदृढ गर्नेछौं । हामी यथाशक्य स्थानीय गैर सरकारी मानवीय निकायहरू (NGHAs)मार्फत साभेदारका रूपमा काम गरी योजना निर्माण तथा कार्यान्वयन गर्नेछौं तथा हामी उचित भएसम्म स्थानीय सरकारी संरचनाहरूलाई सहयोग गर्नेछौं । हामी आफ्ना विपद् कालीन सहायता कार्यक्रमहरूबीच उचित समन्वय गर्ने कुरालाई उच्च प्राथमिकता दिनेछौं । यस्तो कुरा सम्बन्धित देशमै राहत कार्यक्रम । प्रत्यक्ष रूपमा संलग्न भएकाहरूबाट सबैभन्दा राम्रो तरिकाले गरिन्छ तथा यसमा महत्वपूर्ण सयुक्त राष्ट्रसूधीय निकायका प्रतिनिधिहरू समावेश गर्नपुर्छ ।

७ राहत सहयोगको व्यवस्थापनमा कार्यक्रमबाट लाभ उठाउनेहरूलाई संलग्न गराउने उपायहरू खोजी गरिनेछ

विपद्कालीन सहायता कार्यक्रमहरू कहिल्यै पनि लाभान्वित हुनेहरूमाथि लादिनु हुदैन । प्रभावकारी राहत तथा टिकाउ पुनरवास कार्यलाई सर्वोत्तम ढङ्गले हासिल गर्न लक्षित लाभान्वित व्यक्तिहरूलाई नै सहायता कार्यक्रमको तर्जुमा, व्यवस्थापन तथा कार्यान्वयनमा संलग्न गराउनुपर्छ । हामी आफ्ना राहत तथा पुनर्वास कार्यक्रमहरूमा समुदायको पूर्ण सहभागिता गराउने प्रयास गर्नेछौं ।

८ राहत सहयोगले विपद् बाट उत्पन्न हुने भावी खतरालाई कम गर्नुको साथै आधारभूत आवश्यकताहरू पुरा गर्ने प्रयास गर्नुपर्छ

सबै राहत कार्यले दीर्घकालीन विकासका सम्भावनालाई सकारात्मक वा नकारात्मक ढङ्गले प्रभावित गर्छन् । सोही कुरा बुझेर हामी त्यस्ता राहत कार्यक्रम लागु गर्ने प्रयास गर्नेछौं जसले लाभान्वित हुने हरूलाई भावी सङ्कटका खतराबाट सक्रियतासाथ जोगाई दिगो जीवनशैली तयार गर्न सघाउन सक्नेछ । हामी राहत कार्यक्रम बनाउँदा र व्यवस्थापन गर्दा वातावरणीय सरोकारका विषयमा खास चासो राख्नेछौं । हामी मानवीय सहयोग बाट उत्पन्न नकारात्मक प्रभावलाई कम पार्ने प्रयास पनि गर्नेछौं । त्यसका लागि हामी लाभान्वित हुनेहरूलाई बाह्य सहयोगमै लामो समयसम्म भर परिरहनु नपर्ने तुल्याउन प्रयास गर्नेछौं ।

९ हामी आफूले सहयोग गर्न चाहेको तथा आफूले स्रोत स्वीकार गरेका दुवै निकायप्रति जिम्मेवार रहेको ठान्छौं

प्रायः हामी विपद्का घडीमा सहयोग गर्न चाहने र सहयोगको खाँचो हुने दुवै थरीबीच कायम साभेदारीमा सस्थागत कडीको रूपमा काम गर्छौं । तसर्थ हामीआफू लाई दुवै निकायप्रति जिम्मेवार ठान्छौं । दाता तथा लाभान्वित हुनेहरूसँग गरिने हाम्रा सबै काममा खुलापन र पारदर्शिताको धारणा भल्किनेछ । हामीले आफ्ना क्रियाकलापको जानकारी गराउनुपर्ने आवश्यकतालाई आर्थिक तथा प्रभावकारिता दुवैदृष्टिले बुझेका छौं । हामीले सहयोग वितरणको

उचित अनुगमन भएको सुनिश्चित गर्नुपर्ने र विपद्कालीन सहयोगको प्रभावको निरन्तर मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने आफ्नो जिम्मेवारी बुझेका छौं । हामी खुला रूपमा आफ्नो कामको प्रभाव तथा सोलाई खुम्च्याउने वा बढाउने तत्वहरूबारे जानकारी गराउने प्रयास पनि गर्नेछौं । मूल्यवान् स्रोतहरू खेरजाने कुरालाई न्यूनतम गर्ने उद्देश्यले हाम्रा कार्यक्रमहरू उच्चस्तरको व्यावसायिकता तथा विज्ञतामा आधारित हुनेछ ।

१० आफ्ना क्रियाकलापबारे सूचना, प्रसार तथा प्रचार (विज्ञापन) गर्दा हामीले विपद्पीडित ब्यक्तिलाई निस्सहाय वस्तुका रूपमा नभई सम्मानित मानवका रूपमा हेर्ने छौं

विपद्पीडितलाई क्रियाकलापको समान साभेदारसरी सम्मान गर्नुपर्ने कुरा कहिल्यै भुल्नुहुदैन । आफ्ना सार्वजनिक सूचनामा हामी विपद्कालीन स्थितिको वस्तुगत चित्र प्रस्तुत गर्नेछौं । त्यसमा विपद्पीडित ब्यक्तिका खतरा तथा भय मात्रनभई क्षमता तथा आकाङ्क्षाहरूमाथि पनि प्रकाश पार्नेछौं । हामी सार्वजनिक सहयोग बढाउन सञ्चार माध्यमसँग सहयोग गरेर पनि प्रचारप्रसारका लागि मात्र बाह्य तथा आन्तरिक मागलाई आफ्ना समग्र राहत सहयोगलाई अत्यधिक बढाउनुपर्ने सिद्धान्तलाई छान्ने दिने छैनौं । हामी सञ्चार माध्यममा छाडेरहनको निमित्तमात्र विपद्कालीन सहयोग गर्ने अन्य निकायसँग प्रतिस्पर्धा गर्ने छैनौं । खास गरी लाभान्वित हुनेहरूलाई प्रदान गरिने सेवा वा आफ्ना कर्मचारी वा लाभान्वित हुनेहरूको सुरक्षामा हानि पुऱ्याउने खालका त्यस्ता प्रचारप्रसारलाई हामी अघि सार्ने छैनौं ।

काम गर्ने वातावरण

माथि उल्लिखित आचारसंहितालाई मान्ने प्रयास गर्छौं भनी एकतर्फी सहमति जनाइसकपेछि हामी तल केही सङ्केतात्मक निर्देशनहरू प्रस्तुत गर्दछौं । उल्लिखित निर्देशनहरूले विपद्को बेला सहायता कार्य गर्ने गैरसरकारी निकायहरूको प्रभावकारी सहभागितालाई सहज तुल्याउनको निमित्त दाता सरकार, सम्बन्धित सरकार तथा अन्तरसरकारी संस्थाहरू, खास गरी संयुक्त राष्ट्र सङ्घका निकायहरूले काम गर्ने वातावरण सिर्जनागरेको वर्णन गर्नेछन् । त्यसले विपद्को समयमा सञ्चालन गरिने सहायता कार्यक्रम (NGHAs) को प्रभावकारी सहभागितालाई सरल बनाउँछ । कागजातमा हस्ताक्षर गरेर यी निर्देशनहरू मार्गदर्शन का लागि प्रस्तुत गरिएका छन् । यी कानुनी रूपले बाध्यात्मक छैनन् । भविष्यमा यस्तो स्थिति सिर्जना गर्ने लक्ष्य लिएको भए तापनि कुनै सरकार तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्थाहरू (INGOs)ले यी निर्देशनप्रति कुनै दस्तावेज मा सहीगररे स्वीकृति जनाउनुपर्छ भनी हामी आशा गर्दैनौं । हाम्रा साभेदारहरूसँग हामीले स्थापना गर्न खोजेको आदर्श सम्बन्धप्रति उनीहरूलाई सचेत तुल्याउने उद्देश्य हासिल गर्ने दृष्टिकोणले हामीले यहाँ यिनलाई खुलापन तथा सहयोगको भावनाले प्रस्तुत गरेका छौं ।

अनुसूची : विपद्पीडित देशका सरकारहरूलाई सुभावा

१ सरकारहरूले गैरसरकारी मानवीय निकायहरू (NGHAs) का स्वतन्त्र, मानवीय तथा निष्पक्ष कार्यहरूको सम्मान तथा आदर गर्नुपर्छ।

गैरसरकारी मानवीय निकायहरू (NGHAs) भनेका स्वतन्त्र निकाय हुन् । यस्ता निकायको स्वतन्त्रता तथा निष्पक्षतालाई सम्बन्धित सरकारहरूले कदर गर्नुपर्छ ।

२ सम्बन्धित सरकारहरूले गैरसरकारी मानवीय निकायहरू (लज्जक) लाई विपद्पीडितसम्ममा छिटो पुग्ने काममा सघाउनुपर्छ।

गैरसरकारी मानवीय निकायहरू (NGHAs)ले आफ्ना मानवीय सिद्धान्तको पूर्ण पालना गर्दै काम गर्नको निम्ति तिनलाई विपद् पीडित व्यक्तिहरूसमक्ष छिटो र निष्पक्ष ढङ्गले पुग्न र मानवीय सहयोग प्रदान गर्न दिनुपर्छ । सार्वभौमिकताको जिम्मेवारी निवार्ह गर्ने क्रममा सम्बन्धित सरकारले त्यस्तो सहयोग अवरुद्ध नगर्नुका साथै गैरसरकारी मानवीय निकायहरू (NGHAs)को निष्पक्ष तथा गैरराजनीतिक कार्यलाई स्वीकार गर्नु सरकारको कर्तव्य हुन्छ । सम्बन्धित सरकारहरूले राहत कर्मचारीहरूलाई छिटो प्रवेश गर्न दिनुपर्छ । त्यसका लागि खास गरी पारवहन, प्रवेश गर्न तथा निस्केर जाने प्रवेशाज्ञा पत्र (भिसा)का लागि नियमहरूमा आवश्यक छुट दिन वा छिटो प्रदान गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्छ । सरकारहरूले सङ्कटकालीन राहत कार्य अविधिभरका लागि अन्तर्राष्ट्रिय राहत सामग्री तथा कर्मचारीहरू ओसार-पसार गर्ने विमानहरूलाई तेस्रो देशको आकाशमार्ग काटरे आकाशमार्गबाट आउनजाने र अवतरण गर्ने अधिकार प्रदान गर्नुपर्छ ।

३ सरकारहरूले विपद्का दौरान राहत सामग्री तथा सूचनाको समयमै प्रवाह गराउने व्यवस्था गर्नुपर्छ।

कुनै पनि राष्ट्रमा राहत सामग्री तथा उपकरणहरू मानवीय वेदना कम गर्नका लागि मात्र ल्याइन्छन् नकि व्यापारिक फाइदा वा लाभका लागि । त्यस्ता सामग्रीहरूलाई सामान्यतया स्वतन्त्र तथा निर्वाध रूपले आवतजावत गर्न दिनुपर्छ । तिनका लागि मूल देशको वाणिज्यदूतको प्रमाणपत्र वा बीजक, पैठारी र/वा निकासीसम्बन्धी अनुमतिपत्र प्रस्तुत गर्नुपर्ने वा तिनमा अन्य प्रतिबन्ध, अथवा पैठारी कर, अवतरण शुल्क वा बन्दरगाह शुल्क लाग्ने व्यवस्था हुनु हुदैन । गाडी (सवारी साधन), हल्का विमान तथा दूरसञ्चारका उपकरणलगायतका आवश्यक राहत उपकरणलाई अस्थायी रूपमा पैठारी गर्न दिनका लागि सम्बन्धित सरकारले अनुमतिपत्र वा दर्ता गर्नुपर्नेजस्ता प्रतिबन्धहरू अस्थायी रूपले छुट दिनपर्छ । त्यसै गरी सरकारहरूले राहत कार्यक्रमको अन्त्यमा राहत उपकरणहरू पुनः निकास गर्न प्रतिबन्ध लगाउनु हुदैन । विपद्कालमा सञ्चारलाई सहज तुल्याउन सम्बन्धित सरकारहरूलाई केही रेडियो फ्रिक्वेन्सीहरू उपलब्ध गराउन प्रोत्साहित गरिन्छ । यस्तो सुविधा राहत प्रदान गर्ने संस्थाहरूले विपद् सम्बन्धी सूचना प्रवाह गर्ने देशभित्र र अन्तर्राष्ट्रिय सञ्चारका लागि प्रयोग गर्न सक्छन् । साथै तिनीहरूले विपद्पूर्व नै विपद्सम्बन्धी सहायता कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने समुदायमा ती फ्रिक्वेन्सीहरूको जानकारी पनि दिन सक्छन् । सरकारहरूले राहत कर्मचारीहरूलाई आफ्ना राहत कार्य सञ्चालन गर्न आवश्यक सबै सञ्चार माध्यम प्रयोग गर्ने अधिकार दिनुपर्छ ।

४ सरकारहरूले विपद्सम्बन्धी समन्वय गरिएको सूचना तथा योजना निर्माण गर्ने सेवा प्रदान गर्ने प्रयास गर्नुपर्छ

राहतसम्बन्धी प्रयासहरूको समग्र योजना निर्माण तथा समन्वय गर्नु अन्ततः सम्बन्धित सरकारको जिम्मेवारी हो । यदि गैरसरकारी मानवीय निकायहरू (NGHAs) लाई राहतसम्बन्धी आवश्यकता तथा राहत कार्यसम्बन्धी योजना निर्माण तथा कार्यान्वयन गर्ने सरकारी प्रणालीहरू तथा त्यस्ता संस्थाहरूले सामना गर्नुपर्ने सम्भावित सुरक्षासम्बन्धी खतराहरूबारे सूचना दिइएमा अझ राम्ररी योजना तर्जुमा तथा समन्वय गर्न सकिन्छ । सरकारहरूलाई त्यस्ता सूचना गैरसरकारी मानवीय निकायहरू (NGHAs)लाई प्रदान गर्न आग्रह गरिन्छ । राहत कार्यहरूको प्रभावकारी समन्वय तथा दक्षतापूर्ण उपयोग गर्न सजिलो तुल्याउनका लागि सम्बन्धित सरकारहरूलाई विपद्पूर्व नै सहयोग गर्न आगन्तुक गैरसरकारी मानवीय निकायहरू (NGHAs)लाई राष्ट्रिय निकायहरूसँग सम्पर्क गर्न मिल्ने गरी एउटै सम्पर्क निकाय तोक्न आग्रह गरिन्छ ।

५ सशस्त्र द्वन्द्वको अवस्थामा विपद्कालीन राहत

सशस्त्र द्वन्द्वको अवस्थामा राहत कार्यहरूलाई अन्तर्राष्ट्रिय मानवीय कानूनका सम्बन्धित प्रावधानहरूले निर्देशित गरेका हुन्छन् ।

अनुसूची २: दाता सरकारहरूलाई सुझाव

१ दाता सरकारहरूले गैरसरकारी मानवीय निकायहरू (NGHAs) का स्वतन्त्र, मानवीय तथा निष्पक्ष कार्यहरूको सम्मान तथा आदर गर्नुपर्छ

गैरसरकारी मानवीय निकायहरू (NGHAs) भनेका स्वतन्त्र निकाय हुन् तथा तिनको स्वतन्त्रता तथा निष्पक्षतालाई दाता सरकारहरूले कदर गर्नुपर्छ । दाता सरकारहरूले यस्ता संस्थाहरूलाई कुनै पनि राजनीतिक वा सैद्धान्तिक उद्देश्य प्रवर्द्धन गर्न प्रयोग गर्नु हुँदैन ।

२ दाता सरकारहरूले सञ्चालनसम्बन्धी स्वतन्त्रताको प्रत्याभूतिसहितरकम प्रदान गर्नुपर्छ

गैरसरकारी मानवीय निकायहरू (NGHAs) ले दाता सरकारहरूसँग सोही भावनाले रकम तथा भौतिक सहयोग स्वीकार गर्छन् जुन भावनाले विपद्पीडितलाई उक्त कुरा प्रदान गर्छन्; त्यो हो मानवता तथा कामसम्बन्धी स्वतन्त्रताको भावना । राहत कार्यहरू कार्यान्वयन गर्ने अन्तिम जिम्मेवारी गैर सरकारी मानवीय निकायहरू (NGHAs) को हो र सो कार्य यी संस्थाहरूको नीतिअनुरूप गरिनेछ ।

३ दाता सरकारहरूले आफ्ना माध्यम (असल कार्यालय) लाई विपद्पीडित व्यक्तिहरूसमक्ष गैरसरकारी मानवीय निकायहरू (लज्जक) लाई पुऱ्याउनका लागि प्रयोग गर्नुपर्छ

दाता सरकारहरूले विपद्स्थलहरूमा गैरसरकारी मानवीय निकायहरू (NGHAs)का कर्मचारीहरूको सुरक्षा तथा स्वतन्त्र आवागमन गराउने आफ्नो जिम्मेवारी रहेको महत्त्व बुझ्नुपर्छ । आवश्यक भए त्यस्ता विषयमा सम्बन्धित सरकारहरूसँग कुटनीतिक ढङ्गबाट कार्य गर्ने प्रयास वा तयारी गर्नुपर्छ ।

अनुसूची : अन्तरसरकारी संस्थाहरूलाई सुभाब

१ अन्तरसरकारी संस्थाहरूले स्थानीय तथा विदेशी गैरसरकारी मानवीय निकायहरू (लज्जक) लाई अमूल्य साभेदारका रूपमा सम्मान गर्नुपर्छ

गैरसरकारी मानवीय निकायहरू (NGHAs)ले राम्रो विपद्कालीन सहायता कार्यलाई राम्रो प्रभावपूर्ण तुल्याउन संयुक्त राष्ट्रसङ्घ एवं अन्य अन्तरसरकारी संस्थाहरूसँग सहकार्य गर्न चाहन्छन् । तिनीहरू सो कार्य सबै साभेदारहरूको इमान्दारी तथा स्वतन्त्रताको सम्मान गर्ने सहभागिताको भावनाले गर्छन् । अन्तरसरकारी संस्थाहरूले गैरसरकारी मानवीय निकायहरू (NGHAs)को स्वतन्त्रता तथा निष्पक्षताको कदर गर्नुपर्छ । संयुक्त राष्ट्र संघीय निकायहरूले राहत योजनाहरू तयार गर्ने क्रममा गैर सरकारी मानवीय निकायहरू (NGHAs)सँग परामर्श गर्नुपर्छ ।

२ अन्तरसरकारी संस्थाहरूले सम्बन्धित सरकारहरूलाई अन्तर्राष्ट्रिय तथा स्थानीयतवरमा विपद्कालीन राहत कार्यसम्बन्धी समग्र रूपले समन्वय गर्ने खाका प्रदान गर्न सघाउनुपर्छ

प्रायः गैरसरकारी मानवीय निकायहरू (NGHAs) सँग अन्तर्राष्ट्रिय सहायता चाहिने विपद् हरूका लागि समग्र रूपमा समन्वय गर्ने खाका प्रदान गर्ने अधिकार हुँदैन । यस्तो जिम्मेवारी सम्बन्धित सरकार तथा सम्बन्धित संयुक्तराष्ट्रसङ्घीय निकायमा रहेको हुन्छ । तसर्थ सरकार तथा राष्ट्रसङ्घीय निकायलाई उक्त सेवा प्रभावित राज्य तथा राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको विपद् कालीन सहायता गर्ने समुदायलाई समयमै र प्रभावकारी ढङ्गमा प्रदान गर्न आग्रह गरिन्छ । जस्तो भए पनि गैरसरकारी मानवीय निकायहरू (NGHAs) ले आफ्ना सेवाहरूमा प्रभावकारी समन्वय सुनिश्चित गर्ने सम्पूर्ण प्रयास गर्नुपर्छ । सशस्त्र द्वन्द्वको अवस्थामा राहत कार्यहरू अन्तर्राष्ट्रिय मानवीय कानूनका सम्बन्धित प्रावधानहरूबाट निर्देशित हुन्छन् ।

३ अन्तरसरकारी संस्थाहरूले संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय संस्थाहरूलाई प्रदान गरेको सुरक्षा गैरसरकारी मानवीय निकायहरू (NGHAs) लाई पनि दिनुपर्छ

अन्तरसरकारी संस्थाहरूलाई प्रदान गरिने सुरक्षासम्बन्धी व्यवस्थाहरू तिनका सञ्चालनमा साभेदार भएका गैरसरकारी मानवीय निकायहरू (NGHAs)लाई पनि उनीहरूको अनुरोधअनुरूप उपलब्ध गराउनुपर्छ ।

४ अन्तरसरकारी संस्थाहरूले संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय संस्थाहरूलाई उपलब्ध गराएको महत्वपूर्ण सूचना गैरसरकारी मानवीय निकायहरू (NGHAs) लाई पनि उपलब्ध गराउने ब्यवस्था मिलाउनुपर्छ

अन्तरसरकारी संस्थाहरूलाई आफ्ना सहायता कार्य सञ्चालनका साभेदार गैरसरकारी मानवीय निकायहरू (NGHAs) साभेदारहरूसँग विपद् सहायता कार्यको प्रभावकारी कार्यान्वयनसम्बन्धी सबै सूचना आदानप्रदान गर्न आग्रह गरिन्छ ।

अनुसूची

नेपाल सरकार

गृह मन्त्रालय

प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा फाराम(Initial Rapid Assessment, IRA)

१. घटनास्थलको जानकारी

प्रदेशकोनाम :	जिल्लाको नाम:	गाउँ/नगरपालिकाको नाम:
वडा नम्बर :	सूचना संकलन मिति (गते/महिना/साल) :	

२. घटनास्थलको वस्तुस्थिति

विपद्को प्रकार	घटना घटेको मिति	घटना घटेको समय

मृतक	बेपत्ता	घाइते	विस्थापित (अनुमानित घरधुरी संख्या) :	प्रभावित (अनुमानित घरधुरी संख्या) :
महिला संख्या :	महिला संख्या :	महिला संख्या :		
पुरुष संख्या :	पुरुष संख्या :	पुरुष संख्या :		
वालवालिका संख्या :	वालवालिका संख्या :	वालवालिका संख्या :		
अन्य संख्या :	अन्य संख्या :	अन्य संख्या :		
जम्मा :	जम्मा :	जम्मा :		

District Disaster Preparedness and Response Plan 2077

<p>विस्थापितहरू हाल बसिरहेको ठाउँ/संरचना</p>	<p>☐ विद्यालय: संख्या .....</p> <p>☐ सार्वजनिक भवन संख्या .....</p> <p>☐ सडक छेउ संख्या .....</p> <p>☐ वन क्षेत्र: संख्या .....</p> <p>☐ अन्य (उल्लेख गर्ने) संख्या .....</p>		
<p>अहिले प्रभावितस्थानसम्म आवत- जावतको अवस्था</p>	<p>☐ ठिक छ</p> <p>☐ कठिन छ</p> <p>☐ वन्द छ</p>	<p>सवारी साधन/यातायात सेवा</p>	<p>☐ अवरुद्ध भएको</p> <p>☐ अवरुद्ध नभएको</p>
<p>संचारको अवस्था</p>	<p>☐ अवरुद्ध भएको</p> <p>☐ अवरुद्ध नभएको</p>		
<p>विद्युत</p>	<p>☐ अवरुद्ध भएको</p> <p>☐ अवरुद्ध नभएको</p>		
<p>संचित खाद्य सामग्री</p>	<p>☐ क्षति भएको (घरघुरी संख्या .....))</p> <p>☐ क्षति नभएको (घरघुरी संख्या .....))</p>		
<p>स्वास्थ्य सेवा</p>	<p>☐ सञ्चालनमा भएको (संख्या .....))</p> <p>☐ सञ्चालनमा नभएको (संख्या.....))</p> <p>तत्काल उपचारका लागि स्थानान्तरण गर्नुपर्ने भएमा, संख्या: .....</p>		
<p>संचालनमा भएमा स्वास्थ्य सेवामा अत्यावश्यक प्राथमिक उपचारको लागि आवश्यक औषधी</p>	<p>☐ उपलब्ध छ</p> <p>☐ उपलब्ध छैन</p>		
<p>विद्यालय</p>	<p>☐ सञ्चालनमा भएको (संख्या)</p> <p>☐ सञ्चालनमा नभएको (संख्या)</p>		

	प्रभावित विद्यार्थीहरूको संख्या .....
खानेपानीको आपूर्ती	☐ सुचारु (अवरुद्ध नभएको) (संख्या: ...) ☐ अवरुद्ध भएको (संख्या: ...) प्रभावित घरधुरी संख्या: ...
भौतिक संरचना	
निजी घर	☐ पूर्ण क्षति (संख्या .....) ☐ आंशिक क्षति (संख्या .....)
सरकारी कार्यालय / भवन	☐ पूर्ण क्षति (संख्या .....) ☐ आंशिक क्षति (संख्या .....)
कृषि बालीको क्षति	☐ क्षति (अनुमानित क्षेत्रफल ..... (विघा / रोपनी)
पशु क्षति	☐ (अनुमानित संख्या.....
अन्य क्षति	☐ पूर्ण क्षति (संख्या .....) ☐ आंशिक क्षति (संख्या .....)

फोहोर मैला व्यवस्थापनको अवस्था कस्तो छ ?	☐ सामान्य छ ☐ महामारीको संभावना छ
शौचालयको व्यवस्था छ ?	☐ सामान्य ☐ थप व्यवस्था गर्नुपर्छ (घरधुरी संख्या .....)

विशेष आवश्यकता (Special Requirement) भएका प्रभावितहरूको अनुमानित संख्या	
गर्भवती तथा सुत्केरीमहिलाहरूको लागि आवश्यक	☐ आवश्यक भएको ☐ आवश्यक नभएको

सामग्रीहरू (डिगनिटीकिट आवश्यक)	आवश्यकभएअनुमानित संख्या.....
५ वर्षसम्मका बालबालिकाको लागि आवश्यक पौष्टिक आहारा तथा सामग्रीहरू	☐ आवश्यक भएको ☐ आवश्यक नभएको आवश्यक भए अनुमानित संख्या.....
५ वर्ष भन्दा माथिका बालबालिकाको लागि आवश्यक सामग्रीहरू - (जस्तै शैक्षिक तथा बालमैत्री स्थल (Child friendly space))	☐ आवश्यक भएको ☐ आवश्यक नभएको आवश्यक भए अनुमानित संख्या.....
ज्येष्ठ नागरिकहरूका लागि आवश्यक सहयोग	☐ आवश्यक भएको ☐ आवश्यक नभएको आवश्यक भए अनुमानित संख्या.....
अपांगता भएकाहरूका लागि आवश्यक सहयोग	☐ आवश्यक भएको ☐ आवश्यक नभएको आवश्यक भए अनुमानित संख्या.....
असहाय/विरामीको संख्या	
मौसमको वर्तमान अवस्था कस्तो छ ?	☐ सामान्य ☐ प्रतिकूल

३. हालसम्म भएको राहत वितरणको अवस्था

राहत वितरण गर्ने तह/संघ-संस्था/निकायको नाम :	
राहत वितरण गरिएका सामग्रीहरूको नाम र परिमाण (पाल, त्रिपाल, चामल, कपडा, भाडाकुडा आदि)	
नगद/राहत वितरण गर्ने तह/संघ-संस्था/निकायको नाम :	
राहत (नगद/राहत सामग्री) पाउने परिवार संख्या :	
राहत (नगद/राहत सामग्री) नपाएका प्रभावित परिवार संख्या :	

४. तत्काल गर्नुपर्ने

स्थानान्तरण गर्न	☐ आवश्यक पर्ने संख्या	
	☐ आवश्यकनपर्ने	
आवश्यक पर्ने खाद्यान्नतथा गैर खाद्यान्न सामग्री	☐ टेन्ट संख्या..... ☐ त्रिपाल संख्या..... ☐ म्याट्रिक्स संख्या..... ☐ कम्बलसंख्या..... ☐ कपडा संख्या..... ☐ भाडाकुँडा संख्या..... ☐ तयारी खाना (दालमोठ, चिउरा, भुजा, चाउचाउ, विस्कट कतिजना)	☐ खाद्यान्न(दाल, चामल, नून, तेल) परिमाण.....कति जना ☐ पिउने पानी..... ☐ अन्य.....
प्रभावित क्षेत्रमाकुनै अवाञ्छित गतिविधि(लैङ्गिक हंसा, यौन हिंसा, चोरी, लुटपाट)		☐ भएको ☐ नभएको ☐ भए प्रभावित व्यक्तिको अनुमानित संख्या
राहतका लागि नगद सहयोग गर्न सकिने अवस्था छ छैन		☐ छ ☐ छैन

५. घटनाको सूचना संकलन कार्यमा खटिएकाको विवरण

क्र.सं.	नाम, थर :	पद / संस्था :	सम्पर्क नम्बर :	टोली नेताको नाम:	सूचना संकलन गरेको समयावधि (मिति र समय)	हस्ताक्षर
१.						
२.						
३.						

६. फारम भर्दा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरु

१. एउटा घटना/वडाको लागि एउटा लेखा जोखा फारमको प्रयोगगरिने छ ।
२. विपद् भएको २४ घण्टा भित्रगाउँतथा नगरपालिका, नेपालप्रहरीतथा स्थानीय रेडक्रसका प्रतिनिधि रहेको (लेखाजोखा) टोलीलेफारम भर्नुपर्ने छ ।
३. टोलीले प्रभावित त्रको अवलोकन गरी सकेसम्म प्राथमिक सूचना संकलन गर्नुपर्ने छ । द्वितिय सूचनाका लागिघटनाका जानकारसंग अन्तरवार्ता लिइ सूचना संकलन गर्नुपर्ने छ ।
४. प्राप्त सूचनामा द्विविधा भएमा टोलीले छलफल गरीअवस्थाका आधारमाअनुमानित विवरण फारममाभर्नुपर्ने छ ।
५. माथि उल्लिखित विकल्प बाहेक अन्य कुरा भर्नुपर्ने भए टोलीले भर्न सक्ने छ ।

संक्षिप्त रूपहरु(Abbreviations)

छोटो रूप

पूर्णरूप

जि.वि.व्य समिति

जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति

ने.रे.सो.

नेपाल रेडक्रस सोसाइटी

प्र.जि.अ.

प्रमुख जिल्ला अधिकारी

स्थानीय तह

गाँउ पालिका

न.पा.

नगर पालिका

जि.स.स.

जिल्ला समन्वय समिति

गै.स.स.

गैर सरकारी संस्था

कि.मि.

किलो मीटर

प्रा.स्वा.के.

प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र

NRCS

Nepal Red Cross Society

ICRC

International Committee of the Red Cross

OCHA -

Office for the Coordination of Humanitarian Affairs

UNICEF

United Nation Children's Fund

SAR

Search & Rescue

MIRA

Multiple Initial Rapid Assessment

CCCM

CampCoordination&CampManagement

MOU

Memorendum of Understanding

SFP

Supplementary Feeding Program

SAM

Severe Acute Malnutrition

IED

Improvised Explosive Device

UXO

Unexploded Ordinance

GBV

Gender-Based Violence

RCAT

Red Cross Action Team

DDRT

District Disaster Response Team

R R N

Rural Reconstruction Nepal

SDRC